



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliorvm Omnivm Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ab anno DCCCCX. ad annum MLXXIII.

Parisiis, 1644

Vita Et Epistolae Leonis Papae VIII. Qvi Vvlgo IX. Nominatvr.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15625

ANNO
CHRISTI
1049.VITA ET EPISTOLÆ
LEONIS PAPÆ VIII.
QUI VVLGO IX. NOMINATVR.

LEO, qui huius nominis vulgo IX. appellatur, ex comite Dagspurgensi, & episcopo Tullensi in Leucis, cui nomen Bruno fuerat, maximo bono totius ecclesiæ catholicæ creatus est pontifex Idibus Februarii, anno 1049. tempore Henrici imperatoris II. Cardinales per legationem ab imperatore petiuerunt suo nomine eligi & presentari aliquem idoneum, qui Benedictum iam tertium sedem apostolicam violenter inuadentem eiicere posset. Delegit imperator Brunonem ex nobili Francorum prosapia oriundum, Tullensium episcopum, eumque purpura pontificali indutum a se dimisit, vt coram coetu cardinalium se eligendum presentem sisteret. Cum per Gallias iter ageret, inquit Otto Frisingensis, contigit eum Cluniacum venire, vbi forte tunc præfatus Hildebrandus prioratus (vt dicitur) obedientiam administrabat. Is vero Leonem adiens æmulatione Dei plenus, constanter eum de incepto redarguit, illicitum esse inquires per manum laicam summum pontificem ad gubernationem totius ecclesiæ violenter introire. Verum si suis se credere velit consiliis, vtrumque, & quod maiestas imperialis in ipso non exacerbetur, quodque libertas ecclesiæ in electione renouetur, se pollicetur effecturum. Inclinatorum ille ad monitum eius purpuram deponit, peregrinique habitum assumens, & ducens secum Hildebrandum, iter carpit. Igitur ad Urbem vsque venientes consilio Hildebrandi a clero & populo Bruno in summum pontificem eligitur. Ita Leo, sicut illi more apostolico præcedentibus prophetiis & visionibus ante quinquennium diuinitus reuelatum fuerat, legitime electus est Romanæ ecclesiæ pontifex optimus, meritis valde insignis, & ob vitam quam ducebat angelicam angelorum consortio dignissimus. De quo hoc memorabile refert Sigebertus, quod cum ex Galliis Romam tenderet, audiuerit voces angelorum cantantium: *Dicit Dominus, Ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis.* Vnde factum esse credo, quod simul ac consecrationem pontificiam Romæ accepisset,

Leo quando & a quo electus?

Cur & quo iure ab imperatore presentatus?

Ab Hildebrando quare redargutus?

Leoni quid reuelatum?

Leo audiuit cantum angelorum. *Ier. 29.*

Concli. Tom. 25.

Ggg

Res gestæ
Leonis mi-
rabiles.

nihil ibi moratus, Sipontum in Apulia ad visitandam ecclesiam sancti Michaelis in rupe Gargana sitam, & ad promerenda apud Deum suffragia sanctorum angelorum, celeberrimam eius temporis peregrinationem accurrerit. Ex hac peregrinatione reuersus, monasteriū Cassinense ingressus, peracto ibidem Missæ sacrificio, pro honoribus sibi exhibitis gratias egit, & monasterium simul & abbatem multis priuilegiis donauit. Tullensis ecclesiæ tantus amator extitit, vt titulū priorem Tullensis episcopatus relinquere non voluerit: patrimonium suum impendit in erectionem monasterii sanctæ Crucis, illudque amplissimis redditibus locupletauit. Rebus ecclesiæ in Italia compositis, venit in Germaniam, habitisque ibidem Conciliis pluribus, quoad mores eandem reformauit. Cumque ex Galliis in Italiam se conferret, ex Lotharingia secum duxit Humbertum virum omni virtute & doctrina excellentissimum, eumque ad prædicandum Siculis verbum Dei archiepiscopum ordinauit, ex quo postea sanctæ Romanæ ecclesiæ factus est cardinalis. Donatione abbatis monasterii sancti Remigii in Gallia susceperat ligneum scyphū benedictionis causa oblatum, quem pro amore tanti pontificis valde obseruabat: qui cum de manu ferentis ministri casu decidisset, & fractus fuisset, valde contristatus eam ob rem pontifex iussit sibi fragmenta afferri, præmissaque oratione altera pars alteri adiuncta fuit. Presbyterū quemdam, qui per cancellarium sedis apostolicæ data pecunia corruptum literas absolutio- nis furtim obtinere studuerat, redditis illi cum imprecatione apostolica muneribus, dementauit. Quamdiu Romæ remoratus est, *inquit Leo Ostiensis*, omni tempore tribus per hebdomadam diebus a Lateranenſi ecclesia vsque ad S. Petrum priuato habitu, nudisque pedibus, cum duobus aut tribus clericis noctu psallendo & orando pergebat. Decimam partem oblationū, quas prædecessores in suum vsu conuertere consueuerant, ipse vtilitati basilicæ principis apostolorum cessit. Suenonem Danorum regem, cognomento Magnum, trium regnorum dominum, coegit dimittere vxorem quam duxerat consobrinam. Ad componendas dissensiones inter imperatorem & Andream Hungariæ, Roma euocatus venit in Germaniam; sed delusus a rege Hungariæ nihil effecit. Aduersus Northmannos

Miracula
Leonis IX.
adhuc vi-
uentis.

auxilium imperatoris petiit & impetrauit. Cum Vormatiæ vna cum imperatore natalem Redemptoris celebraret, postero die propter inobedientem diaconum auctoritate apostolica suspensum ipsi cum Luitpoldo Moguntino orta fuit illa controuersia, quam abbas Urspergensis refert; & de ea, pro suo odio quod schismaticus in Romanos pontifices conceperat, male iudicauit. Eodem tempore in Germania existens abbatiam Fuldensem & Bambergam, sedi apostolicæ antehac donatam, pro Beneuento aliisque ciuitatibus & iuribus in Italia ab imperatore acceptis, permutauit. Cum Northmannis infelici prælio pugnauit: fugato enim toto exercitu, Teutonicorum militum alia si alii capti fuerunt: imo ipse pontifex in Northmannorum manus ac potestatem venit, non sine vincendum Northmannorum dolore & pœnitentia. Vnde factum quod eidem, quamquam victus esset, ob reuerentiam apostolici culminis, in omnibus tamquam victori morem gererent, ipsumque cum suis omnibus, prout petierat, relaxarent, & honorifice in locum quem vellet tutum deducerent. Petrus Damiani in epistola ad Firminum episcopum aduersus Leonem bella tractantem & militaribus copiis se miscentem scripsit, eumque hac de re, quasi rem malam & ecclesiastico ordini inconuenientem egerit, reprehendit & suggillat: sed cum hac de re aliter vniuersa sentiat ecclesia, ignoscendum est mœrenti eremita, qui Germanorum & Gallorum loricanos & galeatos episcopos perstringens, stylum nimis laxauit, & vt in huiusmodi affectibus frequenter accidere solet, metam redargutionis excessit. Petrus patriarcha Antiochenus sapiens quæ sunt catholicæ fidei, simul ac creatus est patriarcha, more maiorum, catholicæ & apostolicæ ecclesiæ communionem per epistolam vna cum fidei professione ad Leonem missam expetiuit, & (vt ex reddita Leonis epistola constat) impetrauit. Post acceptam & refutatam impiam Michaelis Constantinopolitani patriarchæ epistolam, pro pace inter Latinos & Græcos concilianda, & pro bello aduersus Northmannos conficiendo, legationem misit Constantinopolim ad Constantinum Monomachum imperatorem. Fungebantur legatione Humbertus episcopus Siluæ candidæ, Fridericus archi-

Controuersia inter Leonem & Luitpoldum Moguntinum episcopum.

A Northmannis suis victoribus honoratus.

Petrus Damiani reprehendens Leonem bella gerentem redarguitur.

Antiochena ecclesia Romanæ conciliatur.

Legationem misit in orientem.

diaconus cancellarius, cardinales, & Petrus episcopus Amalphitanus. Rerum ab ipsis Constantinopoli gestarum commemoratio breuis & succincta extat apud Baronium, quam infra subiungimus. Antequam a legatione reuerterentur, Beneuenti infirmatus in comitatu Gunfridi Northmanni olim hostis sui, Romam delatus, sancte & pie obdormiuit in Domino xiv. Kalendas Maii, postquam sedisset annos 5. menses 2. & dies 8. Sepultus in basilica sancti Petri iuxta sepulcrum sancti Gregorii, miraculis celeberrimis claruit, de quibus supra & infra in notis Concilii Rhemensis. Cessauit episcopatus menses vndecim & dies vigintiquatuor.

Sanctus Leo
post obi-
tum mira-
culis claret.

EPISTOLA I.

LEONIS PAPÆ IX.

AD MICHAELEM CONSTANTINOPOLITANVM
PATRIARCHAM.

Aduersus eius & Leonis Acridani episcoporum inauditas
præsumptiones & nimias vanitates.

*Leo episcopus seruus seruorum Dei Michaeli Constantinopolitano,
& Leoni Acridano episcopis.*

I.

Luc. 2. IN terra pax hominibus bonæ voluntatis. Huiusmodi exor-
Luc. 10. dium docuit nos illud dominicum: In quamcumque do-
1. Cor. 7. & si sibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra: sin-
Ephes. 2. autem, ad vos reuertetur. In pace etenim vocauit nos Deus, qui est
Matth. 5. pax nostra: qui fecit utraque unum, & veniens euangelizauit
Isa. 52. pacem his qui longe, & his qui prope erant: & inter nonnulla di-
Rom. 10. xit: Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Quorum pe-
Heb. 12. des deiloquus Isaias admiratus, proclamat: Quam speciosi
Rom. 12. pedes euangelizantium pacem. Ad quam magnus Paulus con-
1. Cor. 13. testando sic discipulos adhortatur: Pacem sequimini cum om-
nibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum. Et: Si fieri
potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes.
Et rursum: Pacem habete, & Deus dilectionis & pacis erit vobiscum. Nec immerito, dicente discipulis suis, imo omnibus

Christianis ipso Domino : *Pacem relinquo vobis, pacem meam* Ioan. 14.
do vobis. Quæ utique quam germano & vnanimi affectu, &
indissolubilis fœderis nexu retinenda sit, hinc potest colli-
gi, quod eam vltimam coheredibus & comparticipibus
suis, velut hereditario & perpetuo iure commendatam sub
testamento, mox suo sanguine subscripto, & pia morte
confirmato reliquit, quasi diceret: Fratres & coheredes
mei, relinquo vobis ex patrimonio nostro sortem, tem-
poralem videlicet pacem; quam si integram & inconta-
minatam in fine mihi repræsentaaueritis, meam sortem,
pacem scilicet sempiternam, adiungo vobis. Nec his con-
tentus, Patri æqualis, Patreque minor, pro hac ipsa Pa-
trem sic deprecatur, ad Patrem nostrum, a quo nunquam
discesserat, rediturus: *Pater, quos dedisti mihi, volo vt sint* Ioan. 17.
vnnum, sicut & nos vnnum sumus, vt sint consummati in vnnum.

II.

Sed *væ mundo ab scandalis*: quia cum pene omnes pagi- Matth. 18.
næ diuinæ nos pariter inuitent ad bonum vnitatis & pacis,
quatenus cor vnum & anima vna sit nobis in eo qui vna-
nimes in domo sua, quæ est catholica ecclesia, habitare fa-
cit; extitere tamen hæcenus, & existunt miseri homines,
sua, non quæ sunt Iesu Christi, quærentes, per omnia mi-
litibus Dominum gloriæ crucifigentibus nequiores. Illi
siquidem corruptibili tunicæ ipsius, quia inconfutibilis
& desuper contexta erat per totum, pepercerunt, di-
centes: *Non scindamus eam*: quadam utique reuerentia ad- Ioan. 19.
mirati & textricis diligentiam & operis elegantiam. Isti
vero incorruptibili caritati eius, qua vniuit ecclesiam,
vt exhiberet sibi vestem gloriosam, non habentem ma-
culam aut rugam, impias & sacrilegas manus ad discin-
dendum crudeliter iniiciunt, linguas magniloquas & do-
losas ad confodiendum illam exacuunt: nihili pendentes
ineffabili & speciali artificio coæternæ Deo Patri sapien-
tiæ compactam & contextam, nec humano ingenio, seu
philosophorum syllogismis aut argumentationibus con-
futam: *Stulta enim mundi elegit Deus, vt confundat sapientes.* 1. Cor. 1.
Neque enim per rhetores & sophistas collegit piscato-
res, sed per piscatores & simplices piscatus est sophistas &
oratores: quia, sicut egregius Paulus dicit, *Non est in ser-* 1. Cor. 4.
mone regnum Dei, sed in virtute.

III.

De ecclesiæ
vnitate.

Cant. 5.

1. Ioan. 2.

2. Tim. 2.

Verum erubescat & confundatur impia hæresis, impudenter inhians sectioni atque diuisioni infecabilis & indiuisibilis vnitatis, reclamante & repugnante non solum ipsius vnitatis natura, sed etiam humanæ sapientiæ coniectura. Discedant ergo perfidi corui, milui, vultures, & quæcumque laniatu vel morte aliena pascuntur aues. Sola columba ad arcam redeat, & super caput Domini Iesu manens, totum corpus eius, quod est ecclesia, vniat, infundat & repleat, vnicamque columbam de diuersæ professionis & nationis hominibus atque linguis omnibus, quasi de diuersis membris efficiat, cui voce capitis, quod est ipse Christus, dicat: *Vna est columba mea, perfecta mea, immaculata mea.* Quæ enim semper vna vocatur, & est, nunquam diuiditur aut secatur: quæ semper perfecta, hoc est plena, nunquam minuitur aut euacuatur: quæ semper immaculata, nunquam corrumpitur aut maculatur: quoniam etsi nonnunquam ab ea plerique ita exeunt vt non reuertantur, non tamen eius vnitas inde discinditur, aut perfectio minoratur, seu virginitas violatur. Quandoquidem membra coruina ad hoc reuertuntur, vt suo corpori, a quo ad tempus videbantur esse disiuncta, reincorporarentur, & integerrima permaneat columba illa vnica, cui se incorporatos & vnitos falso gloriabantur: & quæ gemit sub periculis in falsis fratribus, releuata illorum exitu, per os beati Ioannis apostoli libere protestatur: *Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum.* Qui enim peccus columbæ velut humores mali solebant premere, & ad nauseam iugiter prouocare, alicuius accessionis vel occasionis impulsu egressi, vel eiectioni, aut potius egesti, comprobantur eam releuare: atque bonæ valetudinis statum sua discessione eidem reuocare. Quotquot autem exeunt redituri, omnino ab ea nequeunt auelli aut præcidi: & si videntur aliquamdiu auulsi aut præcisi, quia nouit Deus qui sunt eius, per cuius prædestinationem sunt intus sine errore, etiam qui putantur foris esse & errare, nec rapit quisquam de manu ipsius, quos iam prorsus raptos suspicabamur.

IV.

Sed vix hominum superbiæ & *arrogantiæ, qui membra

* ignorantis,

antichristi, & præcursores eius effecti, qui est rex super vniuersos filios superbiæ, non cessant zizaniorum pestes in medium tritici spargere, & messem, cui caeleste præparatur horreum, quantum in eis est, atterere. De quorum periculoso tempore dilectus Domini virgo Ioannes voluit nos instruere: *Filioli*, inquit, *nouissima hora est, & sicut* 1. Ioan. 2. *audistis quia antichristus venit, nunc autem antichristi multi facti sunt.* Hæc nouissima hora a primo aduentu Saluatoris incepta, vsque ad secundum eius aduentum est protendenda. Quæ quot antichristos iam habuerit aut detexerit, dicere quis poterit? De quibus & doctor gentium mirabilis Paulus Ephesiis in Actibus apostolorum ait: *Ego scio* Act. 20. *quoniam intrabunt post discessionem meam lupi graues in vos, non parcentes gregi: & ex vobis ipsi exurgent viri loquentes peruersa, uti abducant discipulos post se.* Sed, o Domine Iesu, peruigil pastor, & leo de tribu Iuda, qui, secundum Psalmitam, super aspidem & basiliscum ambulas, & conculcas leonem & draconem, iam in fine sæculorum oues pascuæ tuæ variis insidiis & rabie innumerabilium luporum hætenus fessas miseranter attende, & increpa feras arundinis, quæ sæuiunt, & dentibus frendunt super humilitatem ecclesiæ tuæ, fulti & protecti arundineto, id est, mundana potestate, exterius quidem nitida, sed interius vacua: vbi, sicut ad beatum Iob diuina voce dicitur, *Non solum* Iob 40. *omnes bestiae agri ludunt, cuncta scilicet turba malignorum spirituum secundum libitum suum debacchatur: verum etiam Behemoth, eorum utique princeps, ibidem sub umbra dormit in secreto calami & locis humentibus, cum sine aliqua inquietudine vel contradictione in superbiorum & lubricorum cordibus requiescit securus.* Catholica vero ecclesia promissiones tuas retinens, Domine, quotidie gaudet compleri in doctoribus suis illud Sapientiæ: *Fulgebunt iusti, & tamquam scintillæ in arundineto discurrent, atque vento agitatae arundines comburent.* Tunc feræ arundinis pariter interient, in quibus est congregatio taurorum, cœtus videlicet hæresiarcharum, ceruicoso ducatu post se trahentium vaccas, id est lasciuas animas populorum, ut qui probati sunt argento excludantur, scilicet perfecti in eloquiis diuinis & stabiles in fide appareant, emineant vel manifestentur. Argento quippe eloquia diuina signi-

Pfal. 11.

ficantur, vt idem Psalmista testatur: *Eloquia Domini eloquia casta, argentum igne examinatum.* Per exclusionem autem, argentum vel aurum quodam artificio subrigitur, eleuatur, & exprimitur, vt repente videatur respersum & insignitum decenti figuratione diuersorū florum aut imaginum, quod prius humile iacebat & planum. Quod to-

1. Cor. 11.

tum breuius & clarius sic eloquitur magnus Paulus: *Oportet hæreses esse, vt qui probati sunt manifesti fiant in vobis.* Sed, o maligna hæresis, non inde tibi blandiaris, quod ab Apostolo, *Oportet hæreses esse,* audieris. Etenim in sancto eu-

Matth. 18.

angelio Dominus noster dicit: *Necesse est vt veniant scandala: veruntamen vae homini per quem scandalum venit.* Nempe non est frustra in fornace aurificis palea: quia aurum non purgatur, si palea non vratur.

V.

Hæc & alia similia his cum pene omnes sacri eloquii paginae contra impudentem vefaniam hæreticorum concrepent, vehementer obstupescimus, & lacrymis caritatis plangimus, sic edormiisse ecclesiæ sacerdotes; quatenus qui Dei debuerant esse adiutores, non exhorreant eorum fieri sequaces, quorum memoriam cum sonitu periisse, & ciuitates destructas vident. Inde est totum illud, quod tandem cum indicibili contritione & gemitu cordis ac corporis effundimus, in quo omnia viscera catholice matris concutiuntur, in quo omnes sensus Christianorum obtunduntur, in quo disciplina ecclesiastica & sanctorum vigor Canonum confunditur ac calcatur, quia tu, carissime, nobis, & adhuc dicende in Christo frater & antistes Constantinopolitane, tuque Leo Acridane, dicimini apostolicam & Latinam ecclesiam noua præsumptione, atque incredibili audacia, nec auditam nec conuictam palam damnasse, pro eo maxime, quod de azymis audeat commemorationem dominicæ passionis celebrare. Ecce incauta reprehensio vestra, ecce non bona gloriatio vestra, quando ponitis in cælum os vestrum, cum lingua vestra transiens in terra humanis argumentationibus & coniecturis antiquam fidem confodere ac subuertere molia-

tur. Ecce, nisi quantocius resipiscatis, incorporati & annumerati, quod absit, eritis in illa cauda draconis, qua

tertiam partem stellarum cæli traxit, & in terram misit.
Ecce

Ecce iam post mille ac ferme viginti a passione Saluatoris nostri annos incipit per vos discere Romana ecclesia, qualiter memoria passionis eiusdem sit recolenda, quasi nil ei contulerit presentia, conuersatio & diuturna institutio, seu qua clarificauit Deum, mors preciosa illius venerabilis senis, cui specialiter Christus Filius Dei viui dicit: *Beatus* Matth. 16.
es, Simon Bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus qui est in cælis.

VI.

Non ergo perpenditis, quanta impudentia dicatur Pater qui est in cælis abscondisse a principe apostolorum Petro cultum siue ritum visibilis sacrificii, per dispensationem Vnigeniti sui, cui per semetipsum plenissime reuelare dignatus est illud ineffabile arcanum inuisibilis diuinitatis eiusdem Filii sui? Et cui non per angelum, nec per prophetam, sed proprio ore ipse Dominus angelorum & prophetarum sic repromittit in sequentibus: *Et ego dico tibi: Quia* Matth. 16.
tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: illius capiti vos satagitis subtrahere Christum Iesum, præter quem nemo potest vniuersali ecclesiæ aliud ponere fundamentum? Quod utique deuotissimus ille Petrus non solum viuens, sed etiam moriens demonstrauit, quando nimia humilitate & congrua significatione se crucifigi deorsum verso capite petiuit: profecto diuina inspiratione præfigurans, sese esse primum & quadrum lapidem in fundamento, quod est Christus Iesus, compaginatam, coherentem atque connexam, qui utpote superpositus angulari lapidi, totum pondus ecclesiasticæ fabricæ incorruptibili soliditate sufferret, ac proprii capitis suppositione omnia membra corporis Christi per aptas & naturales compages vsque ad consummationem sæculi, quasi vsque ad pedes crescentia, inflexibili collo ad cælos sustolleret.

VII.

Taliter sancta ecclesia super petram, id est Christum, & super Petrum vel Cepham filium Ioannis, qui prius Simon dicebatur, ædificata, quia inferi portis, disputationibus scilicet hæreticorum, quæ vanos ad interitum introducunt, nullatenus foret superanda, sic pollicetur ipsa Veritas, per quam sunt vera quæcumque sunt vera: *Portæ inferi non præualebunt aduersus eam.* Matth. 16. Luc. 22. Cuius promissionis effe-

Concil. Tom. 25.

H h h

Luc. 22.

Etum se precibus impetrasse a Patre idem Filius protesta-
tur, dicendo ad Petrum: *Simon, ecce satanas expetiuit vos,*
ut cribraret sicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non de-
ficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres
tuos. Erit ergo quisquam tantæ dementiæ, qui oratio-
nem illius, cuius velle est posse, audeat in aliquo va-
cuam putare? Nonne a sede principis apostolorum, Ro-
mana videlicet ecclesia, tam per eundem Petrum, quam
per successores suos reprobata & conuicta atque expu-
gnata sunt omnium hæreticorum commenta, & fratrum
corda in fide Petri, quæ hæctenus nec defecit, nec vsque
in finem deficiet, sunt confirmata?

Hæreses
omnes per
ecclesiam
Romanam
expugnata.

VIII.

Hæreses
90. Græ-
corum.

Præterimus nominatim replicare nonaginta & eo am-
plius hæreses ab orientis partibus, vel ab ipsis Græcis, di-
uerso tempore ex diuerso errore ad corrumpendam vir-
ginitatem catholicæ ecclesiæ matris emergentes: dicen-
dum videtur ex parte, quantas Constantinopolitana ec-
clesia per præfules suos suscitauerit pestes, quas viriliter
expugnauit, protriuit & suffocauit Romana & apostoli-
ca sedes. Ecce Eusebius Nicomediensis episcopus, sedis
Constantinopolitanæ inuasor, & signifer maledicti Arii
extitit. Quartus Macedonius hæresiarcha, suffocator an-
tecessoris sui beati Pauli, blasphemator Spiritus sancti, tor-
tor Christianorum, & vsque ad mortem persecutor, & al-
ter Iulianus, caractere in frontibus notando catholicos.
Hæc & alia mala tam ipse, quam sui sequaces, per omnes
orientis vrbes, & maxime Constantinopoli, agebat, cum
Hesperia partes ab hac tempestate immotæ manerent, te-
ste vestro historiographo Socrate. Quintus Eudoxius
Arianus inuasor sedis, & ordinator Eunomii hæretici, di-
cens Patrem *ἀσέβη*, quod nullum colat; Filium *ὁσέβη*, quod
Patrem colat. Sextus Demophilus, & ipse Arianus. No-
nus Maximus, Cynicus & Apollinarista. Decimus Necta-
rius vir sanctus, ordinatus a sancta Constantinopolitana
Synodo prima: de quo cum sancti patres Damaso papæ &
suis coepiscopis scripssissent, dixerunt: Constantinopoli-
tanæ vrbis nouellam, vt ita dicamus, ecclesiam velut ex ore
leonis, hæreticis suffossam blasphemis, abstraximus, teste
Theodoreto vestro historiographo. Sed non inde omnino

Socrates
historiæ
eccles. lib.
2. cap. 22.

Theodore-
tus eccles.
historiæ lib.
5. cap. 9.

suffocatus est ille veternofus basiliscus & venenosus: quia successor huius Ioannes Chrysoftomus ab ingrata ecclesia bis est depositus, & in exilio defunctus. Cuius depositionem non ferentes occidentales episcopi, id est Latini, ab orientalium communione sunt segregati. Huius successor Arfacius manu militari in Ioannitas defæuit, in sequaces videlicet beati Ioannis. Iam quintus decimus in catalogo Nestorius hæresiarcha extitit, qui spiritu diaboli plenus, inter alias suæ peruerfitatis blasphemias, tale virus euomuit: Dei genitricem Mariam nullus appellet: Maria enim homo fuit, & Deum ab homine generari nimis impossibile est. Qui etiam duas personas in Deo Christo mentitus est. Hinc septimusdecimus. Flavianus beatus præsul martyrio coronatus postea, quia damnauit Eutychem abbatem, vnam substantiam vel naturam in Christo asserentem. Propter quod a beatissimæ memoriæ domino papa Leone & Marciano Christianissimo imperatore factum est Calchedonense Concilium sexcentorum triginta pontificum. Quid dicemus de Acacio accusatore, & restitutore Petri Alexandrini episcopi, per quos plura homicidia extiterunt, nisi quod a sanctissimo Gelasio

In tomo
de anathe-
matis vin-
culo epist.
9. & 11.
Agap. epist.
4. & 5.

papa in perpetuum fuere ambo damnati cum Ioanne successore & defensore Acacii? Post quos Anthimus Euty-chianus hæreticus per præsentem papam Agapetum in ipsa Constantinopoli est depositus. Euty-chius autem, quia dogmatizabat humanum corpus in resurrectione impalpabile futurum, & vento aereque subtilius, a beato Gregorio tunc diacono ita est conuictus, vt in præsentia piæ memoriæ Tiberii imperatoris codices dogmatis eius iustis flammis traderentur.

IX.

Successit quoque huic Ioannes, cuius superbiam quamuis vniuersus mundus capere nequiverit, angustus tamen

Ioannis
episcopi
Constanti-
nopolitani
arrogantia.

Concil. Tom. 25.

H h h ij

que vosipfos œcumenicos patriarchas & appellare & scribere non timeatis. Et certe nomen istud a sanctis patribus in Calchedonenſi Synodo, ob reuerentiam sanctæ Romanæ & apostolicæ sedis, sanctissimo decessori nostro Leoni papæ, & præclarissimo doctori, successoribusque eius fuit oblatum: sed nec ab illo, nec ab vlllo successorum ipsius constat hæctenus receptum. Et cui post Christum Iesum hoc nomen magis poterat aptari, quam successoribus Petri? Sed imitanda humilitas reuerendorum pontificum attendens quod ipse princeps apostolorum non inueniatur dictus vniuersalis apostolus, superbum refutauit vocabulum penitus, quo videbatur par dignitas subtrahi cunctis per orbem præfulibus, dum vni ex toto arrogaretur: tamquam singuli dicerent verbis & factis, quod magister eorum & primus crucifigendus inquit: Non sum dignus caput sursum ponere, sed declinare vultum in terram. Vestra ergo fraternitas videat, quanta apud se proteruia tumeat, quæ nec oblatum sibi a quoquam nec concessum, sed potius denegatum, & sub anathematis interpositione ab apostolicâ & prima sede & a sanctis atque orthodoxis patribus interdictum superstitiosum vocabulum, tantæ obstinationis contumacia per quadringentos iam a beatissimo papa Gregorio & amplius annos vsurpare non cessat. Et qualiter exemplo Domini nostri Iesu Christi & suorum, parati estis pro fratribus animas ponere, qui per tot tempora nolulistis saltem inane nomen, & totius ecclesiæ vnitatem sua insolentia scandalizans deponere? & quid effecit in vestris mentibus toties declamata in auribus illa gloriosi apostoli Pauli professio, qua dicit: *Quis scandalizatur, & ego non vrer*: qui non solum pro scandalo aliorum non vrimini, sed etiam scandalo vestro quotidie vritis ecclesiam Dei?

1. Cor. II.

X.

Sed vt ad reliquos decessores vestros reuertamur, quid de Pyrrho episcopo, imo hæresiarchæ Macarii Antiocheni sequace dicetur, qui veniens Romam scripto anathematizauit omnia quæ ipse & decessores sui contra fidem catholicam & apostolicæ sedis senserant? Sed quantocius ad vomitum reuersus, a papa Theodoro est damnatus, & successor eius Paulus, quod ab eodem Romano pon-

tifice monitus & increpatus non respuit: quando velut simulacrum aut phantasma aliquod insensibile Dominum nostrum Iesum Christum arbitratus, nec vnam, nec duas voluntates vel operationes in eodem fuisse diffiniuit, & altare Latinorum & legatorum Romanæ ecclesiæ, quod nemo hæreticorum ante eum præsumperat, subuertit. Ad cuius rabiem, quæ sauebat in catholicos, destruendam, sanctissimus papa Martinus, collectis centum & quinque episcopis damnauit Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum & Paulum Constantinopolitanos episcopos. In qua vtique vesania nec vos istis modo temporibus inferiores illo vestro Paulo, summam & apostolicam sedem, cunctoque institutionis eius fidissimos obseruatores anathemate damnatis: incauta, impudenti arrogantia adeo cæcati, vt non animaduertatis quid, & qui faciatis, & cui. Illi nempe facitis præiudicium, de qua nec vobis, nec cui libet mortalium licet facere iudicium: beatissimo & apostolico pontifice Siluestro diuinitus decernente, spiritalique eius filio Constantino religiosissimo Augusto cum vniuersa Synodo Nicæna approbante ac subscribente, vt summa sedes a nemine iudicetur, inuiolabiliter & inconcussa sibi conseruato illo priuilegio, quod idem princeps quarto baptismatis sui die deuotus contulit pontifici Romano: scilicet vt in toto orbe sacerdotes ita hunc caput habeant, sicut omnes iudices regem. Quorum semper omni mundo reuerendam sententiam, sicut veraciter diuina inspiratione promulgatam, amplexæ reliquæ vniuersales Synodi, id est Constantinopolitana prima, consensu pii Augusti & religiosi maioris Theodosii, Ephesina prima, sub iuniore Theodosio filio Arcadii, Calchedonensis, sub imperio diuæ memoriæ Marciani, tertia Constantinopolitana, rogatu & consensu iunioris Constantini, vnanimi voluntate, concordique verbo & scripto confirmauere sanctam Romanam & apostolicam sedem, post Dominum Iesum caput esse omnium ecclesiarum Dei, & hoc debere credi, confiteri & scribi ab omnibus veneratoribus Nicæni Concilii: cuius statutorum vsque ad vnum iota contemptoribus districtum anathema cautum est a quinque præfatis, & cunctis sanctorum patrum Synodis subsequen-
tibus.

De Romana fede nulli iudicare licet.

XI.

Sic iuxta Sapientem, lapis missus non pergit ad cælum, & maledictum frustra prolatum, reuertitur in auctorem suum. Sic, iuxta vulgi prouerbium, qui supra caput suum spuere conatur, quantocius in faciem illius sputum relabitur. Sic nobis maledictum pro maledicto non reddentibus, sed cum Psalmista aduersum nos peccatore consistente, custodiam ori nostro iam diu ponentibus, per tumorem vestrum incurristis, quod dolemus: quia præiudicium faciendo summæ sedi, de qua nec iudicium licet facere cuiquam hominum, anathema accepistis ab vniuersis patribus omnium venerabilium Conciliorum. Quo indissolubiliter adstringemini, si cor impœnitens retinendo super tantam præsumptionem, ab illo per vicarios ipsius non soluamini, cui specialiter dixit Christus Filius Dei viui: *Quæcumque solueris super terram, erunt soluta & in cælis.* Si conferamus vetera nouis, Balaam ille ariolus in hac parte cautior fuit vobis: qui reuerens Deum, nec promissis nec minis regis Moab ad maledicendum filiis Israel flecti potuit: *Quomodo, inquit, maledicam cui non maledixit Deus? aut quomodo detestabor quem Dominus non detestatur?* Vos vero nec amor Dei & proximi, nec reuerentia diuinorum Canonum, aut, sicut dicitur, orthodoxorum principum vestrorum prohibitio reuocat, quin publice maledicatis & detestemini genus electum, regale sacerdotium, gentemque sanctam.

XII.

Quod quamuis omnibus ecclesiis Christi, quæ vnâ catholicam in toto mundo efficiunt, a principe apostolorum Petro sit vere dictum, nulli tamen verius aptatur, quam illi cui proprie præfidet ipse qui cælestis regni meruit gubernacula obtinere, Domino Iesu Christo sibi dicente: *Tibi dabo claues regni cælorum, & in speciali potestate ligandi & soluendi summi sacerdotii priuilegium.* At quoniam, attestante Salomone, *Cor regis in manu Domini, quocumque voluerit vertet illud,* tantum apicem cælestis dignitatis in beato Petro & in eius vicariis prudentissimus terrenæ monarchiæ princeps Constantinus intima consideratione reueritus, cunctos vsque in finem sæculi successuros eidem apostolo in Romana sede pontifices, per beatum Silue-

strum non solum imperiali potestate & dignitate, verum etiam infulis & ministris adornauit imperialibus: valde indignum fore arbitratus terreno imperio subdi quos diuina maiestas præfecit cælesti: cui equidem comparatum istud terrenum, nihil est nisi vanitas vanitatum, qua homines obliuisci Domini creatoris sui, intumescunt, mox detumescunt. Et tamen imperialis celsitudo hoc totum quod potuit effecit, quando tota deuotione quidquid a Domino acceperat, eidem in ministris suis reddidit. Vt enim venerabilis Paulus docet, *Non est potestas nisi a Deo: quæcumque autem sunt, a Deo ordinata sunt.* Quibus in terreni regni opportuna administratione non resistendum sic instruimur per ipsum principem apostolorum: *Subiecti estote omni humane creature propter Deum: siue regi, quasi præcellenti: siue ducibus, tamquam ab eo missis, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum: quia sic est voluntas Dei.* Et post pauca: *Deum timete, regem honorificate.* Atque per coapostolum eius Paulum; *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Nam qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.* Vnde Sapientia in Prouerbiis intonat, dicens: *Per me reges regnant, & principes iusta decernunt.* Quod etiam sæpe dictus Augustus Constantinus perspicacis animi viuacitate deprehendit, & matri suæ religiosæ Helenæ inter nonnulla sic rescripsit: *Qui moderatur sæcula, & disponit totius mundi suffragia, quibus alimur & sustentamur, per se quidem spirantia viuificat, sed per pectora principum sua iura sæculis dictat.*

XIII.

His & aliis quamplurimis testimoniis iam vobis satisfactum esse debuit de terreno & cælesti imperio, imo de regali sacerdotio sanctæ Romanæ & apostolicæ sedis, præcipue super speciali eius dispositione in cælis, si quoquo modo Christiani esse vel dici optatis, & si ipsam euangelii veritatem aperte, quod absit, non impugnatis. Ad cuius tonitruum quisquis non expergiscitur, non dormit, sed omnino est mortuus, cui iam frustra ab hominibus clamabitur. Sed ne forte adhuc de terrena ipsius dominatione aliquis vobis dubietatis supersit scrupulus, ne leuiter suspicemini ineptis & anilibus fabulis sanctam Romanam sedem velle sibi inconcussam honorem vendica-

re & defendere aliquatenus, pauca ex priuilegio eiusdem Constantini manu cum cruce aurea super cælestis Clauigeri venerabile corpus posito, ad medium proferemus, quibus fundetur veritas, & confundatur vanitas: vt omnia membra catholicæ matris cognoscant nos illius Petri disciplinæ esse, qui sic in epistola sua ait de se: *Non enim doctas fabulas secuti notam vobis fecimus Domini nostri Iesu Christi virtutem, sed speculatores facti illius magnitudinis.* Et nos vobis inculcare non tam relatu quolibet, quam quæ ipso visu & tactu comperta sunt, vel admoniti recognoscite: quia idem gloriosus princeps in iam dicto priuilegio post Christianæ fidei claram perfectamque confessionem, atque baptismatis sui enucleatam commendationem, specialem sanctæ Romanæ ecclesiæ dignitatem sic promulgauit, dicens: Vtile iudicauimus vna cum omnibus nostris sacerdotibus, & vniuerso senatu, optimatibus etiam & cuncto populo Romanæ gloriæ imperio subiacente, vt sicut beatus Petrus in terris vicarius Filii Dei videtur esse constitutus, ita etiam & pontifices ipsius principis apostolorum vice, principatus potestatem, amplius quam terrenæ imperialis nostræ serenitatis mansuetudo habere videtur, concessam a nobis nostroque imperio obtineant, eligentes nobis ipsum principem apostolorum, vel eius vicarios firmos apud Deum esse patronos. Et sicut nostra est terrena imperialis potentia, ita eius sacrosanctam Romanam ecclesiam decreuimus veneranter honorare, & amplius quam nostrum imperium terrenumque thronum sedem sacratissimam beati Petri gloriose exaltare: tribuentes ei potestatem & gloriæ dignitatem, atque vigorem & honorificentiam imperialem: atque decernentes sancimus, vt principatum teneat tam super quatuor sedes, Alexandrinam, Antiochenam, Hierosolymitanam ac Constantinopolitanam, quamque etiam super omnes in vniuerso orbe terrarum Dei ecclesias, & pontifex, qui pro tempore ipsius sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ extiterit, celsior & princeps cunctis sacerdotibus totius mundi existat: & eius iudicio quæque ad cultum Dei vel fidei Christianorum stabilitatem procuranda fuerint, disponantur. Iustum quippe est vt ibi lex sancta caput teneat principatus, vbi sanctarum legum institutor Saluator noster beatum Petrum apostolum

2. Pet. 1.

lum obtinere præcepit cathedram, vbi & crucis patibulum sustinens, beatæ mortis sumpfit poculum, sui que magistri & Domini imitator apparuit: & ibi gentes pro Christi nominis confessione colla flectant, vbi eorum doctor beatus Paulus apostolus pro Christo extenso collo martyrio est coronatus: & illic vsque in finem quærant doctorem, vbi sanctorum doctorum quiescunt corpora: & ibi proni ac humo prostrati cælestis regis Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi famulentur officio, vbi superbi terreni regis seruibant imperio. Et succincte commemorato suo studio & deuotione in construendis aliquot sanctorum basilicis, & imperialium donationum magnificentia abundanter ditatis, ait: Concedimus ipsis sanctis apostolis dominis meis beatissimis Petro & Paulo, & per hos etiam beato Siluestro patri nostro, summo pontifici, & vniuersali vrbis Romæ papæ, & omnibus eius successoribus pontificibus, qui vsque in finem mundi in sede beati Petri erunt sessuri, atque de præsentis contradimus palatium imperii nostri Lateranense, quod omnibus in toto orbe terrarum præfertur atque præcellit palatiis. Deinde diadema, videlicet coronam capitis nostri, simulque phrygium, nec non & superhumeralis, videlicet lorum quod imperiale circumdare assolet collum: verum etiam & chlamydem purpuream, atque tunicam coccineam, & omnia imperialia indumenta, sed & dignitatem imperialium præsidentium equitum: conferentes ei etiam imperialia sceptræ, simulque cuncta signa atque banda, etiam & diuersa ornamenta imperialia, & omnem processionem imperialis culminis, & gloriam potestatis nostræ. Viros etiam reuerendissimos clericos diuersi ordinis, eidem sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ seruiens, illud culmen singularis potentia & præcellentia habere sancimus, cuius amplissimus noster senatus videtur gloria adornari, id est patricios atque consules effici, nec non & ceteris dignitatibus imperialibus eos promulgamus decorari. Et sicut imperialis extat decorata militia, ita & clerum sanctæ Romanæ ecclesiæ ornari decernimus. Et quemadmodum imperialis potentia diuersis officiis, cubiculariorum nempe, & ostiariorum, atque omnium excubitorum ornatur, ita & sanctam Romanam ecclesiam decorari volumus.

Et vt ampliffime pontificale decus præfulgeat, decernimus & hoc, vt clerici eiusdem sanctæ Romanæ ecclesiæ mappulis & linteaminibus, id est candidissimo colore decoratos equos equitent: & sicut noster senatus calceamentis vtitur cum vdonibus, id est candido linteamine illustratis, sic vtantur & clerici, & ita cælestia sicut terrena ad laudem Dei decorentur. Præ omnibus autem licentiam tribuentes, concedimus ipsi sanctissimo patri nostro Siluestro vrbis Romæ episcopo & papæ, & omnibus qui post eum in successu, & perpetuis temporibus aduenerint beatissimis pontificibus, pro honore & gloria Christi Dei nostri in eadem magna Dei catholica & apostolica ecclesia ex nostro indicto, quem placatus proprio consilio clericare voluerit, & in numero religiosorum clericorum connumerare, nullum ex omnibus præsumentem superbe agere.

XIV.

Decreuimus itaque & hoc, vt idem venerabilis pater noster Silvester summus pontifex, vel omnes ei succedentes pontifices, diademate (videlicet corona quam ex capite nostro illi concessimus) ex auro purissimo & gemmis preciosis vti debeant, & in capite ad laudem Dei pro honore beati Petri gestare. Ipse vero beatissimus papa super coronam clericatus, quam gerit ad gloriam beati Petri, omnino ipsa ex auro non est passus vti corona: phrygium autem candido nitore, splendidam resurrectionem dominicam designans, eius sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & tenentes frenum equi ipsius, pro reuerentia beati Petri, stratoris illi officium exhibuimus, statuentes eodem phrygio omnes successores eius singulariter vti in processionibus, ad imitationem imperii nostri. Vnde vt pontificalis apex non vilescat, sed magis quam terreni imperii dignitas & gloriæ potentia decoretur, ecce tam palatium nostrum, vt prælatum est, quam Romanam vrbem, & omnes Italiæ seu occidentalium regionum prouincias, loca & ciuitates, sæpèfato beatissimo pontifici & patri nostro Siluestro vniuersali papæ contradentes atque relinquentes, ei vel successoribus ipsius pontificibus potestatem & ditionem firmam imperiali censura per hanc nostram diualem iussionem & pragmati-

cum constitutum decernimus disponenda, atque iuri sanctæ Romanæ ecclesiæ concedimus permansura. Vnde congruum prospeximus nostrum imperium & regni potestatem orientalibus transferri ac transmutari regionibus, & in Byzantiæ prouinciæ optimo loco nomini nostro ciuitatem ædificari, & nostrum illic constitui imperiũ: quoniam ubi principatus sacerdotum & Christianæ religionis caput ab Imperatore cælesti constitutum est, iustum non est vt illic terrenus imperator habeat potestatem. Hæc vero omnia, quæ per hanc imperialem sacram, & per alia diuina decreta statuimus atque confirmauimus, vsque in finem mundi illibata & inconcussa permansura decernimus. Deinde facta obtestatione coram Deo viuo, & terribili eius iudicio, & imprecatione æternæ condemnationis temeratori vel contemptori ipsius sui priuilegii, secutus idem venerabilis Constantinus, ait: Huius vero imperialis nostri decreti paginam propriis manibus roborantes, super venerandum corpus beati Petri principis apostolorum posuimus, ibique eidem Dei apostolo spondentes nos cuncta inuiolabiliter conseruare, & nostris successoribus imperatoribus conseruanda in mandatis relinquere, patri nostro Siluestro summo pontifici & vniuersali papæ, & per eum cunctis successoribus eius pontificibus, Domino Deo & saluatore nostro Iesu Christo annuente, tradimus feliciter atque perenniter possidenda.

XV.

Tot ergo & talibus aliisque quamplurimis testimoniis subnixæ non erubescit veritas, sed confutatur impudens vanitas. At nos hinc habentes testimonium maius Constantino; *Qui*, vt ait beatus euangelista Ioannes, *de terra est*, Ioan. 3. & *de terra loquitur*, vix ab homine testimonium accipimus, contenti testimonio illius qui de cælo venit, & super omnes est, & dicit: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo* Math. 16. *ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Et tibi dabo clauis regni cælorum. Et quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælis.* Qui etiam in catalogo apostolorum instar cardinis ab ipso Domino Iesu Christo primus positus Petrus, id est, Cephæ extat cognominatus. Cui specialiter & nominatim non tantum ante pas-

fionem suam, verum & in ipsius articulo passionis, mox ut
 fui corporis & sanguinis mirabile mysterium agendum
 generaliter discipulis tradidit, tam oues se pastorem pa-
 store percusso dispergendas, quam & vsque in finem sæcu-
 li ad vnum ouile & ad se vnum pastorem colligendas com-
 mendando, ait: *Simon, Simon, ecce satanas expetiuit vos, ut cri-
 braret sicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides
 tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* Ipsum quo-
 que angelus per mulieres ad videndam resurgentis Magi-
 stri gloriam nomine inuitauit, cum dixit: *Dicite discipulis
 eius, & Petro, quia surrexit: & ecce præcedet vos in Galilæam;
 ibi eum videbitis.* Nec non eidem ipsa die resurrectionis suæ,
 pius & verax Magister apparuit, quemadmodum venera-
 bilis euangelista Lucas nos instruit, dicens: *Quia surrexit
 Dominus vere, & apparuit Simoni.* Quam manifestationem
 soli Petro prius, deinde illi cum reliquis condiscipulis fa-
 ctam, gloriosus coapostolus eius Paulus declarat, vbi ad
 Corinthios sic scribit: *Quia surrexit Christus tertia die se-
 cundum scripturas: & quia visus est Cephæ; & post hæc vn-
 decim.*

XVI.

Instante quoque iam suæ assumptionis gloria, vbi pran-
 debat cum septem discipulis suis, Dominus amorem Petri
 erga se tertio inquisiuit, & tertio confitenti, agnos & oues
 suas tertio pascere præcepit: pro quibus qua morte clarifi-
 caturus esset Deum, in extensione manuum illius & præ-
 cinctione futura, eidem significauit. Qui nec mora, assum-
 pto Domino, in medio centum & viginti fratrum exur-
 gens, & profundos sanctissimi Psalmistæ sensus edisserens,
 auctoritate sua apostolicum numerum, sorte annumera-
 to Matthia, suppleuit, quem vndenarium remanere nefas
 credidit. Quibus etiam pariter misso Spiritu sancto in va-
 riis linguis, cum quidam stuperent admiratione, quidam
 deridentes inueterata cæcitate, dicerent musto plenos esse,
 Petrus vno sancti Ioelis testimonio & ignaros instruxit, &
 incredulos destruxit. Deinde constanter improperata illis
 scelerata sua conspiratione aduersus Dominum & Chri-
 stum eius, qua ipsum auctorem vitæ morte turpissima tunc
 condemnantes interfecerant, clarissimis beati Dauid ora-
 culis adstruxit illius sanctam resurrectionem, & gloriosam

ascensionem, & ab eo impræsentiarum factam Spiritus sancti effusionem. Ita compunctis Iudæis, primus apostolorum reis sanguinis Christi pœnitentiam indixit, & eorum protinus tria millia baptizavit.

XVII.

Hic solus, sicut doctiloquus euangelista Lucas testatur, dum qui dispersi fuerant pro persecutione facta sub Stephano, circuirent ciuitates, nemini loquentes verbum vitæ, nisi solis Iudæis, orans in cœnaculo, factus est in excessu mentis: & linteum omnibus terræ quadrupedibus, & reptilibus, volucribusque cæli refertum, quatuor initiis submitti de cælo vidit, sibi que cælitus dictum tertio: *Surge, Petre, occide & manduca*: & tertio ab Act. 10. eo responsum: *Quia commune & immundum nunquam introiit os meum*: & tertio superna voce repetitum: *Quod Deus mundauit tu ne commune dixeris*: sufficienter instructus, a quatuor mundi partibus gentes quondam immundas in vnitatem fidei congregandas, sicque fide mundatis eorum conscientias ab operibus mortuis, & occisa in eis pristina immunditia, cui seruire membra sua exhibuerant, Christo delectabiliter inuiscerandas: tribus nuntiis in mysterio Trinitatis se inuitantibus, immanem aprum illum de silua gentium, Cornelium Centurionem aggressus non reluctantem occidit & comedit, quando aqua & Spiritu mundatum ecclesiæ indidit. Cui coadunatis ipsius domesticis & amicis, dum adhuc loqueretur, Spiritus sanctus cecidit super omnes qui audiebant verbum: & erant loquentes linguis, & magnificantes Deum. Quod nulli Iudæorum, nec ipsis apostolis, vsquam legitur concessum, vt Paraleti tantam plenitudinem acciperent prius quam baptismum. Nonne hinc iam luce clarius constat, Petrum primitus ad ædificationem ecclesiæ Christi Iudæos & Gentiles attraxisse, & quasi duos parietes ex diuerso venientes, per angularem lapidem Christum indissolubili caritatis glutine coniunxisse? Qui postea videns messem multam, & operarios paucos, Paulum & Barnabam ab Antiochia prædicatores omnibus nationibus destinauit: quibus strenue officio insudantibus dexteram societatis dedit, vt illi quidem in gentibus, ipse vero in circumcissione esset, sicut in epistola ad Galatas ostenditur

euidenter. Neque tamen partito in eos onere, subtraxit se
 cœptæ vocationi gentium & curæ: quam post Asiam ab
 Illyrico sentit tota Europa & Africa, præcipueque mundi
 caput & domina gentium Roma. Nam cum quidam pseu-
 doapostoli turbassent corda fratrum, dicentes eos debere
 circumcidi secundum legem Mosis; Paulusque & Barna-
 bas Hierosolymam iissent, super hac quæstione consultu-
 ri, solus Petrus sua auctoritate circumcisionis onus atque
 veteris legis iugum a ceruicibus discipulorum remouit, &
 gratiam euangelii ad plenam salutem credentium suffice-
 re censuit, dicens: *Quare vultis imponere graue iugum super*
ceruices discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos por-
tare potuimus? sed per gratiam Domini Iesu Christi credimus
saluari, quemadmodum & illi. Visum est enim Spiritui sancto
& nobis, nihil oneris ultra vobis imponere. Qua vtique respon-
sione confirmatus doctor gentium Paulus, Galatis prote-
statur: Si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit.

XVIII.

Sed & illud in ipso Petro nihilo minus est animaduer-
 tendum, quod sui corporis vmbra infirmis conferebat
 optatæ sospitatis remedium. Quod nulli sanctorum con-
 stat hæctenus concessum: nec ille, per quem Petrus po-
 tuit quidquid boni potuit, ex suo sanctissimo corpore
 aliquando cuiquam tale donum attribuit sanctus sancto-
 rum, sed suo Petro specialiter in magna significatione
 præsentis & futuræ ecclesiæ hoc reseruauit priuilegium:
 scilicet quia ipse vtriusque principalis rector existeret,
 vtriusque statum in seipso portenderet, quatenus hæc vi-
 sibilium & transitorum sacramentorum secreta virtute,
 quasi vmbra sua, morbis animarum in terra curatis, illam
 nobis adhuc inuisibilem veritatis & beatitudinis solidam
 speciem, velut solidum corpus, exhibeat in cælis. Qua-
 rum differentiam breuiter Apostolus demonstrat: *Vide-*
mus nunc, inquit, per speculum in ænigmate, tunc autem facie
ad faciem. Nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscam, sicut
& cognitus sum. Cui concordans Ioannes coapostolus suus
ait: Carissimi, filii Dei sumus, & nondum apparuit quid eri-
mus. Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus: quo-
niam videbimus eum sicuti est. Quod vero præfens ecclesia
fide & spe saluatur, Paulus sic loquitur: Sine fide impossibile

Act. 15.

Galat. 5.

1. Cor. 13.

1. Ioan. 3.

Heb. 11.

est placere Deo. Fides autem est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium. Idem in alio loco: Spe salui Rom. 8. facti sumus, spes autem quæ videtur, non est spes. Quod enim videt quis, quid sperat? Sic modo credendo, & sperando, atque per patientiam expectando quod non videmus, fide & spe a peccatis liberati videmus quia iustus ex fide vivit. In futuro plenam beatitudinem in re videbimus & possidebimus, qua per caritatem solam sine fastidio satiabimur, cum apparuerit gloria eius.

XIX.

Verum vestra insolentia, nihili pendens talia, specialibus Christi ouibus claudere & interdiceret non timet, in quibus temporaliter ad laudem Dei recubabant ouilia, quas ipse non cessat inuitare & introducere ad sempiternæ vitæ pascua: quas tantum ex omnibus sibi compatiens in Crucis vltima pœna iam positus attendens, pro eisdem animam ponendo, cum gratiarum actione & piissimâ prece in ipsa emissionem sui beati Spiritus Domino commendauit, dicens: Gratias tibi ago, Pastor bone, quia oues, quas tradidisti mihi, compatiuntur mihi. Peto ergo vt participant mecum de gratia tua in sempiternum. Ergo præualebit illis portas vitæ obserare vel obstruere errorum clauiculis seu sophismatum tendiculis quilibet inimicus, quas potestate, meritis & prece referat & pandit tantus amicus, cui portæ inferi non præualebunt aliquatenus, in cælis terrisque præpotens ex vltimo desiderio animæ suæ, & voluntate labiorum suorum a Domino, ad quem mox ibat, erit fraudatus? Absit.

XX.

Quapropter a tanta amentia iam resipiscite, & Latinos vere catholicos, atque maximi Petri familiariores discipulos, institutionisque eius deuotiores sectatores cessate subsannando azymitas vocare, aut ecclesias illis denegare, seu tormenta, sicut cœpistis, inferre, si vultis nunc & semper pacem & portionem cum Petro habere. Cuius doctrinam & traditionem in epistola ad Romanos, sapientibus & insipientibus debitor ille gentium doctor, ad tertium cælum, & in paradysum raptus, sic per omnia commendat, dicens: *Primum quidam gratias ago Deo meo per Iesum Christum pro omnibus vobis, quia fides vestra annuntiat*

in vniuerso mundo. Ex cuius capituli occasione beatus & catholicus doctor Augustinus, in Latinaque lingua clarissimus, atque noster Chrysostomus ait: Fides ista, quam Romani habent, ipsa eademque est, & non alia, quæ in vniuerso mundo annuntiat & creditur: quæ non solum in terra, sed & in cælis prædicatur: quia Iesus pacificauit per sanguinem suum non solum terrestria & inferna, sed & cælestia: & hoc est in vniuerso mundo fidem prædicari, per quam omnis mundus sit subditus Deo. Sed Paulum audite subsequenter: *Desidero videre vos, ut aliquid impertiar vobis gratiæ spiritualis ad confirmandos vos. Qui* ne putaretur velle aliquid institutioni Petri addere, vel demere, exposuit quid dixerit *ad confirmandos vos, id est simul consolari in vobis per eam, quæ inuicem est, fidem vestram atque meam.* Et in fine epistolæ monens eos deuitare falsos fratres, & præter doctrinam quam ipsi acceperant euntes, ait: *Rogo vos, fratres, ut obseruetis eos, qui dissensiones & offencicula præter doctrinam quam vos didicistis, faciunt, & declinate ab illis. Huiusmodi enim Christo Domino nostro non seruiunt, sed suo ventri: & per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium. Vestra enim obedientia in omni loco diuulgata est. Gaudeo igitur in vobis.*

Rom. 1.

Rom. 16.
Hæretici &
schismatici
vitandi.

XXI.

Ecce in totius epistolæ serie non inuenitur magnus Paulus fidem Latinorum correxisse, nec vitia redarguisse: sed congratulatus fidei & conuersationi eorum, de perseverantia commonuisse: cum non solum propter reprobam actionem, sed & ob ipsius fidei citissimum naufragium in Græcos fuerit inuectus acerrime ab initio vsque in finem primæ ad Corinthios epistolæ. Quod certe liquet in paucis verbis, vbi ait: *Fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem Filii eius Iesu Christi Domini nostri. Obsecro autem vos, fratres, per nomen Domini nostri Iesu Christi, ut id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem scientia. Significatum est enim mihi de vobis, fratres mei, ab his qui sunt Chloes, quod contentiones sint inter vos. Hoc autem dico, quod unusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollos, ego vero Cephæ, ego autem Christi. Diuisus est Christus? Et vbi notauit eos ex arrogantia falsæ & mundanæ sapientiæ, subiunxit: *Iam saturati estis,**

1. Cor. 1.

1. Cor. 4.

estis, iam diuites facti estis: sine nobis regnatis: & utinam regnaretis, ut & nos vobiscum regnaremus. Et inflationi eorum minatus virgam ait: *Omnino auditur inter vos fornicatio: & talis* 1. Cor. 5. *fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris habeat quidam. Et vos inflati estis, & non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit. Quibus expletis, admonuit eos secum epulari, non in fermento veteri, quod totam massam corrumpit, sed in azymis sinceritatis & veritatis.*

XXII.

Igitur istis & huiusmodi apostolicis sanctorumque patrum dictis cum euidenter approbetur Latinorum sincera obedientia, & plurimorum Græcorum improbetur corrupta insolentia, sunt adhuc plura his super hoc parti nostræ fauentia: quæ si liceret ad medium deducere, non solum excederent modum epistolæ, verum etiam possent armaria onerare. Quapropter, his omissis, caritatiue monemus, ne absentes sitis vobisipsis: sed vos ante vos constituatis, vias prædecessorum vestrorum & vestras solcite consideretis, nec nos priuato amore palpetis, & in fratrum oculis festucam explorantes, in vestris trabem non videatis. Recordamini illius nefandæ Synodi, quam voluerunt vocari septimam vestri hæresiarchæ: quorum conspiratione ipsius Domini nostri Iesu Christi & sanctorum reuerendæ imagines aut flammis traditæ, aut aquis sunt immersæ, picturæ vero ex parietibus basilicarum deletæ. Quibus quamuis semper restiterit Romanorum pontificum auctoritas, præ cunctis tamen sanctissimi papæ Nicolai vbiuis laudanda libertas; qui per legatos suos tam pro sacris imaginibus, quam pro depositione beati antistitis Ignatii, & substitutione Photii neophyti, ecclesiam agiæ Sophiæ clausit, donec sedis apostolicæ acquiesceret decretis.

Hæc est
Constanti-
nopolitana
sub Con-
stantino
Coprony-
mo.

XXIII.

Absit autem vt velimus credere, quod publica fama non dubitat asserere, Constantinopolitanæ ecclesiæ contigisse, vt eunuchos contra primum sancti Nicæni Concilii capitulum passim promouendo, feminam in sede pontificum suorum sublimasset aliquando. Hoc tam abominabile scelus detestabileque facinus etsi enormitas ipsius vel horror fraternaue beneuolentia non permittit nos

Concil. Tom. 25.

Kkk

credere, considerata tamen incuria vestra erga sanctorum censuram Canonum, quia eunuchos & aliqua parte corporis imminutos, non solum ad clericatum, sed ad pontificatum etiam indifferenter ac solenniter adhuc promouetis, fieri potuisse pensamus. Sed quid plura? Tot & tantis schismaticis & hæreticis, catholicam atque apostolicam ecclesiam aperte impugnantibus & discindere laborantibus hæctenus redundastis, vt Latina vel occidentalis ecclesia de vobis merito conqueri possit, voce sponsæ dicens in Canticis Canticorum: *Filii matris meæ pugnaverunt contra me.* Et vere: numquid enim Romana & apostolica sedes, quæ per euangelium genuit Latinam ecclesiam in occidente, mater non est Constantinopolitanæ ecclesiæ in oriente, quam per gloriosum filium suum Constantinum, & nobiles sapientesque Romanos, non tantum moribus, sed & muris studuit reparare? Quod si contradicitis, ad quid vestro imperatori Latinæ laudes, & in ecclesia Græcis recitantur Latinæ lectiones? Vtique ob reuerentiam illius matris, quæ iam cunctis paganorum crudelitibus, & diuersorum tormentorum quæstionibus vexata & impugnata, ac velut aurum nimis persecutorum flammis decocta, deliciosam filiam, videlicet ecclesiam Constantinopolitanam, edidit.

Cant. 1.

XXIV.

Et certe iam decima a Nerone in Christianos persecutio penitus refrixerat; iam omne mundanæ infaniæ incendium sopitum erat; iam Roma adulta & longæua, in diuino cultu victrix & coronata, alta pace triumphabat; iam innumerabilis vtriusque sexus & diuersæ ætatis martyrum exercitus, nostris azymis faginatus, vniuersos idololatriæ fregerat impetus: iam mundum & ipsum mundi principem sub pedibus habebat: iam non solum ipsi nostræ institutionis antistites, sed & ministri eorum, in quibus Laurentius ac Vincentius, omni mundo stupente, deficientibus ipsis tormentis & tortoribus insultabant. Modo delicata filia in conclauis residens secura, deliciis, lasciuia & longo otio dissoluta, nec ad campum rite agonizantiū aliquando progressa, pia matre satagente & decertante pro ea, non erubescit aut veretur primatum arrogare, maternæ senectuti iam emeritæ derogare, nec effectum corpus

eius laboribus & diebus, rugofosque & minus validos artus, quondam torosos & ad prælia diuina exertos, saltem aliquo humanitatis respectu considerare, nullam reuerentiam reuerendis canis ipsius habere, sed ipsam puellari leuitate post innumerabiles triumphos ad recidiua bella aduersum semet prouocare, & eam solido perfectorum cibo priuatam, ad carnalium lac retrahere, quod contra vsum naturæ, ex ipsis pubertatis suæ mammis in Ægypto, sicut supra dictum est, toties con fractis, conatur impudenter ori eius instillare.

XXV.

Et vtinam saltem verum lac. Sed, proh dolor, non est lac, quo tenera fidelium paulatim nutriatur infantia, vt ad solidam escam pertingat: sed quod Salomon cauendum denuntiat, dicens: *Fili mi, si te lactauerint peccatores,* Prou. 1. *ne acquiescas eis.* Et: *Væ ei qui lactat amicum suum, & ducit* Prou. 16. *eum via non bona: nec est aqua, de qua qui biberit, non sitiat vltra: quia fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam, & flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ: sed potius aquæ furtiuæ de puteis, quos Palæstini lutum, non aquam, amantes repleuerunt terra: vel de cisternis dissipatis, seu fluminibus Ægypti & Babylonis, quibus distenditur venter, & grauatus non repletur, sed exinanitur & intumescit, vt more hydropici tanto plus sitiat ad perniciem, quanto plus biberit.* De quibus profecto Dominus per Ieremiam contra quosdam conqueritur, dicens: *Me* Ierem. 2. *dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.* & post aliqua: *Nunc quid tibi vis in via Ægypti, vt bibas aquam turbidam? Aut quid tibi in viis Assyriorum, vt bibas aquam fluminis?* Quas vtique, ne sitiamus, idem vetat, dicens: *Prohibe guttur tuum a siti.* Hinc Salomon, quas aquas appetere, quasque debeamus vitare demonstrans, ait: *Bi-* Prou. 5. *be aquam de cisterna tua, & fluente putei tui. Deriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas diuide. Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui. Sit vena tua benedicta.* Et in subsequenteribus hæreticam vanitatem sub specie stultæ mulieris, visibili quodam modo forma coloratam atque depictam, introducit, dicens: *Mulier stulta & clamosa,* Prou. 9. *plenaque illecebris, & nihil omnino sciens, sedet in foribus domus*

Concil. Tom. 25.

Kkk ij

suae super sellam in excelsio urbis loco, ut vocet transeuntes per viam & pergentes itinere suo: Qui est paruulus declinet ad me. Et recordi locuta est: Aquae furtiuae dulciores sunt, & panis absconditus suauior. Et ignorauit quod gigantes ibi sint, & in profundis inferni conuiuæ eius.

XXVI.

Quorum ne sit particeps in Tartari flammis, quas vicissim sine fine pascat medullis suis, iam nunc filia recedatur gemitus piæ genitricis, & quot vel quanta pericula propter eam, seu propter sorores ipsius, in vtero suo hæctenus vidit: & gratia Dei discat talis fieri saltem admonita, qualis bene de se meritam matrem, etiam senio ac assiduo incuruam labore & tremulam, data manu atque supposito humero studeat subleuare & sustentare, non ad ruinam impellere, deprimere, perturbare, vel affligere. Pio affectu & humili corde iugiter perpendat quid idem

Prou. 15. Salomon dicat: *Stultus homo decipit matrem suam.* Et item:

Prou. 23. *Ne despicias cum senuerit mater tua.* Alioquin si, quod absit, pertinax esse voluerit, & piæ matri supercilium eius & arrogantiam adhuc dissimulanti, atque ad satisfactionem patienter expectanti, parcere & parere contempserit, experietur in anicula matre virides annos, exertos ad paternarum traditionum defensionem lacertos, adulescentulæ competentem alacritatem, iuuentulæ constantiam efficacem: & iuxta Salomonem, contumax comedet fructus viæ suæ, suisque consiliis saturabitur: quia, sicut idem testatur, *Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta.* Et iterum: *Quam malæ famæ est qui fugit patrem: & est maledictus a Deo qui exasperat matrem.* Et: *Qui affligit patrem, & fugit matrem, ignominiosus est & infelix.* Quam vtique offendere cauet quisquis placere patri studet, velut etiam quidam sapientium sæculi ait:

Ne matrem offendas, dum vis bonus esse parenti.

XXVII.

His igitur & aliis quamplurimis liquet assertionibus, quid mereatur etiam carnalis matris contemptus: & quid de spiritualis genitricis contumelia & exprobratione dicatur. Illa siquidem in iniquitatibus nos conceptos generauit ad mortem: ista vero, culpis remissis, regenerauit ad vi-

tam. Quarum ceu dispar est meritum, ita & dispar pro earum honore* vt dedecore præmium: quia carnalem matrem honoranti longauitas super morientium terram, & firmamentum casæ casuræ repromittitur: exasperanti autem eam terrenorum eradicatio fundamentorum. Porro spirituales venerantes, longitudinem dierum in dextra Dei videbunt, & in terra viuentium sine fine habitabunt: spernentes vero illam, duplici contritione conterentur, & sicut diploide, confusione sua induentur, & radix eorum de terra viuentium euelletur. Etenim affectio carnalis matris si nos prohibet a reuerentia spiritualis, penitus relinquenda & abscindenda est nobis, vt in Deuteronomio Moyses de tribu Leui dicit: *Qui dixerit patri suo & matri: ^{Deut. 33.} Nescio vos; & fratribus suis: Ignoro illos, & nescierunt filios suos: hi custodierunt testamentum tuum, iudicia tua, o Iacob, & legem tuam, o Israel.* Quod denique facturis Dominus Iesus in ^{Math. 19.} euangelio centuplum hic & in futuro vitam æternam repromisit.

XXVIII.

Sed ecce iam non debet ingrata filia apparere, quia præ ceteris eam honorare dignata est mater sua. Nam cum nullo diuino vel humano priuilegio honorabilior seu clarior aliis ecclesiis Constantinopolitana existat ecclesia, & Antiochena, atque Alexandrina, ob reuerentiam principis apostolorum, inter alias retentent dignitatis iura: tamen pia mater, Romana scilicet ecclesia, nolens dilectam filiam dote honorificentia ex toto carere, per beatos prædecessores nostros in aliquot Synodis curauit decernere, vt, salua principalium & apostolicarum sedium antiqua dignitate, Constantinopolitanus antistes honoraretur sicut regia ciuitatis episcopus: quamuis Iustinianus religiosus Augustus legibus humanis voluisset adstruere, vt post papam Romanum sedeat Constantinopolitana præful ecclesia. Et certe hoc nulla alia excellentia meritorum est affecta, nisi quod Romana ecclesia pro amore venerabilis Constantini, seipsam, quantum in eo fuit, honorantis & exaltantis, ciuitatem ipsius hoc priuilegio honoris sola humana beneuolentia insigniuit, iuxta prophetæ dictum ad Heli: *Glorificantem me glorificabo: qui autem contemnunt me ^{1. Reg. 2.} erunt ignobiles.*

Aut si quod aliud retinet, aut putat se habere dignitatis priuilegium, vos rebelles lumini ac veritati, & signiferi vmbra & vanitatis, proferte in medium. Vos enim allo-

Luc. 11. quimur, *qui, sicut Dominus ait Pharisæis, tulistis clauem scientiæ, qui clauditis regnum cælorum ante homines: nec ipsi intrastis, nec alios intrare permittitis, sed potius prohibetis, dum matris venerandam faciem conspuere quæritis, dum eam insequimini conuiciis & maledictis, dum agnos eius ab ea segregare, etiam anathemate & flagellis, ne vocem maternam agnoscant & sequantur, contenditis. Ut enim*

Græcorum in Latinos iniuriæ. fertur, omnes Latinorum basilicas penes vos clausistis, monachis monasteria & abbatibus tulistis, donec vestris viuerent institutis. Ecce in hac parte Romana ecclesia quanto discretior, moderatior & clementior vobis est. Siquidem cum intra & extra Romam plurima Græcorum reperiantur monasteria siue ecclesiæ, nullum eorum adhuc perturbatur vel prohibetur a paterna traditione, siue sua consuetudine; quin potius suadetur & admonetur eam obseruare. Nec enim animositatem impiæ hæreseos habet, quæ semper diuisione gaudet, dicens per patricidam meretricem: *Nec mihi, nec tibi sit, sed diuidatur: sed pietate veræ matris sic Salomonem deprecatur: Obsecro, domine, date huic infantem viuuum, & nolite interficere eum.* Scit namque quia nil obsunt saluti credentium diuersæ pro loco & tempore consuetudines, quando vna fides per dilectionem operans bona quæ potest, vni Deo commendat omnes.

XXX.

Quod vos cum ex debito gradus & loci vestri oportuisset scire & prædicare, quatenus de collectis ouibus gratiam a bono pastore, non condemnationem pro dispersis mereremini percipere, incurristis illud Apostoli ad Hebræos: *Quia cum debueritis magistri esse ex tempore, iterum necesse habetis doceri quæ sint elementa sermonum Dei. Zelum enim Dei habetis, sed non secundum scientiam.* Quam ut apprehendissetis, non saltu, sed canonico interuallo, imo plano pede ad episcopatus culmen a laica conuersatione peruenire debuistis, ne vobis refragarentur verba ipsius Apostoli, de episcopo dicentis: *Non neophytum, ne in superbiam elatus in iudicium incidat diaboli.* Nam cum locum doctoris vsurpat in-

*Heb. 5.**Rom. 10.**1. Tim. 3.*

doctus, necesse est vt aut discat quod doceat, aut cæcus pastor, seu non valens latrare canis mutus, perniciosè sibi & subiectis remaneat, aut discere & tacere erubescens perniciosius docere præsumat. Raro quoque euenit vt in culmine positus valeat humilitatem discere, qui in imis non desit superbire. Huc accedit & illud, quod albuginem habens in oculo, a sacerdotio prohibetur. Albuginem quippe habet in oculo quisquis arrogantia iustitiæ vel sapientiæ cæcatur.

XXXI.

Sed absit vt religiosi principes & orthodoxi, atque Christianissima & Deo deuota ciuitas, vos in hoc vestro errore audiendos putent, quos potius ad vnitatis bonum terrore potestatis cogere debent. Recordentur Constantinopolitanos præfules in tantum priscis temporibus familiarissimo sibi morbo superbiæ laborasse, vt edicto Augustorum Theodosii, Arcadii & Honorii prohibitus sit quisquam ex Constantinopolitana ecclesia pontificatum, defuncto episcopo Sisinnio, deinceps sperare, sed ex alia sibi iugiter pontificem expetere: quia erant inani gloriæ dediti, & supra modum arrogantes, ceu commemorant historiographi. Qui etiam referunt, quod septuagintasex orientales episcopi Concilium Sardicense declinantes, in Philippopoli Thraciæ anathematizandum Conuenticulum habuerunt, sanctamque & immaculatam Nicænæ Synodi fidem adulterantes, communi subscriptione errorem suum confirmarunt: occidentales vero trecenti amplexi sanam sanctorum patrum sententiam, vnanimitate sua corroborarunt. Quod totum ideo dicitur, ne post priorum cognitionem incaute præsentibus credatur.

XXXII.

Nam Romanæ ecclesiæ fides per Petrum super petram ædificata, nec hætenus deficit, nec deficiet in sæcula, Christo eius Domino rogante pro ea, ceu testatur sub ipsa passione sua: *Ego rogavi pro te, Petre, vt non deficiat fides tua: & tu* LUC. 22. *aliquando conuersus confirma fratres tuos.* Quo dicto demonstrauit fidem fratrum vario defectu periclitandam, sed inconcussa & indeficiente fide Petri, velut firmæ ancoræ subsidio figendam, & in fundamento vniuersalis ecclesiæ confirmandam. Quod nemo negat, nisi qui euidenter hæc

ipsa verba veritatis impugnat: quia sicut cardine totum regitur ostium, ita Petro & successoribus eius totius ecclesie disponitur emolumentum. Et sicut cardo immobilis permanens ducit & reducit ostium, sic Petrus & sui successores liberum de omni ecclesia habent iudicium, cum nemo debeat eorum dimouere statum; quia summa sedes a nemine iudicatur: vnde clerici eius cardinales dicuntur, cardini vtique illi, quo cetera mouentur, vicinius adherentes.

XXXIII.

Quapropter nos certissime retinentes omni venerabilem mundo institutionem Petri, & fidem ipsius coapostoli sui & doctoris gentium Pauli clarissimo calamo subscriptam, ab apostolica sede omnibus libere clamamus quod Galatis idem Paulus: *Licet nos aut angelus de cælo euangelizet vobis, præterquam quod euangelizatum est vobis, anathema sit. Sicut prædixi, & nunc iterum dico: Si quis euangelizauerit præter id quod accepistis, anathema sit.* Nec ideo silebimus, si dicimur non esse quales debemus, nec qualis est Petrus. Quod vtique agendum esset, si cuiquam commendarem nosmetipsos. *Quia vero, sicut ait Apostolus, non prædicamus nosmetipsos, sed Dominum Iesum, nos autem seruos seruorum eius per Iesum, nobis pro minimo est vt a vobis iudicemur, aut ab humano die: quoniam qui iudicat nos, Dominus est. Neque enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat.* Et repellendo temerarium iudicium, dicit alibi: *Tu quis es, qui iudicas alienum seruum? Suo domino stat aut cadit: potens est enim Deus illum statuere.*

XXXIV.

Nempe & vos, licet quamplurimum tumeatis, quamuis de vobis vltra modum alta sentiat, non credimus tamen quod dicere audeatis, vos esse quales debetis, aut qualis Alexander, Ioannes Chrysofomus vel Flavianus fuit: sicut nec Antiochenus se talem, qualis extitit ipse Petrus: nec Alexandrinus parem se Marco vel Athanasio profiteri est ausus: quia sine retractatione a suis punirentur. Idcirco etsi ad hoc vos impellit tumor, tamen retardat timor. Quæ cum ita sint, nullius tamen vos detractio reprimat quin diligenter lac & lanam ab ouibus exigatis, nec veremini, ne dicatur non esse vos pares illis antecessoribus vestris

stris magnis. Cur hoc, nisi quia quicumque sacerdotes, etsi dispares sunt merito, pares tamen sunt officio? Nec potest denegari pro merito quod debetur officio. Alioquin non staret sacerdotium, si maius aut minus fieret, seu varieretur secundum humanorum varietatem meritorum: essentque pene tot sacerdotia, quot homines.

XXXV.

Qua de re fratres, vtinam non ad iudicium nostrum dicamus, profecto sumus qualis Petrus, & non sumus qualis Petrus: quia & idem sumus officio, & non idem merito. Et quotiescumque lac & lanam, scilicet stipendium & honorificentiam, ab ouibus Dei exigimus, nulla meriti nostri ibi fit commemoratio, sed officio nostro quæritur debita recompensatio. Ac sic meritum Petri non habentes, officium autem Petri exequentes, officio nostro debitos reposcimus honores, Apostolo dicente: *Quamdiu* Rom. 11. *minister ero, ministerium meum honorificabo.* Et præmonens oues Christi ad soluendum singulis debita, ait, *Reddi-* Rom. 13. *te omnibus debita: cui honorem, honorem.* Non quia bonum sit accipientibus, sed quia malum sit non reddentibus. Sic ergo & beatissimus prædecessor noster Gregorius dicit: Nemo nos propter nos in loco Petri despiciat: quia ex cathedra eius, cui, auctore Deo, qualescumque præsidemus debita sibi iura nostrum officium reclamant. Frequenter enim solet euenire quod dicimus, vt persona in hoc mundo potens despectum seruum habeat. Cumque per eum suis vel extraneis aliqua mandat, non despicitur persona missi serui, quia in corde seruatur reuerentia mittentis domini. Ergone saltem quod Dominus concessit Phariseis & Scribis sedentibus in cathedra Moysi seruus denegabit qualibuscumque conferuis suis in cathedra Petri? *Super cathedram*, inquit, *Mosis sederunt Scribæ & Pharisei. Omnia ergo quæcumque dixerint vobis seruate & facite.* Ita quod male viuimus, nostrum est: quod vero bona dicimus, cathedræ: cuius occasione necesse habemus recta prædicare. Vnde dicit ille exercitatus Paulus: *Dum omnimodis siue occasione, siue inuidia Christi* Philipp. 1. *annuntietur: & in hoc gaudeo, sed & gaudebo.* Ecce Apostolus sic necessarios ducit huiusmodi, vt gaudeat super eis: & vos qui estis, qui negligentiam eorum ad iniuriam

apostolicæ cathedræ retorquetis? Nos enim quid sumus? Nec contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum, cuius ordinationi resistendo, damnationem vobis acquiritis: cum nostra potestas, sicut & omnis, a nullo alio nisi ab ipso sit. Sciendum est, quia falsa iustitia dedignationem, vera autem compassionem habet. Qua utique priuamini, insultando, non compatiendo alienæ calamitati. Et forte approbare nequitis, quod obiicere vel calumniari præsumitis: imo constat vos comprobare non posse. Sed esto. *Ecce in cælo iudex noster, & conscius noster in excelsis.*

Iob 16.

XXXVI.

Oppugnās
ecclesiam
Romanam
totius Chri-
stianitatis
subuersio-
nem machi-
natur.

Ceterum de homine sentite, o homines, quod vultis: vnum tamen conscientia respondet nobis, quia omnium ecclesiarum Dei salutem & exaltationem summopere desideramus: sed ut quicumque quodlibet ex superbia arripiat, & sibi contra nostram apostolicam sedem atque leges eius vsurpet, hoc nos tolerare non possumus, quia quisquis Romanæ ecclesiæ auctoritatem vel priuilegia euacuare seu imminuere nititur, non hic vnus ecclesiæ, sed totius Christianitatis subuersionem & interitum machinatur. Cuius enim compassione vel sustentatione ulterius respirabunt filiæ a quouis oppressæ, vnica illa suffocata matre? Cuius refugium appellabunt? Ad quam confugium habebunt? Ipsa enim Athanasium, ipsa omnes catholicos suscepit, fouit, defendit, & sedibus propriis pulsos restituit.

XXXVII.

1. Cor. 12.

Ideo cupiendo omnes in visceribus Iesu Christi, nobiscum vos admonemus, ne falsum nomen scientiæ, iustitiæ vel gloriæ quærendo, vnus aduersus alterum infletur, ne cinis & terra periculose superbiat, ne abominabilis & miser homo, bibens quasi aquas iniquitatem, sequendo exteriora, in vita sua proiciat intima sua. Simus vnum corpus, & vnus spiritus, sicut vocati sumus in vna spe vocationis nostræ. Ipsa corporis compositio & membrorum nos doceat, qualiter & quanti habenda sit ecclesiæ vnitas. Ipsa etenim corpus est Christi, ut Apostolus dicit: *Vos estis corpus Christi, & membra de membro. Et sicut in vno corpore multa membra habentur; omnia autem membra non eundem actum habent; ita multi vnum corpus su-*

*mus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Et si dicit auditus, vel manus, Non sum oculus, Non sum de corpore, ideo non est de corpore? Si totum corpus oculus, ubi auditus, & reliqui sensus? Nunc autem disposuit Deus, sicut voluit, corporis membra, singula officio suo apta. Membrum vero suo officio non contentum, sed cupiens præripere alienum, conturbat corporis ordinem totum: velut si visus voces, auditus colores, gustus odores, olfactus asperas res aut lenes, tactus tentaret discernere sapes, nonne frustra omnes paterentur? Sic singulorum ornamenta seu indumenta non sunt omnibus membris accommodata, nec congrua: sed vnumquodque requirit sua, & abiicit aliena. Nempe refutat pes coronam, galeam & pileum, caputque sandalia vel pedules ad suum non applicat usum. Sic manuum dignitas & maxima utilitas, quamvis componat insignem imperii coronam, non tamen hanc sibi adaptat & imponit, sed capiti, contenta suis armillis, dextrocherio & annulis. Idem fit & in ceteris, & tam discors concordia est in eis, vt eorum quodlibet alii officium suum omnino deputare recuset: & tamen de bono vnius pariter exultent, sicut de malo communiter dolent: & officia sua non sibi tantum, sed magis mutua utilitati, exhibent. Vnde secutus idem Apostolus, ait: *Si glorificatur vnum membrum, con- 3. Cor. 12. gaudent omnia membra.* Et quantæ insipientiæ est nolle nos imitari quod sumus, & quod ad transitoriam vitam aliquamdiu retinendam accepimus non considerare, vt in perpetuum subsistamus.*

XXXVIII.

Quia vero ante omnia pestilens mater superbia, eius-
 que crudelissimæ filia, inuidia scilicet ac inanis gloria, pas-
 sim obstinata rabie corpus Christi moliuntur euiscerare &
 dilacerare, non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicem
 prouocantes, inuicem inuidentes, ne, quod auertat Deus,
 contingat nobis dictum Apostoli: *Quod si inuicem mordetis, Galat. 5. videte ne abinuicem consumamini.* & illud Iacobi: *Quod si zelum Iacob. 3. amarum habetis, & contentiones sint in vobis, nolite gloriari, & mendaces esse aduersus veritatem. Non est ista sapientia desursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica. Quæ autem desursum est sapientia, primo quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, amans bonum, sine simulatione.* Has itaque duas &

Concil. Tom. 25.

LII ij

valde sibi contrarias sapientias vigili mente discernite: & si Petrus singulariter figura summi capitis nostri, vicariusque eius, ac sui successores iam in terris retinent specialem dignitatem terreni cælestisque regni, nolite inuidere vel detrahere Romanæ ecclesiæ apici, quem per caritatem totum valetis adipisci, & in nobis regnare & ipsi. Sin alias, 1. Cor. 4. audietis quod supra: *Iam saturati estis, iam diuites facti estis: sine nobis regnatis: atque utinam regnaretis, ut & nos vobiscum regnaremus.*

XXXIX.

Ecce nos vestram gloriam ducimus nostram: cur vos annullare nitimini nobis diuinitus & humanitus concessam? Nonne decus vel dedecus sui capitis manus seu pes suum non ducit? Nec dolet, sed potius gaudet vno sensu, id est solo tactu donatum corpus, superpositum sibi caput omnibus pollere sensibus, quia eos militare facit, & inuigilare corporis subiecti vtilitatibus, & caput de omnibus iudicans sensibus nullo sensu iudicatur, utpote solius sui 1. Cor. 2. iudicio sufficientissimum: utque Apostolus dicit, *Spiritualis iudicat omnia, ipse autem a nemine iudicatur.* Hæc & supra dicta de corporis nostri harmonia si non sentitis in vobis, in corpore non estis, nec in corpore viuitis: & si in corpore Christi, quod est ecclesia, non estis, nec de eo viuitis, iam videte vbi & quid sitis. Abscissi estis, putrescitis, & velut palmes præcisus de vite foras missi estis, & arefcitis, ut in ignem mittamini, & ardeatis, quod diuina pietas longe faciat a vobis.

XL.

Sed quia iam nunc videmur digressi modum epistolæ, alio exordio congruum censuimus respondere vestræ calumniæ, quam confratribus & coepiscopis nostris Apulis, scriptam ad suggillationem nostri azymi, & prædicationem vestri fermenti, non dubitastis dirigere. Inter hæc dirigimus vestris cauillationibus refragantia venerabilium patrum nostrorum aliqua super his scripta: deinde, ut Deus inspirabit, nostra rescripta, quatenus multipliciter vestra retundantur, & retroferantur iacula, & quem non vultis feriant. Nam si vos non erubescitis, nec timetis de loquacitate, nos non tantum erubescere, quantum timere debemus de taciturnitate: quia de nostra multorum pen-

dent animæ, quæ falsis fratribus calumniantibus, & nobis tacentibus, habent perire.

XLI.

Ista autem vobis paterna pietate, ac germana dilectione interim rescribimus, in quibus satis declinasse nos credimus, ne in illud Salomonis incideremus: *Noli respondere ^{Prou. 26.} stulto iuxta stultitiam suam, ne efficiaris illi similis.* Verum si non resipueritis, experiemini quod idem mox fecutus ait: *Responde stulto iuxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur.* Et illud Apostoli: *Hæreticum hominem post unam & secundam correptionem deuota: subuersus est enim qui eiusmodi est, & delinquit proprio iudicio condemnatus.* Et cauendo interdictum veteris legis typicum, deinceps non coquemus hœdum in lacte matris suæ: sed impetiginem eius & scabiem fricabimus instanter mordaci aceto & multo sale: quia cum dolore abscindenda sunt, quæ leni manu palpari & sanari non possunt, vt Dominus admonet, dicens: *Si manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, & proiice abs te.* Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum. Sed miseratio Dei præcedens hæc nostra dicta, parcet & nobis & vobis, vt deinceps non sit necesse circa quæstiones & pugnas verborum occupari, sed ex diuinis paginis nostram in hoc mundo peregrinationem inuicem consolari, & pacifice adhortari, vt Psalmista canit: *Pax multa diligentibus legem tuam, Domine, & non est illis scandalum.* Quod vero caritas & vnitas fratrum ipsa sit lex Dei, ostendit illud euangelii: *Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem.* Quam nos sinceram hic conseruare, & in futuro sine fine ipsam, quæ Deus est, perspicere, qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, dignetur concedere. Amen.

EPISTOLA II.

LEONIS PAPÆ IX.

AD EPISCOPOS VENETIÆ ET ISTRIÆ.

Præcipit vt patriarchæ Gradenſi, cuius primatum ab apoſtolica ſede conſeſſum in Synodo confir-
marat, obedientiam præbeant.

*Leo episcopus ſeruus ſeruorum Dei omnibus episcopis Venetiæ &
Iſtriæ ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

NOVERIT veſtra cariffima nobis in Chriſto fraterni-
tas, hac in præſenti indiſtione ſexta, cariffimum
confratrem noſtrum Dominicum Gradenſem, imo nouæ
Aquileiæ patriarcham, ad Synodum noſtram Romæ ha-
bitam veniſſe, & querimoniam de ſua & Foroiulienni ec-
cleſia, quam credimus vos non ignorare, lacrymabiliter
coram feciſſe. Cuius tandem relectis priuilegiis a ſancta
Romana & apoſtolica ſede ſibi conſeſſis, iudicio totius
ſanctæ Synodi hoc definitum fuit, Vt noua Aquileia to-
tius Venetiæ & Iſtriæ caput & metropolis perpetuo habe-
retur, ſecundum quod euidentiffima prædeceſſorum no-
ſtrorū adſtruebant priuilegia. Foroiulienniſis vero antiſtes,
tantummodo finibus Longobardorum eſſet contentus,
iuxta priuilegium Gregorii II. & retractationem tertii.
Et hoc quidem extra patientiam Canonum ei pro magno
conſeſſimus, quia quater iam vocatus a nobis nec venit,
nec excuſauit, cum Gradenſis, id eſt nouæ Aquileiæ patri-
archa, quinquies noſtræ Synodo, etiam non vocatus, in-
terfuerit. Vnde monendo mandamus, & præcipimus vo-
bis ex parte Dei, & ſancti Petri, & noſtra, vt præfato Gra-
denſi patriarchæ ſucceſſoribusque eius in omnibus, ſecun-
dum iura canonica, obedientes ſitis, ſicut primati veſtro
& patriarchæ eſſe debetis, & ſicut anteceſſoribus eius no-
ſtri perpetuo confirmarunt. Et ſi quid ſui iuris in urbibus
veſtris vel parochiis continetur, quod ſuo dominatui me-
rito debeat ſubdi, nullus veſtrum ſibi contradicere præ-
ſumat. Si quis vero veſtrum quidquam iuſtæ querimoniam
aduerſus eum videtur habere, aut coram vobis confratri-
bus & comprouincialibus cauſam ſuam proferat, & cum

eo, si potuerit, pacifice diffiniat, aut in præsentiam nostram vtraque pars examinanda veniat, salua sibi interim per omnia & patriarchali reuerentia, & proprietate sua. Quod si extra feceritis, sententia canonica super vos vigilabit.

EPISTOLA III.

LEONIS PAPÆ IX.

AD THOMAM EPISCOPVM AFRICANVM.

Ostendit Carthaginensem archiepiscopum totius Africae esse primatem: Gummitanum vero episcopum sine illius consensu nec episcopos consecrare, nec prouinciale Concilium conuocare posse: solius autem Romani pontificis esse & episcopos deponere, & generalia Concilia indicere.

*Leo episcopus seruus seruorum Dei Thomæ confratri carissimo
& coepiscopo salutem.*

CVM ex venerabilium Canonum auctoritate recolimus ducentos quinque episcopos Concilio interfuisse Carthaginensi, & nunc a tua fraternitate audimus, quinque vix episcopos superesse in tota Africa, vtique tertia huius corruptibilis mundi parte, compatimur tantæ vestræ imminutioni totis visceribus animi. Cum autem ipsas Christianitatis reliquias ediscimus interna & mutua dissensione discindi & dispergi, & aduersus se inuicem zelo & contentione principatus inflari, nil aliud nobis primo dicendum occurrit, quam illud sancti Amos vatis: *Parce, Domine, parce obsecro: quis suscitabit Iacob, quia paruulus est?* Sed quamuis in tali tantoque defectu religionis plurimum doleamus, multum tamen gaudemus, quia sanctæ Romanæ ecclesiæ matris vestræ sententiam requiritis & expectatis super quæstionibus vestris: & quasi riuulis ab vno fonte erumpentibus, & in suo se cursu per diuersa spargentibus, ad ipsius fontis primam scaturiginem reuerti debere optimum putatis, vt inde resumatis directionis vestigium, vnde sumpistis totius Christianæ religionis exordium. Noueris ergo procul dubio, quia post Romanum pontificem primus archiepiscopus & to-

tius Africæ maximus metropolitanus est Carthaginensis episcopus: nec quicumque sit ille Gummitanus episcopus, aliquam licentiam consecrandi episcopos vel deponendi, seu prouinciale Concilium conuocandi, habet sine consensu Carthaginensis archiepiscopi, cuiuslibet dignitatis aut potestatis sit, exceptis his quæ ad propriam parochiam pertinent: cetera autem, sicut & alii Africani episcopi, consilio Carthaginensis archiepiscopi aget. Vnde carissimi confratres nostri & coepiscopi Petrus & Ioannes recte sentiunt de Carthaginensis ecclesiæ dignitate, nec consentiunt errori Gummitanæ ecclesiæ. Hoc autem nolo vos lateat, non debere præter sententiam Romani pontificis vniuersale Concilium celebrari, aut episcopos damnari, vel deponi: quia etsi licet vobis aliquos episcopos examinare, diffinitiuam tamen sententiam, absque consultu Romani pontificis, vt dictum est, non licet dare: quod in sanctis Canonibus statutum, si quæritis, potestis inuenire: quamuis enim omnibus generaliter apostolis dictum sit a Domino: *Quæcumque ligaueritis in terra, ligata erunt & in cælo: & quæcumque solueritis in terra, soluta erunt & in cælo*; tamen non sine causa specialiter & nominatim dictum est beato Petro apostolorum principi: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: & tibi dabo claves regni cælorum*. Et in alio loco: *Confirma fratres tuos*. Scilicet, quia omnium ecclesiarum maiores, & difficiliore causæ per sanctam & principalem beati Petri sedem a successoribus eius sunt diffiniendæ. Iam quia ad interrogata etiam confratrum nostrorum Petri & Ioannis episcoporum decreuimus respondere, optamus vt sanctam tuam fraternitatem iugiter inuigilantem vtilitatibus sanctæ catholicæ ecclesiæ, deuote pro nobis orantem, sancta & indiuidua Trinitas semper conseruet, carissime frater.

Datum xvi. Kalendas Ianuarii, anno domini Leonis papæ IX. quinto, indictione vii.

EPISTOLA IV.

LEONIS PAPÆ IX.

AD PETRUM ET IOANNEM EPISCOPOS.

Eiusdem argumenti. Addit præterea nonnulla de episcoporum & archiepiscoporum institutione.

*Leo episcopus seruus seruorum Dei dilectissimis in Christo fratribus
Petro & Ioanni episcopis salutem & apostolicam
benedictionem.*

DECVS ecclesiarum Africanarum ita conculcatum a Gentibus nimium dolemus, vt modo vix quinque inueniantur episcopi, vbi olim ducenti quinque solebant per Concilia plenaria computari: & ibi pauculas oues, quotidianæ occisioni deputatas, remansisse, vbi quondam innumerabilis grex Domini sub numerosis arietibus exultabat alta pace. Sed hæc peccatis nostris imputantes, iustitiam creatoris collaudantes timeamus, & misericordiam eius instanter postulemus, vt seruos suos tandem respicere dignetur. Quod autem scripsistis nobis pro sanctæ Romanæ ecclesiæ statu, nostraque incolumitate, vos Dominum gratias agendo exorasse, noueritis nos vestræ fraternitati gratias agere, & pro consolatione vestra semper orare. Et reuera, fratres, hoc acceptabile est Domino nostro Iesu Christo, vt caput omnibus membris prospiciat & inuigilet, membra vero sui capitis salutem sine intermissione quarant & optent. Bene equidem fecistis, quod iussi a nobis Concilium de rebus ecclesiasticis habuistis: quod etiam omni anno vel semel agere debetis. Insuper recte contra Gummitanum episcopum, dignitatem Carthaginensis ecclesiæ defendistis: quia sine dubio post Romanum pontificem primus archiepiscopus, & totius Africæ maximus metropolitanus est Carthaginensis episcopus, nec pro aliquo episcopo in tota Africa potest perdere priuilegium semel susceptum a sancta Romana & apostolica sede: sed obtinebit illud vsque in finem sæculi, & donec in ea inuocabitur nomen Domini nostri Iesu Christi, siue deserta iaceat Carthago, siue resurgat gloriosa aliquando. Hoc ex Concilio beati martyris Cypriani,

Concil. Tom. 25.

M m m

Carthagi-
nensis epi-
scopus so-
lus in Afri-
ca pallium
habet.
Concilium
Carthagi-
nense III.

hoc ex Synodis Aurelii, hoc ex omnibus Africanis Con-
ciliis, hoc (quod maius est) ex venerabilium prædecef-
forum nostrorum Romanorum præfulum decretis aper-
te monstratur: nec quicumque ille sit Gummitanus epi-
scopus, aliquam licentiam consecrandi episcopos, vel de-
ponendi, seu prouinciale Concilium conuocandi habet
sine consensu Carthaginensis archiepiscopi, cuiuslibet di-
gnitatis aut potestatis sit: tantummodo procurabit ille
Gummitanus episcopus, quæ ad propriam parochiam
pertinent. Cetera autem, sicut & alii episcopi Africani,
consilio Carthaginensis archiepiscopi aget, qui solus in
Africa pallium ab apostolica sede habere solet. Vnde &
episcopos consecrandi principale & antiquum ius retinet,
sicut ex verbis Aurelii in Concilio Carthaginensi, capi-
tulo trigessimono potest intelligi, cum dicit: In eccle-
sia, ad quam dignata est vestra sanctitas conuenire, crebro
ac pene per diem dominicam episcopos ordinandos ha-
bemus, &c. Sed hoc vos non lateat, non debere præter
* scientiam Romani pontificis vniuersale Concilium cele-
brari, aut episcopos damnari, vel deponi: quia etsi licet
vobis aliquos episcopos examinare, diffinitiuam tamen
sententiam absque consultu Romani pontificis; vt dictum
est, non licet dare: quod in sanctis Canonibus statutum,
si quaritis, potestis inuenire, scilicet quia omnium eccle-
siarum maiores & difficiliore causa, per sanctam & prin-
cipalem beati Petri sedem, a successoribus eius diffinien-
da sunt, vtpote cui diuinitus dicitur: *Confirma fratres tuos.*

Luc. 22.

Matth. 16.

& *Tibi dabo claves regni cælorum, &c.*

Sacerdo-
tum ordo
bipartitus.

Nunc quia de archiepiscopis & metropolitanis senten-
tiam nostram requiritis, venerabilium antecessorum no-
strorum dicta aperte demonstrant, id est Clementis, Ana-
cleti, Aniceti, & aliorum, vbi ita legitur: Sacerdotum
ordo bipartitus est, nec amplius quam duos ordines, id est
episcoporum & presbyterorum, nobis collati sunt, nec
apostoli docuerunt. Episcoporum autem ordo vnus est,
quamuis alii præferantur aliis, siue pro eo quod primas
ciuitates, & magis nominatas, secundum potentiam, aut
leges sæculi retinent, siue quod a sanctis patribus pro ali-
qua reuerentia sanctitatis aliquod priuilegium dignitatis
possident. Nam sicut omnis mundana potestas his gradi-

bus dignitatum a se inuicem distat, id est vt primus sit Augustus vel imperator, deinde Cæsares, deinde reges, duces, & comites atque tribuni: ita & ecclesiastica dignitas ordinata a sanctis patribus inuenitur, dicente beato Clemente: In his ciuitatibus, in quibus olim apud eth-

nicos primi flamines eorum, atque primi legis doctores erant, primates vel patriarchæ positi sunt, qui reliquorum iudicia & maiora negotia iuste diffinirent, qui etiam non vni prouinciæ sed pluribus præessent. Deinde vbi archiflamines erant paganorum, archiepiscopi instituti sunt Christianorum, qui singulis prouinciis præessent. Vbi vero metropolis erat, quæ interpretatur mater ciuitas, metropolitani erant: quippe qui de tribus aut quatuor ciuitatibus intra aliquam prouinciam maiori & matri aliarum ciuitatum præsidebant. Isti aliquando metropolitani tantum nominantur, aliquando vero archiepiscopi, si in ipsa prouincia maiores non fuerint aliqui. Vbi autem minores ciuitates habuerint solummodo flamines vel comites, episcopi sunt instituti. Porro tribuni plebis non absurde intelliguntur presbyteri, siue reliqui inferioris ordinis clerici. His omnibus diuino & humano priuilegio prælatus est pontifex Romanus. Sed de Africæ primatibus aliter intelligendum est, quia in singulis eius prouinciis antiquitus primates instituebantur, non secundum potentiam alicuius ciuitatis, sed secundum tempus suæ ordinationis: quibus tamen omnibus præerat vnus, scilicet Carthaginensis archiepiscopus, qui etiam non incongrue dici potest metropolitanus propter Carthaginem metropolim totius Africæ, quorum supra meminimus. Ita legitur in Concilio Carthaginensi, capitulo vigesimo sexto: Primæ sedis episcopus non appelletur princeps sacerdotum, aut summus sacerdos, aut aliquid huiusmodi, sed tantum primæ sedis episcopus. Sanctam vestram fraternitatem iugiter inuigilantem vtilitatibus sanctæ Dei ecclesiæ, atque deuote pro nobis orantem, sancta & indiuidua Trinitas semper conseruet, carissimi fratres.

Epist. 1.
tom. 1.
pag. 94.

Concilium
Carthagi-
nense 1.

EPISTOLA V.

LEONIS PAPÆ IX.

AD PETRVM EPISCOPVM.

Gratulatur de eius erga sedem apostolicam obseruantia. Confirmat eius ordinationem, si secundum Canones fuerit promotus. Hortatur vt suæ ecclesiæ dignitatem tueatur. Probat fidem ad se ab eo scriptam eandem esse quam tenet Romana ecclesia, cuius fidei summa capita ad eum mittit.

*Leo episcopus seruus seruorum Dei dilecto fratri
& coepiscopo Petro.*

Ioan. 13.

1. Cor. 1.

CONGRATVLAMVR vehementer in Domino tuæ sanctissimæ fraternitati, atque multimodas gratias, vt dignum est, referimus ei qui est vera pax & caritas suorum, quod tandem per te, carissime frater, videtur restituisse sanctæ Antiochenæ ecclesiæ studium, & sentire quod est sentiendum. *In hoc enim cognoscent omnes, quia Christi sumus discipuli,* (qui primum in ipsa magna Antiochia nominati fuerunt Christiani) *si dilectionem habuerimus ad inuicem, & id ipsum dixerimus omnes, & non fuerint in nobis schismata: si fuerimus perfecti in eodem sensu, & in eadem scientia.* Neque enim Deus, qui vnus est, in scissuris mentium, sed in sola vnitate, & puro corde habitat, & habitare facit vnanimis in domo. Alioquin domus exasperans erit, nec iam digna vocari ecclesia Dei, sed synagoga maligni. Porro sicut calamitosum est, si vnitas deest bonis: ita perniciosum, si adsit malis. Quod ipse ex specula sanctæ illius ecclesiæ, cui videris designatus diuinitus speculator, prudenti oculo considerans promotionem tuam ad episcopale fastigium, electione cleri & populi, sicut asseris, factam, atque fidem tuam secundum antiquæ consuetudinis religiosum & valde necessarium studium, apostolicæ & primæ sedis, cui, Deo auctore, quamuis indigni præsidemus, annuntiare & exponere curasti. In quo facto nouerit tua dilectio nos plurimum recreatos & gauisos in Domino: quia quod maxime oportebat, tibi & ecclesiæ, cui temporaliter præsides, non distulisti efficere.

Siquidem ab apostolica tua sede nostram apostolicam sedem consulendo, perpendimus tuam dilectionem nolle deuiare a dominico & omnium sanctorum patrum concordia decreto, quo inuolabiliter cunctis in toto orbe terrarum ecclesiis, sancta Romana & apostolica sedes caput præponitur, ad quam maiores & difficiliore causa omnium ecclesiarum definienda referantur. Sic omnia veneranda Concilia, sic leges humana promulgant, sic ipse Sanctus sanctorum, Rex regum, & Dominus dominantium confirmat, quatenus ibi principalis dignitatis, & totius ecclesiastica disciplinae venerabilis apex præfulgeat & præcellat, ubi ipse vertex atque cardo apostolorum Petrus carnis suæ beatam resurrectionem in nouissimo die expectat. Nimirum solus est ille, pro quo, ne deficeret eius fides, Dominus & Saluator asserit se rogasse, dicens: *Simon, Luc. 22. Simon, ecce satanas expetiuit vos, ut cribraret sicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* Quæ venerabilis & efficax oratio obtinuit, quod hæcenus fides Petri non defecit, nec defectura creditur in throno illius vsque in sæculum sæculi: sed confirmabit corda fratrum variis concutienda fidei periculationibus, sicut vsquenunc confirmare non cessauit. Pro cuius excellentia tertiam a Romana ecclesia dignitatem retinet Antiochena, quam te defendere summo opere monemus, non tuæ gloriæ causa, sed pro sedis, cui ad tempus præsides, antiqua honorificentia. Nec reuocaris ab hac intentione cuiuslibet pompa vel arrogantia, quin constanter defendas honorem quem Antiochena ecclesia reliquerunt omnia sanctorum patrum Concilia. Ad quod utique, si oportuerit, maxima mater, Romana scilicet atque prima sedes, tam dilectæ sibi filia, imo consociæ, nusquam & nunquam deerit. Quod totum ideo dicimus, quia quosdam conari minuere antiquam dignitatem Antiochena ecclesia audiuius.

Porro quod a nobis causas diuisionis vniuersalis ecclesie compatiendo requiris, fatemur tuæ religiosæ sollicitudini, nos adhuc a Domino miserante firmissime retinere vinculum sanctæ vnitatis: nec videmus nos alicubi incurrisse damnatum schismatis, quos integritas concordia, & plenitudo ecclesiastica disciplina indefinenter regit. Vni-

Romana
sedes, caput
omnium ec-
clesiarum.

Fides Ro-
mana sedis
non defi-
ciet.

cuique nostrum debetur honor, & sua iura conseruantur. Terminos, quos patres nostri fixerunt, nulli arroganter transgredi conceditur. Magis vestra fraternitas circumspiciat, ne qua radix amaritudinis atque dissensionis, quod absit, in vestris partibus succrescat, per quam inquinentur multi, & quamneceffe sit districta falce sanctorum Canonum a catholica ecclesie agro extirpari. Mea vero humilitas in culmine apostolici throni ideo exaltata, vt approbata approbet, improbanda quoque improbet, tuæ sanctissimæ fraternitatis episcopalem promotionem libens approbat, collaudat & confirmat, & communem Dominum instanter exorat, vt quod humano ore iam diceris, ante eius oculos existas. Noueris tamen, nos ipsam tuam promotionem taliter approbare, si non hanc neophytus, aut curialis, seu digamus, vel precio, aut alio quolibet modo sacris Canonibus contrario, quod absit, obtinuisti. Sane fidem tuam, quam proprio scripto summæ & apostolicæ sedi exposuisti, sanam & catholicam atque orthodoxam per omnia protestamur, & sicut vere vnicam & salutarem amplectimur, & tuæ dilectioni vehementer congratulantes in Domino, eandem nostram esse deuoto corde & prompto ore profiteamur. Firmiter enim credo sanctam Trinitatem, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, vnum Deum omnipotentem esse, totamque in Trinitate deitatem coessentialem & consubstantialem, coæternam & coomnipotentem, vniusque voluntatis, potestatis & maiestatis: creatorem omnium creaturarum, ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia, quæ sunt in cælo & in terra, visibilia & inuisibilia. Credo etiam singulas quasque in sancta Trinitate personas, vnum Deum verum, plenum & perfectum. Credo quoque ipsum Dei Patris Filium, Verbum Dei æternaliter natum ante omnia tempora de Patre, consubstantialem, coomnipotentem, & coæqualem Patri per omnia in diuinitate, temporaliter natum de Spiritu sancto ex Maria semper virgine, cum anima rationali: duas habentem natiuitates, vnam ex Patre æternam, alteram ex matre temporalem: duas voluntates & operationes habentem: Deum verum, & hominem verum: proprium in vtraque natura atque perfectum: non commixtionem atque diuisionem

Fidei Romanæ ecclesie explicatio.

passum, non adoptiuum neque phantasticum: vnicum & vnum Deum, Filiū Dei in duabus naturis, sed in vnius personæ singularitate: impassibilem & immortalem diuinitate, sed in humanitate pro nobis & pro nostra salute passum vera carnis passione, & sepultum, ac resurrexisse a mortuis die tertia vera carnis resurrectione: propter quam confirmandam, cum discipulis nulla indigentia cibi, sed sola voluntate & potestate comedisse, die quadragesimo post resurrectionem cum carne, qua surrexit, & anima ascendisse in cælum, & sedere in dextera Patris: inde decimo die misisse Spiritum sanctum, & inde sicut ascendit venturum iudicare viuos & mortuos, & redditurum vnicuique secundum opera sua. Credo etiam Spiritum sanctum plenum & perfectum, verumque Deum, a Patre & Filio procedentem, coæqualem & coessentialē & coomnipotentem, & coæternum per omnia Patri & Filio, per prophetas locutum.

Hanc sanctam & indiuiduam Trinitatem non tres deos, sed in tribus personis, & in vna natura siue essentia vnum Deum omnipotentem, æternum, inuisibilem & incommutabilem ita credo & confiteor, vt Patrem ingenitum, Filium vnigenitum, Spiritum sanctum nec genitum nec ingenitum, sed a Patre & Filio procedentem, veraciter prædicem. Credo sanctam catholicam & apostolicam vnam esse veram ecclesiam, in qua vnus datur baptismus, & vera omnium remissio peccatorum. Credo etiam veram resurrectionem eiusdem carnis, quam nunc gesto, & vitam æternam. Credo etiam noui & veteris testamenti, legis & prophetarum & apostolorum vnum esse auctorem Deum & Dominum omnipotentem: Deum prædestinasse solummodo bona, præsciuisse autem bona malaque. Gratiam Dei præuenire & subsequi hominem credo & profiteor, ita tamen, vt liberum rationali creaturæ non denegem. Animam non esse partem Dei, sed ex nihilo creatam, & absque baptisate originali peccato obnoxiam credo & prædico.

Porro anathematizo omnem hæresim extollentem se aduersus sanctam ecclesiam catholicam, pariterque eum quicumque aliquas scripturas, præter eas, quas catholica ecclesia recipit, in auctoritate habendas esse crediderit, vel

Ita diuus
Gregorius
epist. 24. li-
bro 1.

veneratus fuerit. Quatuor Concilia omnimode recipio, & velut quatuor euangelia veneror: quia per quatuor partes mundi vniuersalis ecclesia in his, tamquam in quadro lapide, fundata consistit. Primum, Nicanum trecentorum & octodecim patrum sub beato Siluestro papa Romano, & Constantino Augusto magno: cui præfuerunt Victor & Vincentius Romani presbyteri. Secundum, Constantinopolitanum primum centum quinquaginta patrum sub Damaso papa & Theodosio maiore. Tertium, Ephesinum primum ducentorum patrum sub Cælestino papa & iuniore Theodosio. Quartum, Calchedonense sexcentorum & triginta patrum sub beato Leone papa, & Marciano Augusto.

Pari modo recipio & veneror reliqua tria Concilia, id est, secundum Constantinopolitanum sub Vigilio papa & Iustiniano Augusto: deinde tertium Constantinopolitanum contra Monothelitas sub Agathone papa & Constantino nepote Heraclii: Vltimum, secundum Nicanum sub Hadriano papa & Constantino Irenes filio, pro reuerendis Domini Iesu Christi & sanctorum imaginibus. Quidquid supra dicta septem sancta & vniuersalia Concilia senserunt & collaudauerunt, sentio & collaudo: & quoscumque anathematizauerunt, anathematizo. Hanc fidem sancta Romana & apostolica sedes corde credit ad iustitiam, & ore confitetur ad salutem. Secundum hanc viuere, Domino donante, studet, & pro eius defensione, si oportuerit, mori parata est. Quam & in te, frater carissime, perfectam cognoscimus, & secundum eam te viuere nobiscum admonemus, profecto scientes quia fides sine operibus mortua est. Salutamus cum omni fraternitate seu collegio sanctæ Romanæ & apostolicæ sedis tuam fraternitatem sanctam, cunctumque collegium in Domino tibi subiectum: & vt pro nostra gemina salute omnipotentem Dominum iugiter exores precamur plurimum, reuerende & desiderabilis frater.

EPISTOLA VI.

LEONIS PAPÆ IX.

AD MICHAELEM CONSTANTINOPOLITANVM
ARCHIEPISCOPVM.

Gratulatur ei, quod Græcos Latinis conciliare studeret.

Arguit eum, tum quod patriarchas Alexandrinum & Antiochenum suæ potestati subiicere conaretur, tum quod vniuersalis patriarchæ nomen sibi vsurparet, & Romanam ecclesiam, quæ in azymis sanctum eucharistiæ sacrum conficiat, damnaret. Probat Christum in azymo consecrasse.

Leo episcopus seruus seruorum Dei dilecto confratri Michaeli Constantinopolitano archiepiscopo.

SCRIPTA tuæ honorandæ fraternitatis tandem ad nos peruenerunt, in quibus ad maxime necessarium, omnibusque Christi fidelibus amplectendum bonum concordia & vnitatis exhortari studeo: quatenus post nimium longas & perniciosas discordias, filia ex propriæ matris reconciliatione exultet. Ad quod utique te prouocantem & præmonentem tanto promptius auscultare cupimus, quanto vigilantius animaduertimus hanc solam esse propriam & specialem virtutem piorum atque sanctorum: cum ceteræ virtutes bonis & malis esse possint communes, Domino sic præmonstrante: *In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis adinuicem.* Ioan. 13. Et de illo quo Paulo protestante: *Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum.* Hebr. 12. Vnde plurimum tuæ fraternitati congratulamur in Domino, quoniam summum desiderium nostrum tua industria anticipasti: quod utique si aliquo frigore caritatis pigritareis exequi, nostra debueras solertia præueniri: nos enim, iuxta præfatum Apostolum, si fieri potest, cum omnibus hominibus pacem habere peroptamus, quanto magis ergo tecum, quem videmus ecclesiæ Dei valde vtilem & necessarium posse fore ministrum, si non transgredi laboraueris terminos quos patres nostri posuerunt? Et quia Christiana perfectionis est pacificum esse, etiam cum inimicis Rom. 12.

Concil. Tom. 25.

Nnn

pacis, spe correctionis, non consensu malignitatis, tanto sollicitius debemus omnes occasiones scandalorum de medio tollere, quanto tenacius optamus pacis amicos retinere. Plurima autem ex tua fraternitate intolerabilia rumor iam diu pertulit ad aures nostras, quæ nos partim, quia incredibilia videbantur, partim, quia nulla facultas inquirendi talia concedebatur, indiffusa hucusque reliquimus. Denique diceris neophytus, & non gradatim profiluisse ad episcopale fastigium, quod nullatenus esse faciendum &

1. Tim. 3.

Apostolus edocet, & venerabiles Canones interdicit. Hinc noua ambitione Alexandrinum & Antiochenum patriarchas, antiquis suæ dignitatis priuilegiis priuare contendens, contra omne fas & ius tuo dominio subiugare conaris. Quod quanto tuo periculo tentes, omnibus sanæ mentis patet; quandoquidem vana gloria & pompa sæculari elatus, consilium diuinitatis antiquum super stabilitamento columnarum suæ ecclesiæ* contendis, quasi ex fallacibus diuitiis præiudicium facturum illi, qui cum vere & singulariter diues esset, pauper pro nobis factus, delegit suam temporali natiuitati opidulum, & speluncæ diuersorium, non quodlibet regum palatium. Cuius exempla quisquis horret, ad sortem illius pertinet, qui tunc per se, nunc autem per suos satellites, dicere audet: *Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo. Sed non cogitationes meæ, cogitationes vestræ: neque via meæ, via vestræ, dicit Dominus: qui dispergit superbos in furore suo, & respiciens omnem arrogantem humiliat, & exurgit ut non præualeat homo, in cuius conspectu non est Deus. Ne enim superbia propter altitudinem suam se coniunctam putaret Deo, dicit Psalmista: Alta a longe cognoscit excelsus Dominus. Vnde per semetipsum testatur: Quod altum est hominibus, abominabile est apud Deum. Qualis vero & quam detestabilis atque lamentabilis est illa sacrilega vsurpatio, qua te vniuersalem patriarcham iactas vbique & scripto & verbo, cum omnis Dei amicus huiusmodi hæcenus horruerit honorari vocabulo? Et quis post Christum conuenientius posset insigniri hoc vocabulo, quam cui dicitur diuina voce: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, &c. Verumtamen quia ille non inuenitur vniuersalis apostolus dictus, quamuis princeps apostolorum sit con-*

*Hic desig-
nate
aut ali-
quid eius
modi.*

Isa. 14.

Isa. 55.

Psal. 137.

Luc. 16.

Matth. 16.

stitutus, nullus successorum eius tam prodigioso præno-
mine consensit appellari penitus, licet magno Leoni præ-
decessori nostro, & successoribus ipsius, hoc sancta decre-
uerit Calchedonenſis Synodus. Nempe animaduertebant
non eſſe amicum ſponſi, qui pro ſponſo vellet amari: quin
potius paranympum & lenonem antichriſti, qui aduer-
ſatur & extollitur ſuper omne quod dicitur Deus, aut
quod colitur. Ecce ille Ioannes veſter, cuius veſanæ adin-
uentionis adhuc heredes permanetis, qui, ſecundum Pſal-
miſtam, per vos adhuc vocat nomina ſua in terris ſuis, cum
interiit non ſumpſit omnia, neque deſcendit cum eo glo-
ria eius ad infernum: quia cum in honore eſſet, non intel-
lexit. Ipſe a beatiffimis pontificibus Pelagio & Gregorio
ſucceſſoribusque eorum pro hac insolentia anathemati-
zatus, in ſua pertinacia irreuocabilis periit, iamque per
quadraginta & quādringentos annos ſuæ contumaciæ ſe-
quaces præcipitare non ceſſauit. Quibus quid profuit ſu-
perbia, & diuitiarum iactantia quid contulit? *Transferunt*
omnia velut umbra. Quid denique prodeſt homini, ſi totum mun-
dum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur? Et quo-
modo animas pro fratribus habetis ponere, qui inane no-
men, & vniuerſam eccleſiam ſcandalizans, dedignamini
deponere? Reſiſce ergo (rogamus) ab hac inſania, ne
illius conſors tu quoque, quod abſit, ſias, de quo dicitur:
Omne ſublime videt, & ipſe eſt rex ſuper vniuerſos filios
ſuperbiæ. Illud autem quis non ſtupeat, quod poſt tot
ſanctos & orthodoxos patres, per mille & viginti a paſ-
ſione Saluatoris annos, nouus calumniator eccleſiæ La-
tinorum emerſiſti, anathematizans omnes, & publicam
perſecutionem excitans, quicumque participarentur ſa-
cramentorum ex azymis? Quam præſumptionem tuam
& fama nobis obtulit, & literarum ſub nomine tuo ad
Apulos datarum textus manifeſtauit, quæ violenter ad-
ſtruere conantur fermentatum panem fuiſſe, quo Do-
minus apoſtoliſ ſuis corporis ſui myſterium in cœna com-
mendauit. Quod omnino falſum eſſe ex vtroque teſta-
mento facillime deprehenditur: quia qui non venerat
ſoluere legem, ſed adimplere, iuxta ipſius legis præceptum,
ex azymis & vino vetus paſcha adimpleuit, & protinus
ex azymis & vino nouum, ſicut aperte Lucas narrat, diſci-

Concil. Tom. 25.

Nnn ij

Pſal. 43.

Pelagius II.
epiſtola 1.
Sanctus
Gregorius
epiſtolarum
lib. 6. epiſt.
4. & libro
7. epiſt. 30.

Sap. 5.

Matth. 16.

Iob 41.

Exod. 12. pulis tradidit. Neque enim totis octo diebus illis fermentatum apparebat in omnibus finibus Israel, & apud quemcumque inueniebatur, peribat anima eius de populo suo. Quod si in cœna Domini Iesu apparuisset, aut ipse seu discipuli eius quoquo modo gustassent, iuste sicut præuicatoris legis perirent, nec ipse Dominus diceret suis infidiatoribus: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Nec esset opus falsos testes ad perdendum eum quærere, cum hoc solo perderetur iuste. Sed qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius, quod passurus discipulis mandauit, euidenter per Apostolum, in quo loquebatur, commemorans, inquit: *Epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiae, sed in azymis sinceritatis & veritatis. Denique modicum fermentum totam massam corrumpit.* Vbi cumque autem corruptio, ibi procul dubio naturæ deterioratio, & alicuius vitii susceptio.

Porro nostrum pascha ideo nouum dicitur, quia illud vetus præceptum est Israelitis in memoriam suæ egressionis ex Ægypto: istud vero Christianis in memoriam dominicæ passionis, qua ad Patrem transiuit ex hoc mundo. Sed quia tam de his, quam de aliis, quibus nos calumniaris, latius a nostris nuntiis per alia scripta nostra, quæ deferunt, instrueris; hic breuiter attigisse sit satis. Discat autem fraternitas tua saltem admonita caute & humiliter loqui, ne aliquando Dominus dicat & tibi: *Ex abundantia cordis os loquitur.* Scripsisti siquidem nobis, quoniam si vna ecclesia Romana per nos haberet nomen tuum, omnes ecclesie in toto orbe terrarum haberent per te nomen nostrum. Quid hoc monstri est, frater carissime? Romana ecclesia, caput & mater ecclesiarum, membra & filias non habet? Et quomodo potest dici caput aut mater? Credimus enim propter quod & loquimur atque constanter profiteamur: Romana ecclesia adeo non est sola, vel, sicut tu putas, vna, vt in toto orbe terrarum quæcumque natio dissentit superbe ab ea, non sit iam dicenda vel habenda ecclesia aliqua, sed omnino nulla: quin potius Conciliabulum hæreticorum, aut Conuenticulum schismaticorum, & synagoga satanæ. Videris dicere illud sancti Elia, tunc præsumptis de se: *Relictus sum ego solus.* Sed audi quid ille audiuit a Domino: *Reliqui mihi septem millia virorum.*

1. Reg. 19.

Quiesce, quiesce iam, venerabilis frater, ab his superstitionibus, ne illud Salomonis in te dicatur: *Sunt qui se diuites* Prov. 13. *affectant, nihil habentes.* Simillimum nempe hoc est diabolicæ arrogantia, qui regna mundi a Conditore omnium facta putans sua esse, dixit illi: *Hæc omnia tibi dabo.* Igitur Matth. 4. hinc iam ad cor redeatur, & tam perniciofa scandala de medio tollantur, & tunc, secundum Psalmistam, *Loquetur* Psal. 84. *Dominus pacem in plebem suam, & super sanctos suos, & in eos qui conuertuntur ad cor.* Nam nos cum pertinacibus & in errore suo permanentibus pacem aliquam habere non possumus, ne operibus malignis communicemus: quia nec Dominum Christum alicubi talia fecisse inuenimus: cum etiam in natiuitate ipsius angeli pacem annuntiauerunt solummodo bonæ voluntatis hominibus. Qui etiam oculum scandalizantem eruendum, manum vel pedem scandalizantes abscindendos insinuat.

Cessent ergo hæreses & schismata, & diligentibus legem Dei iam non erit scandalum, sed pax multa. Quicumque gloriatur Christiano nomine, cesset Romanam sanctam & apostolicam ecclesiam maledicere & laceßere: quia frustra patremfamilias honorat, quisquis eius uxorem exhonorat. Et frustra matrisfamilias caput & faciem magnificat, qui minimos filiorum eius impugnans, tamquam digitos pedum illius conculcat. Vnde in Ecclesiastico dicitur: *Quam malæ est famæ qui fugit patrem: &* Eccles. 3. *est maledictus a Deo qui exasperat matrem.* Et in Prouerbiis: *Oculum qui subsannat patrem, & despicit matrem, effodiant eum* Prov. 30. *corni de torrentibus, & comedant eum filii aquilæ.* Confidimus tamen ex diuina pietate, quod ab his innoxius aut correctus inuenieris, aut certe admonitus cito corrigeris. Quod dum fuerit effectum, pax nostra iam ad nos non reuertetur, sed super te requiescet, ceu super pacis filium: & regnabit inter nos germana caritas, de corde puro & conscientia bona, & fide non ficta: nec necesse habebis nobis supplicare, sed iubere. Super hæc, sicut cœpisti, collabora, vt duo maxima regna connectantur pace optata. Orantem pro nobis tuam honorabilem fraternitatem sancta Trinitas in perpetuum conseruet. Data mense Ianuario, indictione VII.

Laudat eum, quod pacem inter Latinos & Græcos conciliare curet. Hortatur vt Romanam ecclesiam defendat. De arrogantia Michaelis Constantinopolitani conqueritur: legatosque commendat.

Leo episcopus seruus seruorum Dei glorioso & religioso imperatori nouæ Romæ Constantino Monomacho, dilecto filio, salutem.

QVANTAS gratias referre iugiter debeamus creatrici & gubernatrici omnium sanctæ & indiuiduæ Trinitati, super inenarrabili dono eius, quo operatur omnia in omnibus, etiam ex tua deuotione & religiosa industria, gloriosissime fili atque serenissime imperator, pendere possumus: qui te talem nostris exhibuit, & gratuita pietate prouidit diebus, cuius fida ope statum sanctæ & catholicæ ecclesiæ releuari, & terreni imperii rempublicam meliorari confidamus. Tu enim post nimium longas & perniciosas discordias, primus pacis & concordie monitor, portitor, & exoptatus exactor efficeris, & cum ipso vase electionis humillimo Paulo dicere videris: *Pro Christo legatione fungentes, tamquam Deo exhortante per nos, obsecramus reconciliamini propter eum qui est pax nostra, qui facit utraque vnum.* Etenim velut religiosa & egregiæ indolis proles, gemitus matris tuæ non obliuisceris: nec contemnendam, quia senuit, sed potius reuerendam arbitraris, atque plenis caritate visceribus, ad eam redire meditaris, vt vni Deo & Patri omnium tanto fias carior & propinquior, quanto eidem principali matri benignior atque humilior. Neque enim tuam prudentiam latet, quod in Ecclesiastico habent: *Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta.* Et illud: *Ne dimittas legem matris tuæ, liga eam in corde tuo iugiter.* Quæ utique prouerbia magis curant nobis commendare matrem quæ ad æternam vitam nos generat &

2. Cor. 5.

Ephes. 2.

Eccles. 3.

Prov. 1.

erudit, quam illam quæ ad mortem parit, & carnaliter diligit & instruit. Cui nisi illa successerit, vt regeneret & refoueat, ista procul dubio secundæ morti filios suos destinat. Porro hæc catholica mater & incorrupta virgo, quamuis omnem terram & fines orbis occupauerit membris suis & repleuerit, tamen vnum caput omnibus reuerendū & suspiciendum exerit & prætendit. Quod quicumque exhonorat, frustra se in ipsius membris computat. Illud autem quid sit, tua imperialis claritas omnino nouit: illud nimirum, quod Christi vox prætulit, & præminere voluit vniuersis, & subsequens ecclesiæ pietas & generalis sanctorum patrum consensus iugiter hæcenus celebrauit. Cuius venerabilem faciem tu quoque honorificare disponis, non ingratus illi quæ tuum verticem diademate terreni principatus decenter insigniuit, & tremendum & amandum populis effecit, & vt in sempiternum regnes, chrismate adoptionis inunxit. Nempe ipsa antiqua & iam emerita Roma illum primum nobilissimum & religiosissimum Constantinum, cuius genealogia gloriaris, & potentia magnificaris, cuiusque de nomine dictam urbem famosam regis, temporaliter edidit, nutriuit, prouexit, & super omnes mortales constituit, nec a beneficiis cessauit, donec eundem æterni regni gloria cumulauit. Vnde multimoda gratiarum actione tuam excellentiam, gloriosissime fili, magnificando, tanto maiori super tua deuotione & recognitione replemur gaudio, quanto copiosior animarum numerus ex tuo regimine pendet, tuoque innititur exemplo. Et ideo non cessamus orare communem Dominum, per quem reges regnant, & principes iusta decernunt, vt in suo beneplacito te conseruet longæuum, & compleat in bonis desiderium tuum. Porro ego ipse qualicumque apostolicæ vicarius sedis, pro modulo humilitatis meæ & possibilitatis supplere laborans vicem mihi commissæ dispensationis, secundum deiloquum Paulum, *Væ mihi est, si non euangelizauero: necessitas enim mihi incumbit maxima*, posituro rationem æterno & districto Iudici, propter vnus regimen ecclesiæ, *ex omnium ecclesiarum merito. Illa ergo sollicitudine, qua omnibus ecclesiis debeo inuigilare, videns indisciplinatam & alienam gentem incredibili & inaudita rabie, & plusquam pagana im-

Prou. 8.

1. Cor. 9.

* de

pietate aduersus ecclesias Dei insurgere passim, Christianos trucidare, & nonnullos nouis horribilibusque tormentis vsque ad defectionem animæ affligere, nec infanti, aut seni, seu femineæ fragilitati aliquo humanitatis respectu parcere, nec inter sanctum & profanum aliquam distantiam habere, sanctorum basilicas spoliare, incendere, & ad solum vsque diruere, sæpissime peruersitatem eius redargui, commonui, obsecraui, prædicauit, opportune importuneque institi, terrorem diuinæ & humanæ vindictæ denuntiaui. Sed quia Sapiens ait: *Nemo potest corrigere quem Deus despexerit, & stultus non corrigitur*; adeo obdurata & obstinata eius malitia permanfit, vt de die in diem adderet peiora pessimis. Vnde non tantum exteriora bona pro liberatione ouium Christi cupiens impendere, sed superimpendi ipse peroptans, visum est mihi ad testimonium nequitix eorum, vel, si sic expediret, ad repressionem contumaciæ, humanam defensionem vndecumque attrahendam fore, audiens ab Apostolo, principes non sine causa gladium portare, sed ministros Dei esse, vindices in iram omni operanti malum: & quia principes non sunt timori boni operis, sed mali: & reges atque duces missos a Deo ad vindictam malefactorum.

Suffultus ergo comitatu, qualem temporis breuitas & imminens necessitas permisit, gloriosi ducis & magistri Argyroi fidelissimi tui colloquium & consilium expetendum censui, non vt cuiusquam Nortmannorum, seu aliquorum hominum interitum optarem, aut mortem tractarem, sed vt saltem humano terrore resipiscerent, qui diuina iudicia minime formidant. Interea nobis eorum pertinaciam salutarī admonitione frangere tentantibus, & illis ex aduerso omnem subiectionem fide pollicentibus, repentino impetu comitatum nostrum aggrediuntur: sed adhuc de victoria sua potius tristantur, quam lætentur. Sicut enim tua pietas scribere curauit ad nostram consolationem, pro ista sua præsumptione maiorem in proximo expectant sibi superuenturam indignationem, post illam, quam experti sunt, suæ cateruæ diminutionem. Nos quoque diuinum adiutorium nobis adfore, & humanum non defore credentes, ab hac nostra intentione liberandæ Christianitatis non deficiemus, nec dabimus

mus requiem temporibus nostris, nisi cum requie sanctæ ecclesiæ periclitantis. Ad quam acquirendam & obtinendam, habemus maximum ex diuina pietate solatium & præsidium, carissimum atque clarissimum filium nostrum imperatorem Henricum, cuius de die in diem expectamus promissum & proximum aduentum, vtpote cum procinctu & expeditione imperiali properantis ad nostrum subsidium. Ad quod etiam superna gratia tuam serenitatem animauit, vt hincinde vobis duobus, velut totidem brachiis, inimicam gentem ab ecclesia Christi propellentibus & procul effugantibus, afflictæ nunc Christianitatis releuetur decus, & reipublicæ reformetur status. Et quia abundante iniquitate & refrigescente caritate, sancta Romana ecclesia & apostolica sedes nimium diu obsessa fuit mercenariis & non pastoribus, a quibus sua, non quæ sunt Iesu Christi, quærentibus, deuastata iacebat miserabiliter hætenus, diuinum consilium voluit meam humilitatem suscipere tantæ cathedræ pondus. Quo licet plurimum mei imbecilles prægrauentur & depressantur humeri, non parum mihi subest sanctæ spei, quandoquidem ex vtroque latere tales adstant filii religionis & potentia præclarissimi. Quapropter, deuotissime fili, & serenissime imperator, collaborare nobis dignare ad releuationem tuæ matris sanctæ ecclesiæ, & priuilegia dignitatis atque reuerentiæ eius, nec non patrimonialia recuperanda in tuæ ditionis partibus, sicut manifeste cognoscere poteris ex venerabilium prædecessorum nostrorum seu tuorum scriptis & gestis. Tu ergo magnus successor magni Constantini, sanguine, nomine & imperio factus, vt fias etiam imitator deuotionis eius erga apostolicam sedem, exhortamur: & quæ ille mirabilis vir post Christum eidem sedi contulit & confirmauit & defendit, tu iuxta tui nominis etymologiam, constanter adiuua recuperare, retinere & defendere. Ita enim apud Deum singulariter pugnans, cognominaberis, quod iam dudum inter homines cognominaris. Hoc sane gloriosissimus filius noster Henricus perficere molitur in suis partibus. Quæ omnia nobis & vobis prouenient felicius & multiplicius, vbi, quantocius Dei gratia præueniente, & beatissimis apostolorum principibus interuenientibus, & me

Alludit ad
cognomen
Monomachi.

qualicumque vicario eorum mediante, & obtinente, firmissimum pacis & amicitiae inter vos ambos componetur foedus.

Præterea confrater noster archiepiscopus Michael exhortatorias ad concordiam & unitatem direxit nobis literas, quem ad tam optabile & necessarium bonum præmonentem tanto necesse est nos deuotius & alacrius suscipere, quanto perspicacius consideramus non posse computari inter discipulos Christi aliquem qui fraternæ paci dedignatur acquiescere, Domino suis dicente: *In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis adinuicem: & magno Paulo sic protestante: Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum.* Sed noverit tua claritas super præsumptionibus eius multa & intolerabilia iamdudum peruenisse ad aures nostras, qualiter etiam aperta persecutione in Latinâ ecclesiam exardescens, anathematizare non timuit omnes qui sacramenta atrectant ex azymis: & quod Alexandrinum & Antiochenum patriarchas antiqua dignitate sua priuare contendens, contra fas & ius sibi subdere noua ambitione appetit, & pleraque quæ usurpare dicitur, sicut a nostris nuntiis diligenter cognoscere poteris. In quibus si, quod absit, pertinax fuerit, pacem nostram nullatenus retinere poterit: quia procul dubio *ad nos reuertetur*, sicut Dominus dicit, *si ille noluerit esse filius pacis.* Vnde & Apostolus: *Si fieri, inquit, potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes.* Siquidem in vano patremfamilias honorat, qui vxorem eius exhonorat. Et frustra matrisfamilias caput & faciem magnificat, qui vel minimos filiorum eius impugnans, velut digitos pedum eius conculcat. Contra quem sapientia Dei in Ecclesiastico sic intonat: *Quam malæ famæ est qui fugit patrem, & est maledictus a Deo qui exasperat matrem.* Confidimus tamen quod præueniente gratia Dei inuenietur innoxius ab his, aut correctus, aut cito respiscet admonitus: & efficietur non qualis dicitur, sed qualis a nobis pie desideratur & speratur. Hinc iam tuæ gloriæ præsentis filios nostros sanctæque Romanæ & apostolicæ sedis nuntios per omnia commendamus, quatenus vt decet liberaliter suscipiantur, reuerenter habeantur, benigne & honeste tractentur, ratio-

Iohan. 13.

Hebr. 12.

Luc. 10.

Rom. 12.

Eccles. 3.

nabiliter patienterque audiantur, atque quantocius nobis laudabiliter remittantur, ne tantum laborem illos frustra arripuisse pigeat, & nos mandasse pudeat. Porro ex Amalfitano episcopo nulla tibi suboritur suspicio, quia Romanus est omnino, & ab Amalfitanis discedens, familiariter nobiscum viuit iam pene anno integro. Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis dignetur tuam excellentiam benedicere omni benedictione spiritali, repleatque omni gaudio & pace, vt in præfenti sæculo per longa tempora feliciter domineris, & in futuro sine fine cum Rege regum & Domino dominantium regno cælorum beate perfruaris, honorabilis & desiderabilis nobis in Christo fili & gloriose Auguste. Amen.

EPISTOLA VIII.

LEONIS PAPÆ IX.

AD PETRUM DAMIANI EREMITAM.

Viri sancti zelum laudat: & incontinentiam clericorum detestatur, & puniendam rescribit.

Leo episcopus seruus seruorum Dei dilecto in Christo filio Petro eremite æternæ beatitudinis gaudium.

AD splendidum nitentis pudicitia torum, fili carissime, pio certamine, intentionem tuæ mentis peruenisse, libellus, quem contra quadrimodam carnalis contagionis pollutionem honesto quidem stylo, sed honestiori ratione edidisti, manifestis documentis commendat. Subegisti quidem carnis barbariem, qui sic erexisti brachium spiritus aduersus libidinum obscœnitatem. Execrabile quidem vitium, longeque segregans ab auctore virtutum, qui cum sit mundus, nihil admittit immundum. Nec de sorte eius esse poterit, qui sordidis illecebris subiacebit. Clerici vero, de quorum vita spurcissima flebiliter, pariterque rationabiliter tua prudentia disputauit, vere, & omnino vere ad funiculum hereditatis eius non pertinent, de quo ipsi voluptuosis se oblectationibus submouent. Quod si pudice conuersarentur, non solum templum Dei sanctum, sed ipsum etiam sanctuarium

Concil. Tom. 25.

O o o ij

dicerentur, in quo niueo candore conspicuus ille Dei agnus immolatur, per quem fœda totius orbis lues lauitur. Tales nimirum clerici, etsi non verborum, operum tamen testimonio profitentur, quia non existunt quod censentur. Quomodo enim clericus esse possit vel nominari, qui proprio arbitrio non meruit inclinari?

Et post multa ad extremum, ubi eiusmodi canonica censura coeruit, hæc ad Petrum: Sed, fili carissime, inenarrabiliter gaudeo, quia exemplo conuersationis instruis, quidquid oratoria facultate docuisti. Plus est enim opere docere quam voce. Quapropter, auctore Deo, palmam obtinebis victoriæ, & cum Dei & Virginis Filio lataberis in cœlesti mansione, & tot mercedibus eris cumulatus, quot ereptis per te a diaboli laqueis fueris constipatus, & quodammodo coronatus.

EPISTOLA IX.

LEONIS PAPÆ IX.

AD FRANCOS.

De rebus in Concilio Rhemenfi gestis.

Leo episcopus seruus seruorum Dei fratribus & filiis catholicis per uniuersum regnum Francorum constitutis salutem & apostolicam benedictionem.

COMPERTVM caritati vestræ credimus, quod post consecrationem nostram, &c. *Extat infra in fine actuum Concilii Rhemenfis sub Leone.*

DIPLOMA

LEONIS PAPÆ IX.

De concessa basilicæ Vaticanæ decima oblationum.

BEATE Petre apostole, ego Leo episcopus seruus tuus, & omnium seruorum Dei, de tuis donis aliquam tibi offero particulam, quam mihi fuit visum dignum & iustum curis, quibus circumdor, auferre, & tibi offerre quasi meam, cum sit tua. Quidquid enim est quod in iuribus nostris sit, licet sit parum ad conferentiam præter-

itorum quæ nostri antecessores habuerunt, id tamen, quantumcumque sit, dignum tecum iudicavi sortiendum. Ecce enim de oblationibus fidelium, quæ tibi offeruntur in altari tuo, sub quo sacrum & venerabile corpus tuum requiescit, & etiam in confessione ipsius altaris, decimam partem tibi, quamuis tuum totum sit, humili deuotione, & tota cordis prosternatione offerimus, donamus, concedimus, & etiam corroboramus, atque confirmamus ad constructionem & refarcitionem ipsius tui sacri templi, in ædificandis parietibus, picturis, tignis, tectis, imbricibus, & præterea luminariorum concinnationibus assiduis olei & ceræ, nec non lampadibus vitreis & acindulis, atque thymiamate, ceterisque omnibus vtensilibus, quæ ad vsum & necessitatem atque decorem totius ipsius ecclesiæ pertinent. Decimam vero ipsam semper volumus esse decimam diem, vt oblatio quæ tibi debetur separata sit a ceteris oblationibus, & nullum aliqua confusione patiatur errorem.

Super hoc etiam, si qua vasa, si qua ornamenta vel indumenta ecclesiastica super ipsum sacrum & venerabile altare tuum oblata fuerint ad cultum Dei, diuinis officiis & mysteriis necessaria, conferimus ea omnia ipsi tuæ ecclesiæ ibi perpetuo permansura in vsum & salarium Deo, & tibi illic seruientium, & seruiturorum.

Addendum quoque credimus illud oblationis munus, vt quidquid scilicet per fideles ad ipsum tuum altare, & ad ipsam confessionem offertur in vigiliis natalis tui, & in ipsa tui natalis die, beate Petre apostole, totum sit speciale tuum pro luminaribus, & ceteris diuersis necessitatibus, ad ipsa tua solennia agenda pertinentibus. Nec illud prætermittendum censuimus, vt quotiescumque de quibuscumque regnis vel oris tributa siue ad altare tuum offeruntur, siue ad apostolici pedes ponuntur, siue quouis modo apostolicæ sedi, cui, Deo auctore, præsidemus, persoluntur, decima pars eorum semper tibi, beate Petre apostole, debeat ad reformationem ecclesiæ tuæ, & cetera quæ superius diximus.

Vt vero hæc omnia obseruentur illibata tam a successoribus nostris in sede tua, o beate Petre apostole, vsque in finem sæculi sæssuris, quam etiam cunctis hominibus, tam

magnis, quam paruis, tam diuitibus, quam pauperibus, mediocribus, diuersi sexus & ætatis, statuimus apostolica censura, qualicet indigni fungimur, sub diuini iudicii obtestatione, & terribilis anathematis interpositione, vt scilicet quicumque contra hoc nostræ humilitatis donum tibi de tuo, beate Petre apostole, fideliter ac pure collatum venire tentauerit, & intemeratum non iustificauerit, non solum segregatus sit a communione fidelium in hac temporali vita; sed in illa quoque æterna damnatus sit perpetuis pœnis, & gehennalibus tormentis. A contrario etiam, quicumque deuotus custos & cautus obseruator nostræ oblationis extiterit, diuinis benedictionibus augeatur, & hic per te, beate Petre apostole, a peccatorum vinculis absoluator; & illic quoque per te intra ianuam regni cælestis admittatur.

Hoc itaque nostræ deuotionis priuilegium vt verius credatur, & certius habeatur, subscriptione nostra roborauimus, & roboratum nostro sigillari sigillo iussimus, ad laudem & gloriam Domini nostri Iesu Christi, apud quem, beate Petre apostole, semper esto memor nostri & omnium ouium, quas suas ipse pascendas tibi commisit, & per nos miseratus pascit, & pascet adhuc per alios in sæcula sæculorum.

Ego Leo episcopus seruus tuus, beate Petre apostole, donum, quod tibi de tuo feci, manu propria roborauimus.

EPISTOLA X.

LEONIS PAPÆ IX.

AD AUXIMANOS.

Post obitum episcopi expilatores domorum episcopalium redarguit.

Leo episcopus seruus seruorum Dei dilectis in Christo filiis omnibus Auximanis, clero & populo, salutem & apostolicam benedictionem.

QVIA auctore Deo sic nobis vnius ecclesiæ cura specialiter est commissa, vt per dignitatem apostolicæ sedis etiam ceterarum ecclesiarum generalis sit prouiso delegata, nostro competere videtur officio, non solum

quæ hæcenus aduersus easdem ecclesias temerariis ausibus sunt vsurpata corrigere, sed etiam ne rursus eadem præsumantur in posterum prouidere. Peruersam autem & prorsus execrabilem quarumdam plebium consuetudinem fama vulgante cognouimus: vt videlicet, suo defuncto episcopo, domum episcopi hostiliter irrumpentes inuadant, facultates eius prædonum more diripiant, prædiorum domos incendant, vites insuper & arbuta bestiali immaniores feritate succidant.

Quod nimirum nisi ecclesiastici vigoris fuerit censura correctum, haud dubium, quia regionibus illis repentini furoris immineat gladius. Si enim honorare parentes primum dicitur in repromissione mandatum, si maledicens patri vel matri multari morte præcipitur, cuius animaduersionis sententia digni sunt, qui non carnales genitores persequi gestiunt, sed ipsam matrem suam ecclesiam, in qua ex aqua & Spiritu sancto regenerati sunt, vt viperinum genus dissipare contendunt? Etsi enim sacerdos quilibet ex debito humanæ conditionis obiit, sed Christus, qui animarum nostrarum episcopus est, ex virtute diuinitatis in æternum viuit. Sicut enim Paulus dicit, *Plures facti sunt sacerdotes secundum legem, eo quod morte prohiberentur permanere; Iesus autem, eo quod maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium.* Deum ergo inhonorare conuincitur qui, mortali episcopo viuente, terrena pressus formidine ab ecclesiæ se læsione cohibuit, defuncto autem eo, ad iniuriam Christi, qui immortalis ecclesiæ sponsus est, fel odii & virus malitiæ, quod eatenus occultabat, effundit. Et fortasse episcopus in vita sua aliquem læsit? sed Christus, qui ecclesiæ custos relictus est, quid peccauit? Si ergo illi, qui nocuit, malum pro malo non redditur, cur æterno pontifici, qui nobis bona pro malis reddidit reuerentia non habetur? Verumtamen si ecclesiæ prædo Dei Filium immortalem procul dubio pontificem videret, si eum vbique præsentem omnia nosse ac posse consideraret, coram eius oculis admittere tam impium, tam sacrilegum facinus non auderet. Sed vere in illo completur quod per Psalmistam dicitur: *Dixit insipiens in corde suo, Non est Deus.* Porro si illi, qui bona sua ecclesiæ conferunt, proprii reatus absolutionem felici commercio promerentur, sub-

Contra expilatores domus episcoporum.

Heb. 7.

Psal. 13.

sequenter autem illi, qui ecclesiasticas facultates barbarica feritate diripiunt, in æternæ suæ damnationis voraginem cadunt: qui nimirum nouo & incomparabili criminis genere sic Iudaicam perfidiam superant, vt non modo Gentilium errorem, sed & hæreticorum prauitatem detestabiliores excedant, a quibus videlicet Christus iterum crucifigitur, & corpus eius, quod est ecclesia, crudeliter laceratur.

Deprimatur ergo ausus illicitus & nefarius diabolicæ instigationis, cohibeatur excessus, abstineat manus audax ab ecclesiastico patrimonio, ne victus pauperum pereat: ne quod ex oblatione fidelium iam Deo factum est sacrificium, præda raptorum fiat. Quisquis autem huius nostri decreti improbus temerator extiterit, ex parte Dei omnipotentis, & auctoritate beatorum apostolorum Petri & Pauli anathematizandum esse decernimus, & vt reuera putridum membrum excommunicationis ferro a sanctæ ecclesiæ corpore detrucamus. Sit igitur, nisi resipiscat, anathema, maranatha, omnesque maledictiones Hebal super caput suum descendisse cognoscat. Obseruatoribus autem gloriam, & honorem, & incorruptionem quærentibus vitam æternam. Amen.

Dent. 27.

EPISTOLA XI.

LEONIS PAPÆ IX.

AD IOANNEM ARCHIEPISCOPVM SALERNITANVM.

Iura metropolitanatus eiusdem ecclesiæ confirmat.

Leo episcopus seruus seruorum Dei sanctæ & venerabili Salernitanæ ecclesiæ, quæ est beatæ & semper virginis Dei genitricis Mariæ, ubi etiam gloriosum Matthæi apostoli & euangelistæ corpus cum beato martyre Fortunato requiescit, & per eum confratri nostro Ioanni eiusdem ecclesiæ archiepiscopo in perpetuum.

OFFICIUM sacerdotale assumere, si interiori vigilantia perpendamus, oneris est magis quam honoris, quippe cui propria curare non sufficiat, nisi & salubriter gesserit aliena. Nam ad hoc pastoralis regiminis curam aggredditur, vt aliorum in se sollicitudinem pia prouisione suscipiat, vt in eorum se custodia vigilanter disponat, ne
nostra

nostra forte defidia inuidus hostis rabida (quod absit)
quempiam fauce deglutiat, & eorum ad nostram non im-
merito applicetur pœnam perditio, qui commissos solici-
ta custodire cautela negligimus.

Exhibeamus ergo quod dicimus, & quibus diuini dif-
pensatione consilii præesse nos contigit, prodesse quan-
tum possumus festinemus, vt dum creditor rationem no-
biscum positurus aduenerit, lucrum nos fecisse reperiat,
& sua (sicut promisit) remuneratione lætificet. Et quo-
niam ad præsens ecclesiam istam nullis bonis nostris hono-
rare, ditare, vel, vt oportet, adaugere possumus, sua sibi
confirmare, & indiscissa vel imminuta pia deuotione cen-
semus conseruare. Vnde fratris Ioannis archiepiscopi pe-
titioni libentissime annuentes, hoc apostolatus nostri pri-
uilegium fieri decreuimus, statuentes apostolica censura,
vt quacumque imperatores, reges, principes, aut qui nunc
clare principatur Guaimarius, ad hanc domum Domini
contulit bona, vel omnia a quibuscumque Christi fide-
libus concessa, vel in perpetuum sunt concedenda, rata sem-
per & inuiolata permaneant.

Confirmamus etiam tibi ipsum ex integro archiepisco-
patum Salernitanum cum sibi adiacentibus parochiis suis.
Et insuper licentiam & potestatem damus ordinandi &
consecrandi in his subiectis nobis locis, hoc est Pestanen-
sem episcopatum cum parochiis & adiacentiis suis, & No-
lanum, & Consanum cum parochiis & adiacentiis suis,
nec non Maluitanum, & Cusentinum, simulque episco-
patum Bisunianensem, atque episcopatum Acerentinum
cum omnibus parochiis & adiacentiis eorum. Nec non li-
ceat tibi ordinare episcopos super congruentia loca, secun-
dum regulam sanctorum patrum, in ipsa integritate Saler-
nitani archiepiscopatus. Et non habeant potestatem suc-
cessores nostri in cunctis prædictis episcopatibus, quos vo-
bis apostolica auctoritate concessimus, deinceps in per-
petuum episcopos consecrare, quemadmodum vobis con-
cessum est.

Si quis autem contra huius nostræ præceptionis priui-
legium agere præsumserit, aut præsumptibus consen-
serit, aut fautor extiterit, & non potius obseruare eum in
integrum studuerit, sed nostram apostolicam hanc præce-

Concil. Tom. 25.

PPP

Frost. 22.

ptionis interdictionem transgredi præsumpserit, sciat se auctoritate beati Petri apostolorum principis cælorum regni clauigeri, nostroque anathematis vinculo & innodatum, & a regno Dei alienatum, atque cum diabolo & eius atrocissimis * pompis, transgressorem sanctorum patrum canonica traditione deputatum. Quoniam scriptum est: Terminos patrum nostrorum nulla auctoritate illicitæ temeritatis transgredi præsumi. Et quia opportunitatis exigit ratio, proteruos ac transgressores ex canonice correctionis freno debere constringi; illius insuper * speciali iaculo perdat animam, cuius temporali gladio Malchus amisit auriculam. Qui vero huius nostri priuilegii constitutionem & confirmationem obseruaerit, a Domino Deo benedicatur, & æterni regni, beato interueniente Matthæo euangelista, particeps effici mereatur.

*spiri-
tuali

Datum x. Kalendas Augusti per manus Friderici diaconi, sanctæ apostolicæ sedis bibliothecarii & cancellarii, & domini Hermanni Colonienfis archiepiscopi & archicancellarii, anno domini Leonis IX. papæ tertio, indictione iv.

DIPLOMA
LEONIS PAPÆ IX.

DE CORPORE S. DIONYSII.

In Saluatoris nostri Iesu Christi nomine. Amen.

Leo episcopus seruus seruorum Dei clarissimo filio inclito regi Francorum, ac venerabilibus fratribus archiepiscopis, episcopis, & dilectis in Christo filiis abbatibus, prioribus, præpositis, & decanis, vniuersisque tam subditis quam prælatis eiusdem regni, salutem & apostolicam benedictionem.

DEVS omnipotens, qui non immerito per Prophetam in sanctis suis esse mirabilis prædicatur, mira quadam inscrutabilis consilii sui profunditate disponit, quæ dum considerare non sufficit mens humana, ipsa suimet infirmitate deficiens, in quemdam sui excessum rapi cogitur & stuporem. Quod ipsi nos nuper experti, & vobis in Christo carissimis, & vniuersitati fidelium promulgare compellimur, vt & Dei opera pariter admiremur. Nam

cum per instantiam serenissimi imperatoris Henrici ad partes Germaniæ visitandas, ac præcipue ad urbem quæ dicitur Ratispona, vel Regenspurg, euocati essemus ad venerabile corpus beati Vvolfgangi eiusdem urbis episcopi transferendum, hoc ea qua decuit reuerentia & deuotione peracto, tui, Francorum rex in Christo fili carissime, nos legati, tuorumque omnium vice solliciti rogarunt, quatenus litem, quæ inter vos & urbem prædictam super sacrosanctis ossibus beatissimi Dionysii Areopagitæ diuinitissime ventilatam, veritate discussa, dirimere curaremus; vobis quidem eadem apud vos esse dicentibus, ciuibus autem atque incolis urbis præfatæ astruentibus e conuerso ea per inuictissimum Arnulphum quondam imperatorem ad ecclesiam beati martyris Emmeranni esse translata, ibidemque deinceps contineri. Quæ quidem ecclesia inibi sita est, atque ab omni aliorum subiectione ac iurisdictione libera & excepta ad ius & proprietatem beati Petri apostolicæ sedis immediate pertinere dignoscitur, oblatione videlicet excellentissimi Romanorum imperatoris Caroli Magni, ac posterorum ipsius, qui eidem hæctenus successerunt, seu in imperio, seu in regno. Id ipsum nihilo minus venerabilis abbas Reginuardus ac fratres eiusdem ecclesiæ cum vniuersitate Ratispona instantissime petierunt fieri.

Nos ergo vtriusque partis precibus inclinati, nec volentes vltius corda fidelium huius dubii ambiguo caligare, in fratrum nostrorum ac plurium episcoporum ac prælatorum præsentia & conspectu, scripta Arnulphi Augusti, ordinemque rei diligentissime perlegentes, nec eo contenti capsas, thecas & scrinia, in quibus sacra reliquiae condita dicebantur, ac titulos ac epigrammata eorundem oculo tenus solerti examine discutiendo, nihilque omittendo quod ad indagacionem certitudinis pertinet, tam imperialibus quam papalibus antecessorū nostrorum literis sufficienter instructi, picturis quoque parietum multiplicibus, & sculpturis vetustissimis, exprimentibus indicia veritatis & notas, indubitata fide comperimus, dicti doctoris & martyris ossa venerabilia, excepta particula vnica simul & minima manus dextræ, apud memoratum B. Emmeranni cœnobium integraliter contineri. Etenim,

ne testimonia hominū, quæ iam diximus, non sufficerent, diuina quoque non defuere prodigia & portenta, quæ dubium omne penitus abegerunt: quæ nos quoque conscribi iussimus diligenter, vobisque transmitti per vestros nuntios ac legatos, nec non apud ecclesiam prædictam perpetuo conseruari; vt & ad posteros gestæ rei notitia deducatur, & vltèrius litigandi materia penitus conquiescat. Insuper & districte præcipimus, statuentes, vt translationis ipsius veneranda solennitas, tam a fratribus eiusdem ecclesiæ quam ab vniuersis vrbis iam dictæ, annis singulis cum omni iucunditate & gaudio celebretur, totaque tripudiet regio Germanorum tanti patris atque patroni aduentui non ingrata.

Vos autem in Christo dilectissimi filii rex Francorum, tuique fideles, quamuis inuidendi Teutonicæ genti videamini iustam quidem habere materiam, ita vt putatis merito de Alemannorum vobis lætitia sit dolendum; considerantes tamen & Dei omnipotentis & inuicti martyris sui voluntatem, quem ablatum plangitis, consolationis tandem admittite placamentum, pensantes attentius, quod nec vobis ablatum est, quippe qui carissimos prædicationis suæ & passionis consortes, Rusticum & Eleutherium, in dilectionis adhuc & tutelæ pignus & certitudinem dereliquit: nec dolete si Germanos iam visitare dignatus est vel defunctus, qui vobis adhuc viuens prædicauit, & apud vos bonum certamen certando, cursum consummando, fidem seruando, triumphum peregit victoriosissimæ passionis, apostolatus sui super vos signa tam in vita perficiens, quam in morte.

Qui igitur Alemanniam ipsius ossa fouere non permitatis in solatium & tutelam, quem vobis Athenæ, vt Christo lucrifaceret vos, viuum recipere, audire, & cælo transmittere permiserunt? Accedet nihilo minus consolationis & alia ratio, & auctoritas scilicet & excellentia subtractoris. Preciosum quidem thesaurum vos perdidisse fatemur, sed ablatoris attendite dignitatem: simulque patris & apostoli vestri gloriæ congaudete, qui cum vos meritorum atque doctrinæ suæ gaza ditauerit, & reliquiarum saltem suarum * ac apothecas tam deuotum furem sui corporis habet quam insignem, auro vtique

& topazio meliorem, qui sui valore ad ossa sua sanctissima subtrahenda Cæsareum etiam verticem inclinavit. Nec maiestas imperialis, nec regia celsitudo, pii furis hic notam aut nomen erubuit in Arnulpho, dummodo beati corporis opibus vel doli, vel furti, vel sacrilegii modo sacrari atque ditescere mereretur: qui fures atque sacrilegos erat solitus condemnare, dummodo macarii Dionysii precioso corpore frueretur, fur ipse tunc fieri & sacrilegus non contempsit.

Cum insuper fides atque deuotio dubium etiam omne per hoc penitus amputauit, quod non in ipsa Roma, non in quacumque metropoli, non in vrbe qualibet regni vel arce sibi studebat eligere sepulturam, sed vbi suum se Dionysium condidisse & sciunt & latantur, suo se sperans patrociniō defendendum, & conresuscitandum in die nouissimo cum beatis. Præsentibus igitur dilectionem vestram monemus attentius, & hortamur in Domino, districtè præcipientes, quatenus Rustico & Eleutherio pie contenti, non fallentes vosmetipsos & alios, beatissimi Dionysii ossa in vrbe Ratisponensium apud ecclesiam beati Emmeranni martyris & noscatis & fateamini coruscare.

Datum & actum Ratisponæ per manus Friderici diaconi bibliothecarii & cancellarii sanctæ Romanæ ecclesiæ catholicæ & apostolicæ, anno Domini millesimo quinquagesimo secundo, anno pontificatus domini Leonis noni papæ quarto, indictione * quinta, Nonis Octobris.

* sexta.

COMMEMORATIO BREVIS
RERVM A LEGATIS APOSTOLICÆ SEDIS
CONSTANTINOPOLI GESTARVM.

*Incipit breuis & succincta commemoratio eorum quæ gesserunt
apocrisarii sanctæ Romanæ & apostolicæ sedis in regia
vrbe, & qualiter anathematizarunt Michaelē
cum sequacibus suis.*

ANNO duodecimo imperii Constantini Monomachi
indictione septima, ipso die natiuitatis beati Ioannis
Baptistæ, aduenientibus a domno papa Leone nono apo-
crisariis sanctæ Romanæ & apostolicæ sedis, Humberto

Res geste
per legatos
apostolicos
Constanti-
nopoli.

scilicet cardinali episcopo Siluæcandidæ, & Petro Amalphitanorum archiepiscopo, Friderico quoque diacono & cancellario, ad monasterium Studii intra urbem Constantinopolitanam, Niceta monachus, qui & Pectoratus, ante præsentiam præfati imperatoris, & procerum eius, insistentibus ipsis nuntiis Romanis, anathematizauit quoddam scriptum sub suo nomine contra sedem apostolicam & omnem Latinam ecclesiam editum, & prætitulatum de azymo, de sabbato, & de nuptiis sacerdotum. Insuper anathematizauit cunctos qui ipsam sanctam Romanam ecclesiam negarent primam omnium ecclesiarum esse, & qui illius fidem semper orthodoxam præsumerent in aliquo reprehendere. Post hæc statim in conspectu omnium, ad suggestionem eorundem nuntiorum Romanorum, iussit idem orthodoxus imperator præfatum incendi librum, sicque fuit discessum.

Niceta Pectoratus cantat palinodiam.

Sequenti autem die prædictus Niceta vrbe egressus vltro adiit ipsos legatos intra palatium Pigi, a quibus accipiens perfectam suarum propositionum solutionem iterum sponte anathematizauit omnia dicta, & facta, vel tentata aduersus primam & apostolicam sedem. Sic ab eis in communionem receptus, effectus est eorum familiaris amicus. Porro dicta vel scripta eorundem nuntiorum aduersus diuersas calumnias Græcorum, & maxime contra scripta Michaelis Constantinopolitani episcopi, & Leonis Acridani metropolitani episcopi, atque sæpe dicti Nicetæ monachi, iussu imperatoris in Græcum fuere translata, & in eadem vrbe hæcenus conseruata. Tandem Michaeli præsentiam eorum & colloquium deuitante, atque in stultitia sua perseuerante, præfati nuntii decimo septimo Kalendas Augusti adierunt ecclesiam sanctæ Sophiæ, & super obstinatione illius conquesti, clero ex more ad Missas præparato, iam hora tertia, die sabbati, chartam excommunicationis super principale altare posuerunt sub oculis præsentis cleri & populi. Inde mox egressi, etiam puluerem pedum suorum excussere in testimonium illis, iuxta dictum euangelii, proclamantes: *Videat Deus, & iudicet.* Hinc ordinatis ecclesiis Latinorum intra ipsam Constantinopolim, anathemate dato cunctis qui deinceps communicarent ex manu Græci Romanum

Humberti scripta in Græcum translata.

Excommunicatur Michael patriarcha Constantinopolitanus.

Matth. 10.

facrificium vituperantis, in osculo pacis, accepta orthodoxi imperatoris licentia, donisque imperialibus sancto Petro & sibi, alacres cœpere reuerti decimoquinto Kalendaras Augusti.

Sed nimia instantia precum Michaelis, spondentis tunc demum se conficturum cum eis, imperator compulsus a Solembria literis suis eos reuocauit decimotertio Kalendaras Augusti. Quo etiam die festinantes regressi diuertunt ad palatium Pigi. Quos præfatus hæresiarcha comperiens rediisse quasi ad Concilium, conabatur adducere in ecclesiam sanctæ Sophiæ sequenti die, vt ostensa charta illorum, quam omnino corruerat transferendo; obruerentur ibidem a populo. Quod prudens imperator præcauens, noluit haberi aliquod Concilium, nisi & ipse adesset præfens. Cumque in hoc ei omnimodis Michael contradiceret, iussit Augustus ipsos nuntios confestim arripere iter. Quod & factum est.

Porro vesanus Michael dolens suas non procedere infidias, concitauit imperatori seditionem vulgi maximam, velut nuntiis cooperata fuerit eius voluntas. Vnde imperator coactus interpretes Latinorum, Paulum videlicet, ac filium eius Smaragdum caesos & detentos Michaeli tradidit; sicque tumultus ille conquieuit. Verum imperator post nuntios Romanos directis suis, exemplar excommunicationis veracissimum a ciuitate Russorum sibi remissum accepit, ciuibusque ac tandem Michaellem falsasse chartam legatorum comperit, atque conuicit. Itaque commotus amicos & affines ipsius honoribus priuatos a palatio eliminauit; contraque ipsum vsque nunc graues iras retinuit. Denique exemplar chartæ excommunicatoriæ est tale:

Humbertus Dei gratia cardinalis episcopus sanctæ Romanæ ecclesiæ, Petrus Amalphitanorum archiepiscopus, Fridericus diaconus & cancellarius, omnibus catholica ecclesiæ filiis sancta Romana prima & apostolica sedes, ad quam tamquam ad caput sollicitudo omnium ecclesiarum specialius pertinet, ecclesiasticæ pacis, & vtilitatis gratia ad hanc regiam vrbem nos apocripharios suos facere dignata est, vt, iuxta quod scriptum est, descenderemus, & videremus, vtrum opere completus sit clamor, qui sine inter-

Legati apostolici profecti reuocati. Machinatio contra legatos apostolicos.

Commotus populus contra imperatorem.

Libellus excommunicationis contra Michaellem patriarcham.

missione ex tanta vrbe conscendit ad eius aures: aut si non est ita, vt sciret. Quamobrem cognoscant ante omnia gloriosi imperatores, clerus, senatus & populus huius Constantinopolitanæ vrbis, & omnis ecclesiæ catholicæ, nos hic persensisse magnum, vnde vehementer in Domino gaudeamus, bonum, & maximum, vnde miserabiliter contristemur, malum. Nam quantum ad columnas imperii, & eius honoratos, atque ciues sapientes, Christianissima atque orthodoxa est ciuitas: quantum autem ad Michaellem abusive * dicatum patriarcham, & eius stultitiæ fau-
* alias
dicatum

Errores Mi-
chaelis &
sociorum.

Quia sicut simoniaci donum Dei vendunt. Sicut Valerii, hospites suos castrant, & non solum ad clericatum, sed insuper ad episcopatum promouent. Sicut Ariani, rebaptizant in nomine sanctæ Trinitatis baptizatos, & maxime Latinos. Sicut Donatistæ affirmant, excepta Græcorum ecclesia, ecclesiam Christi, & verum sacrificium atque baptismum ex toto mundo periisse. Sicut Nicolaitæ carnales nuptias concedunt & defendunt sacri altaris ministris. Sicut Seueriani maledictam dicunt legem Moyfis. Sicut Pneumatomachi vel Theomachi abscederunt a symbolo Spiritus sancti processionem a Filio. Sicut Manichæi inter alia quodlibet fermentatum fatentur animatum esse. Sicut Nazareni carnalem Iudæorum munditiam adeo seruant, vt paruulos morientes ante octauum a natiuitate diem baptizari contradicant, & mulieres in menstruo vel partu periclitantes communicare, vel si paganæ fuerint, baptizari prohibeant, & capillos capitis, ac barbas nutrientes, eos qui comas tondent, & secundum institutionem Romanæ ecclesiæ barbas radunt, in comunione non recipiant.

Pro quibus erroribus & aliis pluribus factis suis ipse Michael literis domini nostri Leonis papæ admonitus resipiscere contempsit. Insuper nobis nuntiis illius causas tantorum malorum rationabiliter reprimere volentibus præsentiam suam & colloquium denegauit, & ecclesias ad Missas agendum interdixit. Sicut & prius Latinorum ecclesias clauserat, & eos Azymitas vocans verbis & factis vbique persecutus fuerat, intantum, vt in filiis suis
 anathe-

anathematizasset sedem apostolicam, contra quam se adhuc scribit œcumenicum patriarcham. Vnde nos quidem sanctæ primæ & apostolicæ sedis inauditam contumeliam & iniuriam non ferentes, catholicamque fidem subruunt multis modis attendentes, auctoritatem sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, atque apostolicæ sedis, cuius legatione fungimur, & cunctorum orthodoxorum patrum ex Conciliis septem, atque totius ecclesiæ catholicæ anathemati, quod dominus noster reuerendissimus papa eidem Michaeli, & suis sequacibus nisi respicerent, denuntiavit, ita subscribimus: Michael abusiua patriarcha, neophytus, & solo humano timore habitum monachorum adeptus, nunc etiam criminibus pessimis a multis diffamatus, atque cum eo Leo Acridanus episcopus dictus, & facellarius ipse Michaelis Constantinus, qui Latinorum sacrificium profanis conculcauit pedibus, & omnes sectas eorum in præfatis erroribus & præsumptionibus sint anathema maranatha cum Simoniacis, Valesiis, Arianis, Donatistis, Nicolaitis, Seuerianis, Pneumatomachis, Manichæis, & Nazarenis, & cum omnibus hæreticis, imo cum diabolo & angelis eius, nisi forte respuerint. Amen, Amen, Amen. *Post hæc mox ista:*

Item alia excommunicatio ibidem facta in præsentia imperatoris, & optimatum eius viua voce.

Quicumque fidei sanctæ Romanæ & apostolicæ sedis, eiusque sacrificio pertinaciter contradixerit, sit anathema maranatha, nec habeatur Christianus catholicus, sed Prozimita hæreticus. Fiat, fiat, fiat.

EPISTOLA XII.
LEONIS PAPÆ IX.
AD PRINCIPES BRITANNIÆ.

*Leo sanctæ sedis apostolicæ gratia Dei papa E. Britonum principi,
& Analo comiti, & ceteris principibus Britannia,
secundum Deum viuere volentibus,
vita & salus.*

IN scriptis veterum reperimus, omnes episcopos tuæ patriæ archiepiscopo Turonico subiectos esse debere:
Concil. Tom. 25. 299

de qua re Nicolai papæ temporibus, & Ioannis, Leonisque, & ceterorum, quorum nomina inferere longum est, clamor factus est. Ex quibus Nicolaus papa literas Salomoni regi Britonum direxit, in quibus præcipit, vt omnes suæ patriæ episcopi Turonicæ ecclesiæ subiecti sint. Alii vero apostolici eosdem apostolica auctoritate ob id excommunicauerunt, ad nos quoque in Rhemenfi Concilio clamor huiusmodi delapsus est. Nos statim vt ipse vester archiepiscopus cum suis subiectis Romano Concilio præsens adfuit, non solum de hac causa redditurus rationem, sed etiam de hoc quod simoniacus cum suis suffraganeis esse comprobatur & exlex, quærens quæ sunt mundi, non quæ Iesu Christi, legatos etiam Turonici archipræsulis adesse præcepimus. Legati Turonici adfuerunt, vestrates pontifices cum suo capite se subtraxerunt. Nullo itaque modo probare potuimus illum vestrum præfulem archiepiscopum esse debere, præsertim cum archiepiscopus sine sede ciuitatis, sine palio archiepiscopali nequeat haberi. Excommunicamus omnes hos, de quibus sermo est, ex auctoritate Dei Patris, & Filii, & Spiritus sancti, sanctique Petri & nostra, non solum propter hanc præsumptionem, qua subiici Turonicæ ecclesiæ dedignantur, sed etiam propter simoniacam hæresim qua polluti sunt, & ordinatos a se contaminare videntur; tali ratione, vt diuinum officium non peragant, neque audiant, neque benedictionem tribuant. Simili etiam sententia ab eis ordinati feriantur. Tibi autem, carissime fili, mandamus, vt te ab eorum conuentibus cum omnibus fidelibus subtrahas, deinde eos commoneas, vt nostris præceptis obsecudent, simoniacam hæresim deponant, secundum Deum viuant. Et hoc te auctoritate hortamur apostolica, vt per totum regnum tibi commissum pacem facias, iustitiam diligas, subditos pie regas. Turpe est enim, vt cum vnus ex maximis Galliæ principibus habearis, naturalibus his vitiis subiugaris. Et si secundum Deum te viuere audiero, bonumque exemplum præbere subiectis, benedictione sancti Petri & nostra donaberis: sin aliter egeris, & excommunicatis te adiunxeris, vt illi, nostra auctoritate excommunicatus sis. Quod si vester archiepiscopus cum

suis suffraganeis de hoc quod Turonicus pontifex clamat, deque simoniaca hæresi excusare se rationabiliter valuerint, Vercellensi Concilio Kalendis Septembris futuro præsentés sint, nosque ibi, si Deus permiserit, erimus, causas eorum audituri. Vale.

EPISTOLA XIII.

LEONIS PAPÆ IX.

AD EDVARDVM REGEM ANGLORVM.

*Extat in Conuentu Westmonasteriensi anno Domini 1066.*CIRCA
ANVM
CHRISTI
1050.

LEGES ECCLESIASTICÆ

MACCABÆI REGIS SCOTORVM

e secularibus suis depromptæ.

CHRISTO initiatum ad profanum iudicem non vocato: vocatum comparentemve non iudicato, sed ad sacros antistites remittito.

Hector
Boethius
historiæ
libro 12.

Decimam partem terræ nascentium pastoribus ecclesiarum libere conferto, Deumque semper votis & oblationibus consuetis adorato.

Qui pontificis auctoritatem annum totum execratus contempserit, neque se interim reconciliarit, hostis reipublicæ habetor: qui vero duos annos in ea contumacia perseuerarit, fortunis omnibus multator.

Si quis quempiam, cuius ipse sumptibus aut victu non alitur quotidiano, ad ecclesiam, seu ad publicum Conuentum, seu ad forum nundinasve comitatus vt affecla fuerit, capitis reus esto.

CANONES ÆLFRICI
AD VVVLFINVM EPISCOPVM.

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1052.

Habentur Canones isti ad finem libri catholicorum sermonum, Anglice in ecclesia recitandorum, in celebri bibliotheca Corporis Christi, vulgo sancti Benedicti Cantabrigiæ, prout sequuntur:

EPISTOLA DE CANONIBVS.

Ælfricus humilis frater venerabili episcopo Vvulfino salutem in Domino.

OBTEMPERAVIMVS iussioni tuæ libenti animo, sed non ausi fuimus aliquid scribere de episcopali gradu, quia vestrum est scire quomodo vos oporteat optimis moribus exemplum omnibus fieri, & continuis admonitionibus subditos exhortari ad salutem, quæ in Christo Iesu dico, tum quod sæpius deberetis vestris clericis alloqui, & illorum negligentiam arguere, quia pene statuta Canonum & sanctæ ecclesiæ religio vel doctrina eorum peruersitate deleta sunt: ideoque libera animam tuam, & dic eis quæ tenenda sunt, sacerdotibus & ministris Christi, ne tu pereas pariter, si mutus habearis canis. Nos vero scriptitamus hanc epistolam, quæ Anglice sequitur, quasi ex tuo ore dictata sit, & locutus esset ad clericos tibi subditos, hoc modo incipiens:

I.

Dico vobis sacerdotibus ego ipsemet: Non feram negligentiam vestram in vestro ministerio, sed in veritate vobis annuntiabo, quid de sacerdotibus constitutum est. Christus ipse nobis exemplum præbuit Christianæ institutionis, & puritatis vitæ, seu castitatis. Omnes igitur, qui in via sua secum ambulauerint, mundana omnia reliquerunt, ne vxores respicientes: vnde ipsemet in quodam euangeliorum suorum ait: *Qui uxorem suam non odit, indignus est meus esse discipulus.*

Christus
exemplum
castitatis.

LUC. 14.

II.

Post Christi vero ascensionem in regnum cælorum, & post excessum venerabilium eius apostolorum, tanta excitata est in terrarum medio persecutio, vt ad Synodum congregari nequibant ministri Dei, propterea quod eo-

Persecutio
post Christi
impe-
dit Syno-
dos.

rum vitis insidiabantur gentes ethnica, donec Constantinus Cæsar imperium orbis affecutus Christianus fieret.

III.

Tunc congregauit ille in Nicæa ciuitate 318. episcopos ex omnibus nationibus ad confirmandam fidem catholicam. Erant in hac Synodo multi episcopi insignibus clari miraculis, & hi Missalem quemdam sacerdotem, Arium nomine, telo anathematis perstrinxerunt, quod non crederet Filium Dei viuentis in perpetuum æqualis esse potentia cum Patre suo glorioso, ipsumque igitur satanæ tradiderunt omnes, sed is noluit resipiscere, vsquedum effusa cum aluo intestina sua in latrinam viderat.

Primum Concilium Nicææ.

Arium damnatum.

IV.

In hac Synodo instituta fuit sanctæ ecclesiæ liturgia, & fidei symbolum quo in Missa vtimur, nonnullaque alia ad cultum & seruitium Dei pertinentia.

Liturgiæ & symbolum edit.

V.

Decreuerunt iam tum omnes vnanimi cogitatione, vt neque episcopus, neque sacerdos Missalis, neque diaconus, nec qui vere est canonicus, in domo sua secum haberet aliquam mulierem, nisi matrem vel sororem suam, amitam vel materteram suam: & qui aliter fecerit, ordine & gradu suo priuaretur.

Canon Nicænus 3. Sacerdos non habeat mulierem in domo.

VI.

Considerate igitur digna hæc auditu, cum enim habueritis ecclesiæ vestrae sollicitudinem, e contrario adduct quasi periculosum non esset, sacerdotem viuere more coniugati*. Sed dicetis eum haud posse carere muliebribus seruitiis. Respondeo: Quonam pacto vitam transegerunt sancti olim viri absque femina vel vxore, qui in mercedē casti sui animi vita nunc fruuntur sempiterna? Ad hoc dicent sacerdotes, Petrum habuisse vxorem, verum est, sub lege enim veteri (dum in Christi adhuc non venisset clientelam) bene ei licuit: quam primum autem factus est discipulus Christi, qui castitatis exemplum præbuit, vxorem dereliquit, & mundana omnia.

Ecclesiæ coniux sacerdotis.

* vel hominis plebei.

VII.

In lege veteri pontifici licuit vxorem sibi sumere puellam virginem, & ex ea prolem suscitare vsque in tempus

In hoc differunt noua lex & veteris.

Qqq iij

constitutum, propterea quod ex vna tantum familia ad eundem ordinem, & non ex alia vnquam consanguinitate, cooptandus esset pontifex. Nec tamen ei licuit pluries quam semel vxorem ducere, nec hanc viduam aut repudiatam, sed, vt iam iam diximus, puram virginem. Bene tamen sub iis sæculis vxore fruerentur: neque enim Missam celebrabant, nec sacramentum corporis & sanguinis Christi administrabant, sed boues offerebant, vique dum Christus ante passionem suam illud sacramentum sanctificauerat, Missamque instituerat . . . modo per eum exist . . .

VIII.

Qui sunt ordinandi.

Constitutum etiam fuit in eadem Synodo, vt is qui viduam duxerat, aut repudiatam, aut ad secundas nuptias transferat, ad sacrum ordinem nunquam postea assumeretur, nec consecraretur in sacerdotem: sed is qui castæ vnus vxoris maritus fuerat, ad castum ordinem eligendus foret, iuxta id quod apostolus Paulus in epistola sua scriptum tradidit.

IX.

Digamiz non benedicendum.

Nulli liceat sacerdoti iis interessè nuptiarum celebratibus, in quibus aut secundæ vir vxori iungitur, aut secundo viro femina: nec vel iisdem benedicere, vt admonuit eum ita quod in castitate degant. Sic doctores scripserunt, licet Apostolus veniam cesserit iterum ducendi vxorem, si vxor eius Canones autem iam tum prohibent benedictionem, & eiusmodi connubentibus imponunt etiam pœnitentiam.

X.

De ordinibus ecclesie.

Septem gradus constituti sunt in ecclesia: primus, ostiarius; secundus, lector; tertius, exorcista; quartus acolytus; quintus, subdiaconus; sextus, diaconus; septimus, presbyter.

XI.

Ostiarius.

I. Ostiarius est ostiorum templi seu ecclesie custos, qui campanarum sonitu designat tempora, fidelibusque ecclesie fores aperit, infidelibus vero occludit.

XII.

Lector.

II. Lector is est qui legit in ecclesia Dei, ad hoc etiam ordinatus, vt verbum Dei populo prædicet.

XIII.

III. Exorcista idem est qui malignos spiritus homines Exorcista. cruciantes omnipotentis Dei nomine prodire ex eisdem adiurando cogit.

XIV.

IV. Acolytus dicitur qui candelam vel cereum ac- Acolytus. censum fert, dum euangelium legitur in Dei ministerio, vel dum sacerdos sacramentum corporis Domini ad altare consecrat: non ita tamen ad arcendum caliginosas tenebras, sed ad indicandum eo lumine beatitudinem, ad Christum honorandum, qui est lumen nostrum.

XV.

V. Subdiaconus is est qui diacono vasa porrigit, & Subdiaconus. omni cum humilitate ad altare sanctum eidem famulatur, vasa subministrans ad sacramentum corporis Domini nostri pertinentia.

XVI.

VI. Diaconus est qui missali sacerdoti est a ministe- Diaconus. rio, oblationes super altari ponit, & in diuinorum celebratione euangelium * legit. Ei liceat baptizare, populoque cœnam Domini exhibere Saluatori deseruire, & vitæ cœlestis rationem in castitate colere, & omnia sicut decet illum ordinem. Sacerdos qui versatur absque diacono, nomen tenet, non ministerium.

XVII.

VII. Presbyter est sacerdos missalis, aut senior, non Presbyter vel sacerdos. a senectute, sed quod senili gaudet prudentia. Illius est corpus Domini in sacramento consecrare, eodem modo quo Saluator ipse instituit. Eius est vt populum ducat ad fidem, cum & prædicando, tum & sacra ministeria caste exequendo, Christianis se exemplum præbens, & vitam agens non pro more laicorum. Haud pluris interest inter missalem presbyterum & episcopum, quam quod episcopus constitutus sit ad ordinationes conferendas, & ad visitandum, seu inspiciendum, curandumque ea quæ ad Deum pertinent (*Dei iura) quod nimia crederetur multitudini, si omnis presbyter hoc idem faceret. Ambo siquidem vnum tenent eundemque ordinem, quamuis dignior sit illa pars episcopi.

XVIII.

Monachi &
abbates non
sunt inter
ordines.

Non est alius ordo constitutus in ecclesiasticis ministeriis præter memoratos septem istos. Monachorum & abbatum classes alterius sunt generis, & neque istis annumerantur, neque ordinis alicuius nomen obtinent. Dicti autem ordines sancti sunt, & perducunt presbyterorum suorum animas ab beatitudine, si pure teneantur.

XIX.

Vt presbyter
seruet
horas cano-
nicas.

Ad presbyteros spectat, & ministros Dei omnes, ut ecclesiam suam sancto colant obsequio, septem in ea horarios cantus psallant, ut a Synodo constitutum est, id est cantus antelucanus, cantus matutinus, cantus tertianus, vel ad horam diei tertiam, cantus meridianus, cantus nonalis, vel ad horam nonam diei, cantus vespertinus, cantus nocturnus, qui & septimus.

XX.

Vt oret pro
rege, popu-
lo, &c.

Tenantur hi etiam preces obnixius fundere pro rege & ipsorum episcopo, etiam pro suis benefactoribus, & pro omni populo Christiano.

XXI.

Vt habeat
codices sa-
cros.

Habebit etiam presbyter quilibet, priusquam ordinatus fuerit, arma ad opus spirituale pertinentia, videlicet codices sacros, id est psalterium, epistolarum librum, & librum euangeliorum, librum missalem, libros canticorum, librum manuales, seu enchiridium, *gerim*, passionalem, pœnitentialem, & lectionarium. Hæc ut habeat necessarium est, & curet presbyter diligenter, ut accurate omnia sint correctæ, & a scribarum vitiis liberata.

XXII.

Et missalia
vestimenta.

Habebit etiam missalia vestimenta, ut Deo seruiat pro ut decet, honorifice: nec sint ea mucida, ne vel aliquantum & altaris etiam pallia affabre sint contexta. Calix eius e pura * vna materia factus, putredini non obnoxia, & sic etiam patina. Corporale item nitidum, ut Christi conuenit ministerio. Nemo quidpiam * impune proferat quod non semper * dignum fuerit apud Deum, ut ei seruiat, cum in prudentia, tum in puritate.

XXIII

Vt expo-
nat euan-
gelium, &c.

Presbyter etiam, seu missalis sacerdos, in diebus Solis, & missalibus, euangelii eius intellectum populo dicet Anglice,

ce, & ipforum etiam Pater noster & Credo toties quoties poterit ad eos instruendos adhibere, & vt symbolum fidei memoriter discant, Christianamque suam teneant confessionem, monente hoc Domino, vna & propheta inquitente: *Canes muti non possunt latrare.* Oportet nos latrare & Isa. 56. exhortari laicos, ne forte pro defectu instructionis perdamus eos. De insipienti doctore ait Christus in euangelio, *Cæcus si cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt.* Cæcus est Luc. 6. doctor qui literas nescit, & ignorantia sua laicos & indoctos decipit. Caueatis in hoc igitur, prout opus fuerit.

XXIV.

Sancti etiam patres statuerunt, vt ecclesiæ Dei decimas Decimæ dandæ. suas quique conferant, tradanturque eæ sacerdoti, qui easdem in tres distribuatur portiones: vnam ad ecclesiæ reparationem, alteram pauperibus erogandam, tertiam vero ministris Dei qui ecclesiam ibi curant.

XXV.

Constituerunt etiam, vt nemo Missam celebraret in domo non consecrata, nisi urgente necessitate, vel quod quifiam sit infirmus, & ad ecclesiam proficisci nequeat. Locus missalis.

XXVI.

Si puer non baptizatus * libere adducatur ad presbyterorum: caueat ille vt eundem protinus baptizet, ne forte moriatur ethnicus. Baptizandum prope.

XXVII.

Nullus presbyter pro pecuniis vendat ministerium suum, nec pro eodem quidpiam petat, neque pro baptifmo, neque pro alio aliquo ministerio exequendo: ne sit eorum similis, quos de templo Christus ipse flagro expulit, quod mercaturam nequiter exercebant in eodem. Dei siquidem ministri non iam faciant ministeria, vt pecuniam inde sibi conferant, sed vt gloriam mereantur sempiternam. Vt non vendat ministerium.

XXVIII.

Nullus itemque presbyter ex quacumque lucri vel cupiditatis causa ab vna ecclesia ad aliã transeat, sed ad mortem vsque in eadem hæreat, cui primitus ordinatus fuit. Nec pro lucro transeat ab ecclesia.

XXIX.

Nullus presbyter ex ineptia bibat plus quam decet, Nec sit bibax. nec alium prouocet ad bibendum vltra quod desiderat, ne

Concil. Tom. 25.

R r r

forte minime compos fuerit, cum vel infans baptizandus, vel moriturus quispiam viatico sit donandus: quod si non acciderit, haud tamen fiat ebrius, quia Dominus ministris suis interdixit ebrietatem.

XXX.

Nec mercator, caufidicus, &c.

Presbyter nec sit mercator, nec mercaturæ cupidus, nec, omisso theologiæ studio, se ad mundanas conferat sermocinationes, nec arma ferat, nec caufidicus sit, vel lites agat: nec in cœnoliis bibat more sæcularium, iuramentum etiam ne iurato: semper autem & simpliciter verum dicat absque mendacio, vt ferui Dei docuerunt.

XXXI.

Cautus in pœnitentiis & cœna Domini ministrandis.

Distincte etiam peccatoribus instituet pœnitentiam, vnicuique scilicet iuxta meriti sui rationem, sicuti probabilius eam assequatur. Infirmis & ægrotis cœnam Domini ministrabit, dum tamen valeant hanc deglutire, semimortuo autem non porriget, quia Christus dicit, homo manducat hoc sacramentum.

XXXII.

De oleo & extrema vnditione.

Jacob. 5.

Habebit etiam presbyter consecratum oleum duplex: hoc infantibus, id ægrotis paratum: & ægrotos semper vnget iacentes. Quidam vero ægroti hoc nihili pendunt, & in ægritudine sua se non concedunt vngi. Dicam quid de iis docuit Iacobus Domini apostolus, qui credentibus ait: *Tristatur aliquis vestrum? oret æquo animo, & psallat. Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus: & si in peccatis sit, remittentur ei. Confitemini ergo alterutrum peccata vestra: & orate pro inuicem, vt saluemini.* Hæc locutus est Iacobus de vngendis ægrotis. Ægrotus autem, priusquam inungatur, confitebitur ab intimo corde, si quid peccati commiserit, pro quo dignam non contulerit satisfactionem, sicut Apostolus hic iam supra eum monuit: & nemo eum præsumat vngere, nisi exoratus, & post peractam confessionem. Si antea peccator fuit & negligens, faciat iam demum confessionem, pœnitentiam, & eleemosynam ante obitum suum, vt inferno non adiudicetur, sed diuina gaudeat misericordia.

XXXIII.

De dignitate qua-

Quatuor erant Synodi pro veræ fidei defensione contra

hæreticos blasphemias eructantes in sanctam Trinitatem, & Saluatoris nostri humanam naturam. Prima Nicææ, vt hic antea memorauimus: post eam altera Constantinopoli, e 150. episcopis sanctis Dei seruis: tertia Ephesi fuit, e 200. episcopis: quarta vero Calchedoni, vbi multæ aderant episcoporum centuriæ, & hi omnes vnanimi assensu omnia confirmarunt quæ in Nicæna statuebantur Synodo, & in quibus violata fuit, ea omnia refecere. Quatuor istæ Synodi adeo obseruandæ sunt a Christi ecclesia, vt quatuor Christi codices. Multæ ex illo tempore fuerunt Synodi, sed hæ quatuor erant firmissimæ. Extinxerunt enim istæ hæreticas illas doctrinas, quas aduersus Deum hæretice posuerunt hæretici, & constituerunt pariter ecclesiasticum ministerium.

XXXIV.

Qua igitur audacia, o sacerdotes, istorum omnium despexeritis constitutiones: monachi enim vnus hominis constitutiones tenent, sancti videlicet Benedicti, & secundum regulam eius viuunt; quam si violauerint, corrigunt statim omni cum humilitate, iuxta abbatis eorum sententiam. Vos etiam habetis regulam: si vel eam legere volueritis, videbitis quid sit vobis constitutum. Vos autem mundanis delectamini colloctionibus, vicecomites fieri, præpositi, seu balliui, neglecta interea ecclesia vestra, & his vna constitutionibus.

Sacerdotes
prouocat
ad obseruandos
Canones ex-
plo monachorum.

Sacerdotibus non
conueniunt
secularia
officia.

XXXV.

Volumus (vt constitutiones perhibent) vos vosmet ipsos, prout Christianos decet, citius expedire, ecclesiæque vestræ sedulo indulgere: in ecclesia vero, ne vel fabulari liceat, aut loqui, orationis enim domus est, & Deo consecrata in sermonis spiritualis exercitationem; nec in ea quispiam bibat, aut * indebite edat: cum sit illis sanctificata qui ibidem corpus Domini in fide manducauerint. Hæc quamuis turpia faciunt homines, bacchantes sæpe, & vsque ad insaniam bibentes in domo Dei, contumeliose etiam & turpiter ludentes, quin & fœdis sermonibus ipsam hanc domum contaminantes: factius eis foret in lectis suis acquiescere, quam Deum istiusmodi irritare.

Reliqua desunt.

Concil. Tom. 25.

Rrr ij

CAPITVLA INCERTI AVCTORIS, Anno
CHRISTI
....
LOCI, ET TEMPORIS, AD ECCLESIAE
regimen congeſta.

TITVLI CAPITVLORVM.

Ex manu-
ſcripto col-
legii Cor-
poris Chri-
ſti Cantabr.

- | | |
|---|---|
| <p>I. <i>De munere & dignitate sacer-
dotum.</i></p> <p>II. <i>Quod sacerdotes debent orationi
& lectioni incumbere.</i></p> <p>III. <i>Quod vacantes opificium exer-
ceant manuale.</i></p> <p>IV. <i>Ad Synodum venientes quid
ſecum ferent.</i></p> <p>V. <i>Vt panis, vinum & aqua in
Miſſa ſint mundiſſima.</i></p> <p>VI. <i>Vt femina ad altare in celebra-
tione non accedant.</i></p> <p>VII. <i>Vt ſacerdos ſolus non celebret.</i></p> <p>VIII. <i>Vt nihil non ſanctum ponatur
in eccleſiis: non meſſes, non
ſenum, &c.</i></p> <p>IX. <i>De non ſepeliendo in eccleſiis,
&c.</i></p> <p>X. <i>Vt in eccleſiis non ſint vanilo-
quia, &c.</i></p> <p>XI. <i>Vt Miſſa non celebretur niſi
in loco ſacro.</i></p> <p>XII. <i>Vt femina non habitet cum
ſacerdote.</i></p> <p>XIII. <i>Vt ſacerdos ebrietatem &
tabernas fugiat, & inordinata
etiam conuiuia.</i></p> <p>XIV. <i>Vt ſacerdotes aliorum paro-
chianos ad ſe non alliciant ob con-
trahendas decimas.</i></p> <p>XV. <i>Vt ſacerdos alterius clericum
non ſubducatur.</i></p> <p>XVI. <i>De preſbytero qui dato mu-
nere alterius eccleſiam ambierit.</i></p> <p>XVII. <i>Vt nullus preſbyter agro-
tantem paruulum recuſet bapti-
zare.</i></p> <p>XVIII. <i>Vaſa ſacra non proſa-
nanda.</i></p> | <p>XIX. <i>De ſcholis in eccleſiis.</i></p> <p>XX. <i>Vt preſbyteri per villas ſcho-
las habeant, & gratis paruulos
doceant.</i></p> <p>XXI. <i>De vita ſanctius inſtituen-
da precepta plurima.</i></p> <p>XXII. <i>De oratione dominica &
ſymbolo diſcendis.</i></p> <p>XXIII. <i>De mane & veſpere o-
rando.</i></p> <p>XXIV. <i>De die dominica cautius
celebranda.</i></p> <p>XXV. <i>De ſuſcipiendis hoſpitibus
ſine munere.</i></p> <p>XXVI. <i>De periurio.</i></p> <p>XXVII. <i>De falſo testimonio.</i></p> <p>XXVIII. <i>Vt ſacerdos quilibet mo-
do aliquo plebem doceat.</i></p> <p>XXIX. <i>De formula orandi.</i></p> <p>XXX. <i>De eodem, & de confeſſione.</i></p> <p>XXXI. <i>De peccatis in confeſſione
enumerandis.</i></p> <p>XXXII. <i>Vt opera caritatis quiſ-
que faciat, & quonam modo
fient.</i></p> <p>XXXIII. <i>De mutuis parentum &
liberorum officiis.</i></p> <p>XXXIV. <i>De vera caritate.</i></p> <p>XXXV. <i>Vt decima & eleemoſyna
tam ex negotiatione debeantur
quam e fructibus.</i></p> <p>XXXVI. <i>Vt in hebdomada ante
quadageſimam confeſſiones &
penitentiae ſiant, &c.</i></p> <p>XXXVII. <i>De obſeruatione qua-
drageſimae.</i></p> <p>XXXVIII. <i>Vt ieiunantium ci-
bus pratermiſſus pauperibus ero-
getur.</i></p> |
|---|---|

- | | |
|---|--|
| XXXIX. <i>Vt ieiunium non soluat
tur ante vespervas.</i> | <i>inio remittendis.</i> |
| XL. <i>A quibus rebus & quomodo
abstinendum sit.</i> | XLIII. <i>Vt coniuges inuicem se
iam abstineant.</i> |
| XLI. <i>De crebra corporis & san-
guinis Domini susceptione in
quadagesima.</i> | XLIV. <i>Vt populus excitetur ad
crebram corporis & sanguinis
Domini susceptionem, &c.</i> |
| XLII. <i>De litibus & debitis in ie-
iunio remittendis.</i> | XLV. <i>Vt Missa publica non of-
ficiat peculiaris.</i> |

P R Æ F A T I O.

OBSEURO vos, fratres dilectissimi, vt erga subditarum plebium profectum & emendationem vigilantissima cura laboretis; qualiter illis viam salutis ostendentes, & eos verbis & exemplis instruentes, & vos de eorum profectu, & nos de vestra fidei agro, Domino nostro Iesu Christo auxiliante, fructuosos illi manipulos reportemus. Obsecro etiam fraternitatem vestram, vt hæc capitula, quæ ad emendationem vitæ breuiter digessi, assidue legatis, & memoriæ vestræ commendetis. Et bonorum operum cultibus, siue sanctarum scripturarum lectionibus componatis vitam, & emendetis, & cum subditis plebibus, opitulante Domino, ad regna cælestia pergere certetis.

C A P I T V L A.

I.

Veraciter nosse debetis, & semper meminisse, quibus regendarum animarum cura commissa est: & pro his qui negligentia nostra pereunt, rationem reddituri sumus; pro his vero, quos verbis & exemplis lucrati fuerimus, præmium æternæ vitæ percipiemus: nobis enim a Domino dictum est: *Vos estis sal terræ.* Quod si populus fidelis cibus est Dei, eiusdem cibi condimentum nos sumus. Scitote vestrum gradum esse nostro gradui secundum, & pene coniunctum esse. Sicut enim episcopi apostolorum in ecclesia, ita nimirum presbyteri ceterorum discipulorum Domini vicem tenent; & illi tenent gradum summi pontificis Aaron; isti vero filiorum eius: vnde oportet nos memores esse tantæ dignitatis, memores vestræ consecrationis, memores sacræ, quam in manibus suscepistis, vntionis; vt nec vos ab eadem dignitate

degeneretis, nec vestram consecrationem irritam faciatis, nec manus sacra vnctione delibutas peccando polluat: sed cordis & corporis munditiam conseruantes, plebibus exemplum bene viuendi præbentes, his, quibus præestis, ducatum ad cælestia regna præbeat.

I I.

Psal. 118.

Oportet vos assiduitatem habere legendi, & instantiam orandi, quia iusti viri vita lectione instruitur, oratione ornatur, & assiduitate lectionis munitur homo a peccato, iuxta illum qui dicebat: *In corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi.* Hæc sunt enim arma, lectio videlicet & oratio, quibus diabolus expugnatur; hæc sunt instrumenta, quibus æterna beatitudo acquiritur; his armis vitia comprimuntur; his alimentis virtutes nutriuntur.

I I I.

Sed & si quando a lectione quis * esset, debet manuum operatio subsequi, quia otiositas inimica est animæ, & antiquus hostis, quem a lectione, siue ab oratione, siue ab operatione vacantem inuenit, facile ad vitia rapit, per vsum namque lectionis discitis, qualiter & vos recte viuatis, & alios doceatis: per vsum orationis, & vobis, & his, quibus in caritate coniuncti estis, prodesse valebitis. Per manuum operationem & corporis macerationem, & vitiis alimentum negabitis, & vestris necessitatibus subuenietis, & habebitis quid ad necessitatem patientibus porrigatis.

I V.

Quando more solito ad Synodum conuenitis, vestimenta, & libros, & vasa sancta, cum quibus vestrum ministerium & iniunctum officium peragatis, vobiscum afferte: nec non duos aut tres clericos, siue laicos, cum quibus Missarum solennia celebretis, vobiscum adducite: vt probetis quam diligenter quamque studiose Dei seruitium peragatis.

V.

Panes, quos Domino in sacrificium offertis, aut a vobis ipsis, aut a vestris pueris, coram vobis nitide ac studiose fiant. Et diligenter obseruetis, vt panis, & vinum, & aqua, sine quibus Missæ nequeunt celebrari, mundissime atque

studiose tractentur. Et nihil in his vile, nihil improbatum inueniatur, iuxta illud quod ait scriptura. *Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite.* Vinum cruciatum significat quem pro nobis sustinuit Dominus noster; aqua populum, pro quo sanguinem suum effudit Christus.

VI.

Feminae, Missam sacerdote celebrante, nequaquam ad altare accedant, sed locis suis stent: & ibi sacerdos earum oblationes Deo oblaturas accipiat: memores enim esse debent feminae infirmitatis suae, & sexus imbecillitatis, & idcirco sancta quaelibet in ministerio ecclesiae contingere pertimescant: quia & iam laici viri pertimescere debent, ne Ozae poenam subeant, qui dum arcam Domini extra ordinationem contingere voluit, Domino percutiente interiit.

VII.

Sacerdos Missam solus nequaquam celebret, quia, sicut illa celebrari non potest sine salutatione sacerdotis, & responsione plebis, admonitione sacerdotis nihilo minus plebs.... ita nimirum nequaquam ab vno debet celebrari: esse enim debent qui ei circumstant, quos ille saluet: a quibus ei respondeatur, & ad memoriam illi reducendus est ille dominicus sermo: *Vbicumque fuerint duo vel tres in nomine meo congregati, ibi sum & ego in medio eorum.*

VIII.

Videmus crebro in ecclesiis messes & fenum congeri. Vnde volumus vt hoc penitus obseruetur, vt nihil in ecclesia praeter vestimenta ecclesiastica, & vasa sancta, & libri recondantur. Ne forte si alia ibi quam oportet negotia exercentur, a Domino audiamus: *Domus mea domus orationis vocabitur, vos autem fecistis eam speluncam latronum.*

IX.

Antiquus in his regionibus in ecclesiis sepeliendorum mortuorum vsus fuit, & plerumque loca diuino cultui mancipata, & ad offerendas Deo hostias preparata, cetera siue polyandria facta sunt idem tumulis mortuorum. Vnde volumus vt ab hac re deinceps abstineatur. Et nemo in ecclesia sepeliatur, nisi forte talis sit persona

sacerdotis, aut cuiuslibet iusti hominis, qui per vitæ meritum talem viuendo suo corpori defuncto locum acquisiuit. Corpora vero, quæ antiquitus in ecclesiis sepulta sunt, nequaquam proiiciantur, sed tumuli quia apparent, profundius in terram mittantur. Et pauimento desuper facto, nullo tumulorum vestigio apparente, ecclesiæ reuerentia seruetur. Vbi vero tanta est multitudo cadauerum, vt hoc facere difficile sit, locus ille pro * mysterio habeatur. Ablato inde altari, & in eo loco constituto, vbi religiose & pure Deo sacrificium offerri valet.

* lege
cemete-
rio, iux-
ta Consti-
tutiõem
Mel-
densi.

X.

Non debere ad ecclesiam ob aliam causam conuenire, nisi ad laudandum Deum, & eius seruitium faciendum, statuimus. Disceptationes vero & tumultus, & vaniloquia, & ceteræ actiones ab eodem sancto loco penitus prohibendæ sunt. Vbi enim Dei nomen inuocatur, Deoque sacrificium offertur, angelorum inesse frequentia non dubitatur, periculosum est tale aliquid dicere vel agere quod sancto loco non conuenit. Si enim Dominus illos de templo eiecit qui victimas quæ sibi offerebantur emebant vel vendebant, quanto magis illos iratus inde abiciet, qui mendaciis, vaniloquiis, risibus, & huiuscemodi nugis locum diuino cultui mancipatum fœdant.

XI.

Dent. 16.

Missarum solennia nequaquam alibi nisi in ecclesia celebranda sint, non in quibuslibet domibus & in vilibus locis, sed in loco quem elegerit Dominus, iuxta illud quod scriptum est: *Vide ne offeras holocausta tua in omni loco quem videris, sed in loco quem elegerit Dominus, vt ponat nomen suum ibi.* Exempta ratione eorum qui in exercitu per gentes ad hoc opus habent, tentoria & altaria dedicata, in quibus Missarum solennia expleantur.

XII.

Nulla femina cum presbytero in vna domo habitet, quamuis enim Canones matrem, & sororem, & huiuscemodi personas, in quibus nulla sit suspicio, cum illo habitare concedant, hos nos modis omnibus idcirco amputamus, quia in obsequio, siue in occasione illarum veniunt alia femina, quæ non sunt ei affinitate coniunctæ, & eum ad peccandum illiciant.

XIII.

XIII.

Obſeruandum vobis eſt, vt & vos ab ebrietate abſtineatis: & vt plebes vobis ſubditæ abſtineant ſe, illis prædicetis: & neque per tabernas eatiſ bibendo, aut comedendo, neque aliorum domos, aut vicos, curioſitate quilibet peragretis: neque cum feminis, aut cum quibuſlibet & impuris perſonis conuiuia exerceatis; niſi forte patrifamilias quilibet vos ad domum ſuam inuitauerit, & cum coniuge ſua & prole velit vobiſcum ſpirituſali gaudio lætari, & verborum veſtrorum refectionem accipere, & vobis refectionem carnalem caritatis officio exhibere. Oportet enim vt ſi quando quilibet fidelium carnalibus vos reficit epulis, a vobis reficiatur epulis ſpirituſalibus.

XIV.

Nullus preſbyter fidelibus ſanctæ Dei eccleſiæ de alterius preſbyteri parochia perſuadeat vt ad ſuam eccleſiam concurrant, relicta propria eccleſia, & ſuas decimas ſibi dent. Sed vnusquiſque ſua eccleſia & populo contentus, quod ſibi non vult fieri, alteri nequaquam faciat, iuxta illum euangelicum ſermonem: *Quæcumque vultis vt faciant vobis homines, hæc eadem facite illis: Quisquis autem contra hæc conſtituta venerit, aut his monitiſ noſtris reniti tentauerit, aut gradum ſe ſciat amiſſurum, aut in carcere longo tempore detinendum.* Matth. 7.

XV.

Hoc quoque modis omnibus prohibemus, vt nullus veſtrum alterius clericum ſolicitet, aut recipiat: quia grauis de hac re in ſacris Canonibus ſententia eſt.

XVI.

Si quis preſbyter inuentus fuerit alicui clerico aut laico munera dare aut dediffe, vt eccleſiam alterius preſbyteri ſubripiat, ſciat ſe pro hac rapina & ſæua cupiditate aut gradum amiſſurum, aut in carceris ærumna longo tempore poenitentiam * agendi detinendum.

XVII.

Si paruulus ægrotans ad quemlibet preſbyterum baptiſmi gratia de cuiuſlibet parochia allatus fuerit, ei baptiſmi ſacramentum nullo modo negetur. Si quis hoc munus petenti concedere detrectauerit, & ille paruulus abſ-

que baptismatis gratia mortuus fuerit, nouerit se ille qui eum non baptizauerit pro eius anima rationem redditurum.

XVIII.

Nullus sacerdos seu laicus præsumat calicem, aut patinam, aut quælibet vasa sacra, & diuino cultui mancipata, ad alios vsus retorquere. Nam quicumque de calice sacro aliud bibit præter Christi sanguinem qui in sacramento accipitur, & patinam ad aliud officium habet quam ad altaris ministerium, deterrendus est exemplo Baltassar, qui, dum vasa Domini in vsus communes assumpsit, vitam pariter cum regno amisit.

XIX.

Si quis ex presbyteris voluerit nepotem suum, aut aliquem consanguineum, ad scholam mittere in ecclesiis quæ nobis concessæ sunt ad regendum, ei licentiam id faciendi concedimus.

XX.

Presbyteri per villas & vicos scholas habeant: & si quilibet fidelium suos paruulos ad discendas literas eis commendare vult, eos suscipere & docere non renuant, sed cum summa caritate eos doceant, attendentes illud quod scriptum est: *Qui autem docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam erudiunt multos, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates.* Cum ergo eos docent, nihil ab eis precii pro hac re exigant, nec aliquid ab eis accipiant, excepto quod eis parentes ex caritatis studio sua voluntate largientur.

Dan. 12.

XXI.

Cum ergo omnium sacrarum scripturarum paginæ instrumentis bonorum operum refertæ sint, & per sanctarum scripturarum campos possint inueniri arma quibus vitia comprimantur, & virtutes nutriantur; placuit tamen nobis huic nostro capitulario inferere sententiam cuiusdam patris de instrumentis bonorum operum, in qua magna breuitate quid agi, quid vetari debeat, continetur. In primis Dominum Deum diligere ex toto corde, tota anima, tota virtute: deinde proximum suum tamquam seipsum: deinde non occidere, non adulterari, non facere furtum, non concupiscere rem proximi, non

Præcepta plurima.

falsum testimonium dicere, honorare omnes homines, & quod sibi quis fieri ab alio non vult, alii ne faciet: abnegare semetipsum sibi, vt sequatur Christum, corpus castigare, delicias non amplecti, ieiunium amare, pauperes recreare, nudum vestire, infirmum visitare, mortuum sepelire, in tribulatione oppresso subuenire, dolentem consolari, a sæculi astibus se facere alienum, nihil amoris Christi præponere, iram non perficere, iracundiæ tempus non reseruare, dolum in corde non retinere, pacem falsam non dare, caritatem non derelinquere, non iurare, ne forte fiat periurium, veritatem ex corde & ore proferre, & malum pro malo non reddere, iniuriam non facere, sed sibi & factam patienter sufferre, inimicos diligere, maledicentibus sibi non remaledicere, sed magis benedicere, persecutionem propter iustitiam sustinere: non esse superbum, non vinolentum, non somnolentum, non multum edacem, non pigrum, non murmurantem, non detractorem, spem suam Domino committere, bonum aliquid in se cum viderit, Domino applicet, non sibi: malum vero semper a se factum sciat, & sibi reputet; diem iudicii timere, gehennam expauescere, vitam æternam omni concupiscentia spiritali desiderare, mortem quotidie ante oculos suspectam habere, actus vitæ suæ omni hora custodire, in omni loco Deum se respicere, pro certo scire cogitationes malas cordi suo aduenientes, mox ad Christum allidere, & seniori spiritali patefacere. Os suum a malo vel prauo eloquio custodire, multum loqui non amare, verba vana aut risui apta non loqui, risum multum aut excussum non amare, lectiones sanctas libenter audire, orationi frequenter incumbere, mala sua præterita cum lacrymis vel gemitu quotidie in oratione Deo confiteri, de ipsis malis de cetero emendare, desideria carnis non perficere, voluntatem propriam odisse, præceptis sacerdotis & præceptoris in omnibus obedire, etiamsi ipse aliter, quod absit, agat, memorans illa dominica præcepta, in quibus habetur: *Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt nolite facere*; non velle dici sanctum, antequam sit, sed prius mereri sanctus esse, quod verius dicatur, præcepta Dei factis quotidie adimplere, castitatem amare, nullum odisse, zelum & inuidiam non habere, contentionem non ama-

re, elationem fugere, & seniores venerari, iuniores diligere, in Christi amore pro inimicis orare. Cum discordantibus ante solis occasum in pacem redire, & de Dei misericordia nunquam desperare. Ecce hæc sunt instrumenta artis spiritualis, quæ cum fuerint a nobis die noctuque incessabiliter adimpleta, & in die iudicii reconfignata, illa merces nobis a Domino recompensabitur quam ipse promisit: *Quam oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quam præparauit Deus his qui diligunt eum.*

1. Cor. 2.

XXII.

Commonendi sunt fideles, vt generaliter omnes a minimo vsque ad maximum orationem dominicam & symbolum discant: & dicendum eis quod in his duabus sententiis omne fidei Christianæ fundamentum incumbit. Et nisi quis has duas sententias memoriter tenuerit, & ex toto corde crediderit, & in oratione sapissime frequentauerit, catholicus esse non poterit. Constitutum namque est, vt nullus chrismetur, neque baptizetur, neque a lauacro fontis alium suscipiat, neque coram episcopo ad confirmandum quemlibet teneat, nisi symbolum & orationem dominicam memoriter tenuerit, exceptis his quos ad loquendum ætas minime perduxit.

XXIII.

Dicendum illis, vt singulis diebus qui amplius non potest saltem duabus vicibus oret, mane scilicet & vespere, dicens symbolum siue orationem dominicam: Qui plasmasti me miserere mei, vel etiam, Deus propitius esto mihi peccatori: & Domino gratias agens pro quotidiana vitæ com meatibus, & quia se ad imaginem suam creare dignatus sit, & a * peccatoribus segregare: his actis, & solo Deo creatore suo adorato, sanctos inuocet, vt pro se intercedere ad maiestatem diuinam dignentur, hæc facient quibus basilicæ locus prope est in basilica. Qui vero in itinere, aut pro qualibet occasione in siluis aut in agris est, vbicumque enim hora matutina vel vespertina inuenerit, sic faciat, sciens Deum vbique præsentem esse, dicente Psalmista: *In omni loco dominationis eius.* Et: *Si ascendero in cælum, tu ibi es, &c.*

Psal. 102.
Psal. 138.* Igg
peccatoribus

XXIV.

Dies vero dominica, quia in eo Deus lucem condidit,

in eo mannam eremo pluit, in eo Redemptor humani generis sponte pro salute nostra mortuus resurrexit, in eo Spiritum sanctum super discipulos infudit, tanta esse debet obseruantia, vt præter orationes, & Missarum solennia, & ea quæ ad vescendum pertinent, nihil aliud fiat. Nam & si necessitas fuerit nauigandi, siue iter agendi, licentia datur, ita dumtaxat, vt ex occasione Missas & orationes non prætermittantur. Conueniendum est sabbato die cum luminaribus cuilibet Christiano ad ecclesiam: conueniendum est ad vigilias, siue ad Matutinæ officium: concurrentum est etiam cum oblationibus ad Missarum solennia. Et dum ad ecclesiam conuenitur, nulla causa dici debet vel audiri, nulla iurgia sunt habenda, sed tantummodo Deo vacandum est in celebratione videlicet sacrorum officiorum, exhibitione eleemosynarum; & in Dei laudibus cum amicis, & proximis, & peregrinis spiritualiter epulandum.

XXV.

Admonendi sunt, vt hospitalitatem diligant, & vt nulli hospitium præbere detrectent: & si cui forte hospitium præstiterint, nullam ab eo mercedem accipiant; nisi forte ille qui recipitur sponte sua aliquid det, dicendumque illis qualiter multi per hospitalitatis officium Deo placuerunt, dicente Apostolo: *Per hanc enim placuerunt quidam* 1. Petr. 1. *Deo, angelis hospicio susceptis.* Et iterum: *Hospitales inuicem* 1. Petr. 4. *sine murmuratione.* Et ipse Dominus dicturus est in iudicio: *Hospes eram, & collegistis me.* Sciant sane quicumque Matth. 25. hospitalitatem amant, Christum se in hospitibus recipere, nam ille modus hospitalitatis non solum inhumanius, sed etiam crudelis est, quo nunquam hospes in domum ante recipitur, nisi prius dandi hospitii merces compensetur; & quod Deus agere iussit pro perceptione regni cælestis, pro acquisitione terrenarum rerum agatur.

XXVI.

Prædicandum est etiam, vt periurium fideles caueant, & ab hoc summopere abstineant, scientes hoc grande scelus esse, & in lege & prophetis siue euangelio prohibitum. Audiuius enim quosdam paruipendere hoc scelus, & leuem quodammodo periuris pœnitentiæ modum imponere, qui nosse debent talem periuro pœnitentiam impo-

nerere debere, qualem & de adulterio, & de fornicatione, de homicidio, & de ceteris criminalibus vitiis. Si quis vero perpetrato periurio, aut quolibet criminali peccato, timens poenitentiae longam arumnam, ad confessionem venire noluerit, ab ecclesia repellendus est, siue a communionem & consortio fidelium, vt nullus cum eo comedat neque bibat, neque oret, neque eum in sua domo recipiat.

XXVII.

*Exod. 20.
Prout. 17.*

Dicendum est eis vt a falso etiam testimonio se abstineant; scientes & hoc grauissimum scelus esse, & ab ipso Domino in monte Sinai prohibitum, dicente ipso Domino, *Non falsum testimonium dixeris*: siue: *Testis falsus non erit impunitus*: sciat se etiam quisquis hoc perpetravit aut tali poenitentia purgandum, vt superius dictum est de periurio, aut tali damnatione aut excōmunicatione damnandum, sicut superius insertum est. dicendumque illis est quod summa stulticia est, si quis pro cupiditate argenti & auri, aut vestimentorum, aut cuiuslibet rei, aut, quod creberrime contingere solet, propter ebrietatem, in tam grande scelus voluerit corruiere; vt aut septem annis in arcta arumna sit, aut ab ecclesia repellendus, dicente Domino: *Quid prodest homini, si lucretur totum mundum, & animæ suæ detrimentum faciat*: quippe, cum aliis videatur pius existere, sibi met crudelis existat.

Marc. 8.

XXVIII.

Hortamur vos paratos esse ad docendas plebes: qui scripturas scit, prædicet scripturas; qui vero nescit, saltem hoc quod notissimum est plebibus dicat; vt declinent a malo, & faciant bonum, inquirant pacem; sequantur eam: quia oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum: vultus autem Domini super facientes malum, vt perdat de terra memoriam eorum. Nullus ergo se excusare poterit, quod non habeat linguam, vnde possit aliquem ædificare; mox enim vt quemlibet errantem viderit, prout potest, & valet, aut arguendo, aut obsecrando, aut increpando, ab errore retrahat, & ad peragendum bonum opus hortetur: cum vero, Domino opitulante, ad Synodum in vnum conuenerimus, sciat nobis vnusquisque dicere quantum, Domino adiuuante, laborauerit, aut quem

fructum acquirerit: & si quis forte nostro indiget adiutorio, nos cum caritate nihilo minus ei pro viribus adiutorium ferre differemus.

XXIX.

Admonere debetis fideles, vt assiduitatem & studium habeant orandi; ipse autem orandi modus talis esse debet; Vt primo, dicto symbolo, quasi fidei suæ recensito fundamento, dicat, quisquis est, tribus vicibus, Qui plasmasti me, miserere mei; & tribus vicibus, *Deus propitius esto mihi peccatori.* Luc. 18. Et compleat orationem dominicam. Si ergo locus aut tempus exierit, deprecetur sanctos apostolos, siue martyres, vt pro eo intercedant, & armata fronte signo crucis, eleuatis cum corde manibus & oculis, Deo gratias agat; si vero tempus ad hæc omnia peragenda minus sufficiens est, sufficiat tantum, Qui plasmasti me, miserere mei; Et, *Deus propitius esto mihi peccatori:* Ibidem. & oratio dominica tantum cum gemitu & contritione cordis.

XXX.

Omni enim die Deo in oratione nostra, aut semel, aut bis, aut quando amplius possimus, confiteri debemus peccata nostra, dicente Propheta: *Delictum meum cognitum tibi* Psal. 31. *feci, & iniustitias non abscondi: Dixi: Confitebor aduersum me iniustitias meas Domino, & tu redemisti impietatem peccati mei.* Facta etenim confessione cum gemitu & lacrymis Domino, in oratione recitandus est psalmus quinquagesimus, siue vigesimusquartus, siue vigesimusquintus, atque alii ad rem pertinentes, & sic complenda est oratio; quia confessio, quam sacerdotibus facimus, hoc nobis adminiculum affert, qui accepto ab eis salutari consilio, saluberrimis pœnitentiæ obseruationibus, siue munitiis, peccatorum maculas diluimus. Confessio vera, quam Deo soli facimus, in hoc iuuat, quia quanto nos memores sumus peccatorum nostrorum, tanto horum Dominus obliuiscitur: & e contrario, quanto nos horum obliuiscimur, tanto Dominus reminiscitur, dicente eo per prophetam: *Et peccatorum tuorum non meminero.* Tu autem memor esto, quod David propheta fecisse testatur, cum dicit: *Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum coram me est semper.* Psal. 50.

Octo pec-
cata princi-
palia.

Confessiones dandæ sunt de omnibus peccatis, quæ siue in opere, siue in cogitatione perpetrantur. Octo sunt principalia vitia, sine quibus vix vllus inueniri potest. Est enim gastrimargia, hoc est ventris ingluuies; secundum, fornicatio; tertium, acedia, siue tristitia; quartum, auaritia; quintum, vana gloria; sextum, inuidia; septimum, ira; octauum, superbia. Quando ergo quis ad confessionem venit, diligenter debet inquiri, quomodo aut qua occasione peccatum perpetrauerit quod peregrisse confitetur; & iuxta modum facti debet ei pœnitentia indicari. Debet ei persuaderi vt de peruersis cogitationibus faciat confessionem, & nominatim debet ei sacerdos vnumquodque vitium dicere, & suam de eo confessionem accipere.

XXXII.

Matth. 25.

IOAN. 6.

Esurientes satiandi sunt, sitientes potandi, nudi operiendi, infirmi, & qui in carcere sunt, visitandi, & hospites colligendi, dicente Domino: *Esurui enim, & dedistis mihi manducare, &c.* nam hæc omnia & in se quisque debet specialiter agere, & in aliis temporaliter adimplere, quia pene nihil possunt hæc omnia proficere ad vitam æternam capeßendam, si luxuriose, superbe, inuide, & (ne singula replicem) si vitiose & inordinate quis viuat, & ceteris bonis operibus non vacet: qui ergo videt se Christum non habere, qui dixit: *Ego sum panis viuus qui de celo descendi*, & caritatem quæ est pastus animæ non habet, esurit quidem: sed si semper bona opera Christo adiungit, & caritatis se dulcedine replet, esurientem omnino semper paut: qui se vidit doctrina Spiritus sancti, & scripturarum sanctarum fluentis carere, sitiens est: sed si se fluentis verbi Dei irriget, & mentem suam spiritalis poculi dulcedine inebriet, iste se sitientem potauit; qui induit se iustitia sine ceteris virtutibus, nudum se procul dubio vestit, si in lecto vitiorum suorum iacet, & morbo iniquitatis suæ laborat, & funibus peccatorum suorum constrictus est, & vitiorum obsitus pariete, & in tenebris iniquitatis suæ est, infirmus quidem est: sed si de lecto vitiorum per confessionem egreditur, & per pœnitentiæ lamenta vinculis peccatorum absoluitur, & ad lu-
cem

cem bonorum operum egreditur, infirmum & in carcere positum se procul dubio visitat. Sin huius vitæ via videt se laborare, & vitiorum procella quasi quadam aeris intemperie inquietari, & receptaculum bonorum operum non habere, sciat se in itinere positum hospitio egerre. At si se ad virtutum domum deducat, & sese in earum tutamine receptet, hospitem quidem suscipit, quæ omnia sibi spiritualiter exhibet, Christum in se, cuius ipse membrum est, pascit, potat, vestit, visitat ac suscipit.

XXXIII.

Admonendi sunt fideles sanctæ Dei ecclesiæ, vt filios suos & filias suas doceant parentibus obedientiam exhibere, dicente Domino: *Fili, honorifica patrem tuum*: nam & ipsi parentes erga filios suos ac filias modeste debent agere, dicente Apostolo: *Et vos parentes nolite ad iracundiam prouocare filios vestros*: & hoc dicendum est eis, vt si illi genituali affecti parcere velint iniuriis filiorum, non has impune Dominus finit, nisi forte digna pœnitentia exhibeatur: & quia leuius est filiis parentum quælibet flagella suscipere, quam Dei iram incurrere.

XXXIV.

Admonendus est populus, quod hæc sit vera caritas, quæ Deum diligit plusquam se, & proximum tamquam se; quæ nihil vult alii facere, nisi quod sibi vult fieri; & plura quæ recensere longum est: nam quicumque in potu, & cibo, & dandis atque accipiendis rebus caritatem putant, non mediocriter errant, dicente Apostolo: *Regnum Dei non est cibus & potus*; nam & ipsa quando cum caritate fiunt, bona sunt, & inter virtutes computanda sunt.

XXXV.

Admonendi sunt qui negotiis ac mercationibus rerum inuigilant, vt non plus terrena lucra quam vitam cupiant sempiternam. Nam qui plus de rebus terrenis quam de animæ suæ salute cogitat, valde a via veritatis aberrat, & iuxta quemdam sapientem, in * *vita sua perdidit intima sui*: sequendus est in hac parte, sicut in ceteris, apostolicus sermo, qui ait: *Et ne quis supergrediatur neque circumueniat in negotio proximum suum: vindex est enim Deus de his*

Concil. Tom. 25.

T t t

omnibus : sicut enim ab his qui labore agrorum, & ceteris laboribus victum atque vestimentum quærunt, & necessaria vsibus humanis acquirere inhiantes instant, decimæ & eleemosynæ dandæ sunt ; ita his quoque qui pro necessitatibus suis negotiis insistentur faciendum est. Vnicuique enim homini Deus dedit artem qua pascitur, & vnusquisque de arte sua, de qua corporis necessaria subsidia habet, animæ quoque, quod magis necessarium est, subsidium administrare debet.

XXXVI.

Hebdomada prima ante initium quadragesimæ confessiones sacerdotibus dandæ sunt, pœnitentia accipienda, discordantes reconciliandi, & omnia iurgia sedanda, & dimittere debent debita inuicem de cordibus suis, vt liberius dicant: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*; & sic ingredientes in beatæ quadragesimæ tempus, mundis & purificatis mentibus ad sanctum pascha procedant, & per pœnitentiam se renouent, quæ est secundus baptismus. Sicut enim baptismus peccata, ita & pœnitentia purgat; & qui post baptismum peccat, denuo non potest baptizari; hoc medicamentum a Domino pœnitentiæ datum est, vt per eam vice baptismi peccata post baptismum diluantur. Septem enim modis peccata dimitti scripturæ sanctæ demonstrant. Primo enim in baptisate, quod propter remissionem peccatorum datum est. Secundo, per martyrium, iuxta illud quod ait Psalmista: *Beatus cui non imputauit Dominus peccatum*: quia iuxta eiusdem David sententiam, remittuntur peccata per baptismum, teguntur per pœnitentiam, non imputantur per martyrium. Tertio, per eleemosynam, iuxta Danielelem, qui profano Nabuchodonosor ait: *Peccata tua eleemosynis redime in misericordiis pauperum*. Et illud: *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna extinguit peccata*. Et Dominus in euangelio: *Verumtamen date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis*. Quarto, si remittat quis peccanti in se peccata sua, iuxta illud: *Dimittite, & dimittetur vobis. Date, & dabitur vobis*. Et illud: *Sic & Pater vester dimittet vobis peccata vestra, si remiseritis vnicuique de cordibus vestris*. Quinto, si per prædicationem suam quis, & bono-

Math. 6.

Peccata septem-
pliciter
dimit-
tuntur.

Psal. 31.

Daniel. 4.

Ecl. 3.

Luc. 11.

Luc. 6.

Marc. 11.

rum operum exercitium alios ab errore suo conuertat, iuxta illud quod ait apostolus : *Quoniam si conuerti fecerit* Iacob. 5. *quis peccatorem ab errore viae suae, saluabit animam eius a morte, & cooperiet multitudinem peccatorum.* Sexto, per caritatem, iuxta illud : *Caritas Dei cooperiet multitudinem peccatorum per Iesum Christum Dominum nostrum.* 1. Pet. 4. Septimo, per poenitentiam, iuxta quod ait Dauid : *Conuersus sum in aerumna mea, dum configitur spina.* Psal. 51.

XXXVII.

Ipsa autem quadragesima cum summa obseruatione custodiri debet, vt ieiunium in ea, praeter dies dominicos, qui abstinentiae subtracti sunt, nullatenus resoluatur; quia ipsi dies, decimae sunt anni nostri, quos cum omni religione & sanctitate transire debemus: nulla enim in his occasio sit resoluendi ieiunii, quia alio tempore solet ieiunium caritatis causa dissolui, isto vero nullatenus debet, quia alio tempore ieiunare in voluntate & arbitrio cuiuslibet positum est: in hoc vero non ieiunare, praecipuum Dei transcendere est: & in alio tempore ieiunare, praemium abstinentiae acquirere est: in hoc vero, praeter infirmos aut paruulos, quisquis non ieiunat, poenam sibi acquireret; quia eosdem dies Dominus per Moysen, & per Eliam, & per semetipsum sacro ieiunio consecrauit.

XXXVIII.

Diebus vero ieiunii eleemosyna facienda est, & cibum siue potum, quo quisque vti debuit, si non ieiunaret, pauperibus eroget; quia ieiunare, & cibos prandii ad coenam referuare, non mercedis, sed ciborum est incrementum.

XXXIX.

Solent plures qui se ieiunare putant, mox vt signum audierint, ad horam nonam manducare; qui nullatenus ieiunare credendi sunt, si manducauerint antequam vespertinum celebretur officium: concurrentum est enim ad Missas, & auditis Missarum solennibus, siue vespertinis officiis, largitis eleemosynis, ad cibum accedendum est. Si vero aliquis necessitate constrictus fuerit, vt ad Missam conuenire non valeat, aestimata vespertina hora, completa oratione sua, ieiunium absoluere debet.

Concil. Tom. 25.

Ttt ij

XL.

Abstinencia vero in his diebus pene omnium deliciarum esse debet, & sobrie & caste viuendum. Qui vero ouis, caseo, piscibus, vino abstinere potest, magnæ virtutis est: qui autem his, aut infirmitate interueniente, aut quolibet opere, abstinere non potest, vtatur tantum, vt ieiunium vsque ad vesperam solenniter celebret; & vinum non ad ebrietatem, sed ad refectionem corporis sui sumat. A caseo vero, lacte, butyro & ouis abstinere & ieiunare dementissimum est, & ab omni ratione esse semotum: vinum enim pro ebrietate & luxuria prohibitum est, non lac & oua: non enim ait Apostolus, Nolite comedere lac & oua, sed, *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria.*

Vinum in
ieiuniis
prohibi-
tum, non
lac & oua.
Ephes. 5.

XLI.

Singulis diebus dominicis in quadragesima, præter hos qui excommunicati sunt, sacramenta corporis & sanguinis Christi sumenda sunt. Et in cœna Domini, vigilia paschæ, & in die resurrectionis Domini, penitus ab omnibus hominibus communicandum est. Et ipsi dies paschalis hebdomadæ omnes æquali religione colendi sunt.

XLII.

In his ieiuniorum diebus nullæ lites, nullæ contentiones esse debent, sed in Dei laudibus, & in opere necessario persistere: dum arguit enim eos qui contentiones & lites quadragesimæ tempore construunt, & qui debita a debitoribus exigunt, Dominus per prophetam dicens: *Ece in die ieiunii vestri inueniuntur voluntates vestræ, & omnes debitores vestros repetitis: ecce ad lites & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impie.*

Isaie 58.

XLIII.

Abstinendum est enim in his sacratissimis diebus a coniugibus, & caste & pie viuendum, & sanctificato corde & corpore isti sancti dies transigantur, & sic perueniatur ad diem sanctum paschæ; quia pene nihil valet ieiunium quod coniugali macula vel opere polluitur, & quod orationes, vigiliæ, eleemosynæ non commendant.

XLIV.

Admonendus est populus vt ad sacrosanctum sacramentum corporis & sanguinis Domini nequaquam indif-

ferenter accedat, nec ab hoc minime absteineat, sed cum omni diligentia atque prudentia eligat tempus, quando aliquamdiu ab opere coniugali absteineat, & vitiis se purget, virtutibus exornet, eleemosynis & orationibus insistat, & sic ad tantum sacramentum accedat: quia sicut periculosum est, impurum quemque ad tantum sacramentum accedere, ita etiam periculosum est ab hoc prolixo tempore abstinere, sola ratione eorum qui excommunicati, non quando eis libet, sed certis temporibus communicant, & religiosis quibusque sancte viuentibus, qui pene omni die id faciunt.

XLV.

Vt & Missæ quæ per dies dominicos peculiare a sacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant, vt per eas populus a publicis Missarum solennibus, quæ hora tertia canonicè fiunt, abstrahatur; quia pessimus vsus est apud quosdam, qui in diebus dominicis, siue in quibuslibet festiuitatibus mox Missam celebrare etiam pro defunctis si audierit, abscedit, & per totum diem a primo mane ebrietati & comessationi potius quam Deo deseruit; admonendus est populus, vt ante publicum peractum officium ad cibum non accedant, & omnes ad publicam sanctam matrem ecclesiam Missarum solennia & prædicationem audituri conueniant; & sacerdotes per oratoria nequaquam Missas nisi tam caute ante secundam horam celebrent, vt populus a publicis solennibus non abstrahatur; sed diuersi sacerdotes, qui in circuitu vrbs, aut in eadem vrbe sunt, siue populus, (vt prædiximus) in vnum ad publicam Missarum celebrationem, conueniant, exceptis Deo sacratis feminis, quibus mos est ad publicum non egredi, sed claustris monasterii contineri.

ANNO CHRISTI
....
LEGES ECCLESIASTICÆ

S. EDVVARDI REGIS ET CONFESSORIS
e sæcularibus suis depromptæ.

TITVLI LEGVM ECCLESIASTICARVM.

- I. De clericis & possessionibus eorum. II. De temporibus & diebus pacis regis.

Ttt iij

- | | |
|--|---|
| III. De iustitia sancta ecclesia. | XII. De multimoda pace regis, &c. Item de manbota archiepiscopi, episcopi, &c. |
| IV. De vniuersis tenentibus de ecclesia. | XIII. De thesauris in terra absconditis & inuentis. |
| V. De reis ad ecclesiam fugientibus. | XIV. Quid sit regis officium, & de Carolo & Pippino* fratre eius ^{*lege filii} |
| VI. De fractione pacis ecclesia. | XV. De baronibus qui suas habent curias & consuetudines. |
| VII. De decimis ecclesia reddendis, de ouibus & porcellis. | XVI. De saccha. |
| VIII. De apibus, & aliis multis minutis decimis. | XVII. De foca. |
| IX. De his qui ad iudicium ferri vel aqua iudicati sunt per iustitiam regis. | XVIII. De thol. |
| X. De denario sancti Petri, quod Anglice dicitur Rome scot. | XIX. De theam. |
| XI. Quid sit danegeldum, & qua occasione sit constitutum. | XX. De infangthefe. |
| | XXI. De Iudais. |
| | XXII. Decretum regis de usurariis. |

INCIPIVNT LEGES SANCTI EDVVARDI REGIS
 quas in Anglia tenuit, quas Vvilielmus heres
 & cognatus suus postea confirmauit.

P R Æ F A T I O.

POST acquisitionem Angliæ Vvilielmus rex quarto anno regni sui consilio baronum suorum fecit submoneri per vniuersos Angliæ consulatus, Anglos nobiles, sapientes, & sua lege eruditos, vt eorum leges, & iura, & consuetudines ab ipsis audiret. Electi igitur de singulis totius patriæ comitatibus viri duodecim, iureiurando primum coram rege confirmauerunt, vt quoad possent recto tramite incedentes, nec ad dextram nec ad sinistram diuertentes, legum suarum & consuetudinum sancta patefacerent, nihil prætermittentes, nihil addentes, nihil præuaricando mutantes. A legibus igitur sanctæ matris sumentes exordium, quoniam per eam rex & regnum solidum subsistendi habent fundamentum, leges, libertates, & pacem ipsius concionati sunt, dicentes:

LEGES ECCLESIASTICÆ.

I.

Omnis clericus, & etiam scholaris, & omnes eorum res & possessiones vbicumque fuerint, pacem Dei & sanctæ ecclesiæ habeant.

II.

Ab aduentu Domini vsque ad octauas epiphaniæ pax Dei & sanctæ ecclesiæ per omne regnum. Similiter a septuagesima vsque ad octauas paschæ. Item ab ascensione Domini vsque ad octauas pentecostes. Item omnibus diebus quatuor temporum. Item omnibus sabbatis ab hora nona, & tota die sequenti, vsque ad diem Lunæ. Item vigiliis sanctæ Mariæ, sancti Michaelis, sancti Ioannis Baptistæ, apostolorum omnium, & sanctorum, quorum solennitates a sacerdotibus dominicis annuntiantur diebus, & omnium sanctorum in Kalendis Nouembris, semper ab hora nona vigiliarum, & subsequente solennitate. Item in parochiis, in quibus dedicationis dies obseruatur. Item in parochiis ecclesiarum, vbi propria festiuitas sancti celebratur. Et si quis deuote ad celebrationem sancti adueniat, pacem habeat eundo, & subsistendo, & redeundo. Item omnibus Christianis ad ecclesiam causa orationis euntibus pax in eundo & redeundo sit eis. Similiter ad dedicationes, ad Synodos, ad capitula venientibus, siue submoniti sint, siue per se quid agendum habuerint, sit summa pax. Etiam si excommunicatus aliquis absoluendi causa ad episcopum confugerit, absolutus, eundo & redeundo pacem Dei & sanctæ ecclesiæ habeat. Quod si aliquis ei forisfecerit, episcopus inde iustitiam faciat. Verumtamen si quis arrogans pro episcopi iustitia emendare noluerit, episcopus regi notum faciat. Rex autem constringat malefactorem, vt emendet cui forisfecerit, scilicet primum episcopo, deinde sibi: & sic erunt duo gladii, & gladius gladium iuuabit.

III.

Vbicumque regis iustitia, vel cuiuscumque sit placita tenuerit, si missus episcopi veniens illuc apparuerit causam sanctæ ecclesiæ, ipsa primitus terminetur: iustum est enim vt vbique Deus præ ceteris honoretur.

IV.

Quicumque de ecclesia aliquid tenuerit, vel in fundo ecclesiæ mansionem habuerit, extra curiam ecclesiasticam coactus non placitabit, quamuis forisfecerit, nisi (quod absit) in curia ecclesiastica rectum defecerit.

V.

Vbicumque reus vel noxius ad ecclesiam præfidii causa confugerit, ex quo atrium ecclesiæ tenuerit, a nemine insequente nullatenus apprehendatur, nisi per pontificem vel ministros eius. Quod si fugiendo domum sacerdotis, vel curiam eius intrauit, eamdem securitatem & pacem habeat quam & apud ecclesiam, dum tamen domus sacerdotis & curia eius in fundo ecclesiæ consistant. Hic si latro vel raptor est, quod male cepit (si ad manum est) reddat: & si illud penitus extirpauerit, & de suo proprio vnde reddat habuerit, in integrum ei cui damnum intulit restituat. Quod si more solito latro taliter egerit, & forte fortuito ad ecclesiam & sacerdotum domos frequenter euaserit, ablatione restituta, prouinciam forisiuret, nec redeat: & si forte reditum fecerit, nullus eum hospitari præsumat, nisi a rege data licentia.

VI.

Si quis vero sanctæ pacem ecclesiæ violenter infregerit, episcoporum est iustitia. Quod si nocens sententiam eorum diffugiendo vel arroganter contemnendo despexerit, clamor de eo deferatur ad regem post quadraginta dies, & regis iustitia mittet eum per vadimonium, & plegios (si habere poterit) vsque dum Deo primitus, regi & ecclesiæ postea satisfaciat. Qui si infra triginta & vnum dies, siue per amicos aut notos, siue per iustitiam regis inueniri non poterit, vtlagabit eum rex verbo oris sui. Si vero postea repertus fuerit, & retineri possit, viuus regi reddetur, vel caput eius, si se defenderit: lupinum enim gerit caput a die vtlagationis suæ, quod Anglice *Vulfesheofod* dicitur. Et hæc est lex communis & generalis de omnibus vtlagatis.

VII.

De omni annona decima garba Deo debita est, & ideo reddenda. Et si quis gregem equarum habuerit, pullum reddat decimum; qui vnam tantum vel duas habuerit, de singulis pullis singulos denarios. Similiter qui vaccas plures habuerit, decimum vitulum; qui vnam vel duas, de vitulis singulis obolos singulos. Et qui caseum fecerit, de Deo decimum; si vero non fecerit, lac decimo die. Similiter agnum decimum, vellus decimum, caseum decimum, butyrum decimum, porcellum decimum.

VIII.

VIII.

De apibus vero similiter decima commodi, quin etiam de bosco, de prato, de aquis, & molendinis, parchis, viuariis, piscariis, virgultis, hortis, & negotiationibus, & omnibus rebus quas dederit Dominus, decima pars ei reddenda est, qui nouem partes simul cum decima largitur. Qui eam detinuerit, per iustitiam episcopi & regis, si necesse fuerit, ad redditionem arguatur. Hæc enim beatus Augustinus prædicauit & docuit, & hæc concessa sunt a rege, & baronibus, & populo. Sed postea instinctu diaboli multi eam detinuerunt, & sacerdotes locupletes negligentes non curabant inire laborem ad persequendas eas, eo quod sufficienter habebant suæ necessaria vitæ. Multis enim in locis modo sunt tres vel quatuor ecclesiæ, vbi tunc temporis vna tantum erat, & sic cœperunt minui.

IX.

Die illo quo iudicium fieri debet, veniat illuc minister episcopi cum clericis suis, & similiter iustitia regis cum legalibus hominibus prouinciæ illius, qui videant & audiant, vt æque omnia fiant: & quos Dominus per misericordiam suam, non per merita saluare voluerit, quieti sint & libere recedant: & quos iniquitas culpæ, non Dominus damnauerit, iustitia regis de ipsis iustitiam faciat. Barones vero qui suam habent curiam de suis hominibus, videant vt sic de eis agant, quatenus erga Deum reatum non incurrant, & regem non offendant. Et si placitum de hominibus aliorum baronum oritur in curiis suis, adsit ad placitum regis iustitia, quoniam absque ea placitum finiri non licet. Si qui barones iudicia non habent, in hundredo, vbi placitum habitum fuerit, ad propinquiorem ecclesiam, vbi iudicium regis erit, determinandum est, saluo iure baronum illorum.

X.

Omnis qui habuerit triginta denariatus viuæ pecuniæ in domo sua, de suo proprio, Anglorum lege, dabit denarium sancti Petri: & lege Danorum dimidiam marcā. Iste vero denarius debet submoneri in solennitate apostolorum Petri & Pauli, & colligi ad festiuitatem quæ dicitur Ad vincula, ita vt vltra illum diem non detineatur. Si quispiam detinuerit, ad iustitiam regis clamor defera-

tur, quoniam denarius hic eleemosyna regis est : iustitia vero faciat denarium reddere, & forisfacturam episcopi & regis. Quod si quis plures domos habuerit, de illa ubi residens fuerit in festo apostolorum Petri & Pauli denarium reddat. XI.

Videtur hoc caput additum esse tempore Henrici II.

Ecclesia libera fuit a danegeldo vsque ad tempus Vvilielmi Rufi.

Danegeldi redditio propter piratas primitus statuta est : patriam enim infestantes, vastationi eius pro posse suo insistebant. Ad eorum quidem insolentiam reprimendam, statutum est danegeldum annuatim reddi, scilicet duodecim denarios de vnaquaque hida totius patriæ, ad conducendos eos qui piratarum irruptioni resistendo obuiarent. De hoc quoque danegeldo libera & quieta erat omnis ecclesia, & etiam omnis terra quæ in proprio dominio ecclesiæ erat ubicumque iacebat, nihil prorsus in hac tali redditione persoluens, quia magis in ecclesiæ confidebant orationibus, quam in armorum defensionibus. Hanc itaque tenuit Anglorum ecclesia libertatem vsque ad tempora Vvilielmi regis iunioris, qui Rufus vocabatur : donec eodem a baronibus Angliæ auxilium requirente, ad Nortmanniam retinendam de Roberto fratre suo, cognomento Curtehose, Ierusalem proficiscente, concessum est ei, non lege statutum tamen, neque firmatum, sed hac necessitatis causa, ex vnaquaque hida sibi dari quatuor solidos, ecclesia non excepta. Dum vero collectio census fieret, proclamabat sancta ecclesia suam reposcens libertatem, sed nihil profecit.

XII.

Pax regis multiplex est : illa enim data manu sua, quam Angli vocant *cynniger bonde sealde grith* : alia, die quo primum coronatus est, quæ dies tenet octo : in natali Domini, dies octo : in paschate, dies octo : in pentecoste, dies octo, &c. *Infra*. Mambote vero (id est compensatio domino persoluenda pro homine suo occiso) Anglorum lege, regi, & archiepiscopo, tres marcas de hominibus eorum propriis : sed episcopo eiusdem comitatus, & consuli, & dapifero regis, viginti solidos, baronibus autem aliis, decem solidos, &c.

XIII.

Thesauri de terra regis sunt, nisi in ecclesia vel in cœmeterio inueniantur : & licet ibi inueniatur, aurum regis

est, & medietas argenti, & medietas ecclesie vbi inuentum fuerit, quæcumque ipsa fuerit, vel diues, vel pauper.

XIV.

Rex autem qui vicarius summi regis est, ad hoc est constitutus, vt regnum terrenum, & populum Domini, & super omnia sanctam veneretur ecclesiam eius, & regat, & ab iniurijs defendat, & maleficos ab ea euellat & destruat, & penitus disperdat: quod nisi fecerit, nec nomen regis in eo constabit; verum, testante papa Ioanne, nomen regis perdit. Cui Pippinus & Carolus filius eius * necdum reges, sed principes, sub rege Francorum stulto scripserunt, quærentes si ita permanere deberent Francorum reges solo regio nomine contenti. A quo responsum est: Illos decet vocari reges, qui vigilanter defendunt & regunt ecclesiam Dei, & populum eius, imitati regem Psalmographum dicentem: *Non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam, &c.*

XV.

Archiepiscopi, episcopi, comites, barones, & omnes qui habent sacham, & socam, thol, team & infangthefe, etiam milites suos & proprios seruientes, scilicet dapiferos, pincernas, camerarios, coquos, pistores, sub suo friborgo habeant. Et item isti suos armigeros, vel alios sibi seruientes sub suo friborgo. Quod si cui forisfacerent, & clamor vicinorum de eis assurgeret, ipsi tenerent eos rectitudini in curia sua: illi dico qui haberent sacham, & socam, thol, & theam, & infangthefe.

XVI.

Sacha est, quod si quilibet aliquem nominatim de aliquo calumniatus fuerit, & ille negauerit, forisfactura probationis vel negationis, si euenerit, sua erit.

XVII.

Socha est, quod si aliquis quærit aliquid in terra sua, etiam furtum, sua est iustitia, si inuentum fuerit, an non.

XVIII.

Thol (quod nos dicimus telonium) est, scilicet quod habeat libertatem vendendi & emendi in terra sua.

XIX.

Theam, quod si quispiam aliquid interciat super aliquem, & interciatus non poterit varrantum suum habere,

Concil. Tom. 25.

V u u ij

psal. 100.
Que præ-
terea se-
quuntur
apud Lam-
bardum in
hoc capite
de officio
regis, & de
iure & ap-
penditijs
coronæ re-
gni Britan-
niæ, cum
epistola
Eleutherii
papæ ad
Lucium re-
gem, non
habentur
aut in no-
stro manu-
scripto aut
in Hovede-
no.

* *alias*
nondum

erit forisfactura sua, & iustitia similiter de calumniatore, si defecerit.

XX.

Omnis enim qui habet sacha & socha, tol & them, & infangdthese, prædictas videlicet consuetudines, iustitia cognoscentis latronis sua est, de homine suo, si captus fuerit super terram suam. Illi vero qui non habent has consuetudines, coram iustitia regia rectum faciant in hundredis, vel in vvapentachiis, vel in scyris.

XXI.

Sciendum quoque quod omnes Iudæi, vbicumque in regno sunt sub tutela & defensione regis, ligea debent esse, nec quilibet eorum alicui diuiti se potest subdere sine regis licentia. Iudæi enim & omnia sua regis sunt. Quod si quispiam detinuerit eos, vel pecuniam eorum, perquirat rex, si vult, tamquam suum proprium.

XXII.

Vfurarios quoque defendit rex Edvvardus, ne remaneret aliquis in toto regno suo. Et si quis inde conuictus esset quod fenus exigeret, omni substantia propria careret, & postea pro exlege haberetur. Hoc autem asserbat ille rex se audisse in curia regis Francorum, dum ibidem moraretur, quod vsura summa radix omnium vitiorum est.

LEGES ALIÆ EDVWARDI REGIS
NORTMANNICO IDIOMATE CONSCRIPTÆ.

TITVLI LEGVM ECCLESIASTICARVM.

- | | |
|---|---|
| I. De pace sanctæ ecclesiæ, & asyli iure eidem concesso. | III. De denario sancti Petri (seu Romescot) pendendo. |
| II. De eo qui monasterium, seu ecclesiam, vel domum fregerit. | IV. De reuientibus sancti Petri denarium pendere. |
| | V. De intestatorum bonis. |

PRÆFATIO.

CES sont les leis & les costumes que le reis Vviliam grauntat à tut le puple de Engleterre, apres le con-

HÆ sunt leges & consuetudines quas Vvilielmus rex concessit vniuerso populo Angliæ, post terræ acquisitionem:

ipsa scilicet eadem quas rex Eduardus consanguineus eius ante ipsum custodiuit. que est de la terre: iceles meismes que le reis Eduard son cosin tint deuant lui.

LEGES ECCLESIASTICÆ.

I.

Intelligendum est: Pax sanctæ ecclesiæ de quocumque reatu quis hoc tempore sit culpabilis, & venire potest ad sanctam ecclesiam, pacem habeat vitæ & membri. Et si quis manum ei iniecerit, qui matrem ecclesiam quaesierit, siue episcopi fuerit, (ecclesia) siue abbatiæ, siue ecclesia religionis, restituat quod abstulerit, & multæ nomine centum solidos, matriæ etiam ecclesiæ parochiali viginti solidos, & capellæ decem solidos. Et qui pacem regiam violauerit, centum solidis emendet lege Merciorum, similiter de heinfare, & de insidiis præcogitatis.

II.

Et si quis appellatus fuerit de fractione monasterii [seu ecclesiæ] vel cubiculi, nec fuerit retro defamatus, ipse abneget cum xii. legalibus hominibus, quos vocant, duodecima sua manu; & si alia vice increpatus fuerit, tunc hoc neget triplicato numero, videlicet xxxvi. legalibus hominibus, quos vocant, tricesima sexta sua manu: & si hos habere nequierit, eat à la[†] iuise triplicatum, sicut debuit ad triplicatum sacramentum: & si alias de latrocinio composuerit, eat ad [iudicium]

[†] Examinis generis: sed hæc per coniecturam.

I.

Ceo est à saueir: Pais à saint Yglise, de quel forfait que home out fait on cel tens, e il pout venir à saint Yglise out pais de vie & de membre. E se alquons meist main en celui qui la mere Yglise requireit, se ceo fust v euesque, v abbeie, v Yglise de religion, rendist ceo que il iauereit pris, e cent sols de forfait, e de mer Yglise de paroisse xx. solz. e de chapele x. solz. e que enfraiant la pais le rei en Merchene-læ, cent solz les amendes, altresi de heinfare, e de a-veit purpensed.

II.

Et si alquons est apelez de multer fruiffier, v de chambre, e il neit ested blamed enarer, sen escondit per xii. leals homes nomez sei dudzime mein, e fil est alre fiee ested blamed, sen escondied a treis doubles, ceo à saueir, per * xlviij. homes leals, no-^{*xxxvi.} mez sei trentefiste mein: e fil auer nes pot aut à la iuise à treis doubles si coil doust à treis * du blein ferment, e fil^{*l. dublein,} ad enarer larcin amended alt al evv, li arceuesque aue-

Vuu iij

rad de forfaiture xl. solz en Merchenlae , e li euesques xx. solz , e li quenz xx. solz , e le baron x. solz , e li vilain xl. denir.

aquæ. Archiepiscopus habebit de forisfactura xl. solidos in Merciorum lege , & episcopus xx. solidos , & comes xx. solidos , & baro x. solidos , & villani xl. denarios.

III.

Franc home qui ad auer champestre xxx. deniers vailaunt , deit doner le dener seint Pere. le seignur pur iiii. den. que il dourad , si erunt quites ses bordiers , e ses boner , & ses ferianz. Li burgeis qui ad en son propre chatel demi marc vailant , deit doner le dener seint Pere. Qui en Denelae francz home est , e il auerad demi marc en argent vailant de auer champestre , si deurad doner le dener seint Pere : e par le dener qui li seignur durrat , si erent quites ceals qui meinent en son demaine.

III.

Liber homo qui habuerit 30. denariorum valorem in aueriis campestribus , debet dare sancti Petri denarium. Pro iiii. denariis quos dominus dederit , quieti erunt bordarii sui , etiam bonerii & seruietes sui. Burgensis qui in propriis suis bonis valorem possidet dimidiæ marcæ , tenetur dare sancti Petri denarium. Qui Danorum lege liber est , & in campestribus animalibus valere æstimatur dimidiam marcæ argenti , tenetur dare sancti Petri denarium : & per denarium quem dominus dederit , quieti erunt qui in suo degunt dominico.

IV.

Qui renent le dener saint Pere , le dener rendra per la iustice de seint Yglise , e xxx. den. forfait. e si il en est plaidé de la iustice le rei , le forfait al euesque xxx. den. e al rei xl. solz.

IV.

Qui negauerit denarium sancti Petri , eum reddat per iustitiam sanctæ ecclesiæ , & multæ nomine xxx. den. & si inde in ius vocatus fuerit a iustitia regis , episcopo luat xxx. denariis , & regi xl. solidis.

V.

Si home mort sans deuise , si departent les enfans l'errite entre sei per uvvell.

V.

Si quis intestatus obierit , liberi eius hereditatem æqualiter diuidant.